T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARİ TASARIM EĞİTİMİNDE KONSEPTİN MİMARLIK MESLEĞİNDE YERİNİN SORGULANMASI

Hüseyin Kürüm

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi SELİN ARABULAN

EDİRNE-2021

Hüseyin KÜRÜM'ün hazırladığı **"MİMARİ TASARIM EĞİTİMİNDE KONSEPTİN MİMARLIK MESLEĞİNDE YERİNİN SORGULANMASI"** başlıklı bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından Mimarlık Anabilim Dalında bir Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri : İmza

Dr. Öğr. Üyesi Selin ARABULAN ……

Doç. Dr. Hatice KIRAN ÇAKIR ……

Dr. Öğr. Üyesi Gülcan YELER ……

Tez Savunma Tarihi: 11 / 10 / 2021

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Selin ARABULAN

Tez Danışmanı ……

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

……

Prof. Dr. Hüseyin Rıza Ferhat KARABULUT

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

T.Ü.FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

11 / 10 / 2021

Hüseyin KÜRÜM

İmza

Yüksek Lisans Tezi

Mimari Tasarım Eğitiminde Konseptin Mimarlık Mesleğinde Yerinin Sorgulanması

T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZET

İnsanların doğadan edindiği kavramlar ve bu kavramlara belirli bir çerçevede yaptıkları yorumlar, yaratıcılık adı altındaki tüm eylemlerin başlangıcını oluşturmaktadır. Mimari tasarımcının tasarımlarına başlangıç sürecinde, aklından geçen sürece yönelik olan bu çalışmanın konusu, konsept oluşturma sürecinin mimari tasarım eğitimi ve mimarlık mesleği ortamında irdelenmesidir.

Çalışmada "konsept" konusunun mimari tasarımdaki yeri, ülkemizdeki üniversitelerde "konsept" konusuna ne düzeyde yer verildiği ve mimarların "konsept" konusuna bakışı araştırılmaktadır. Bu kapsamda mimarların ve mimarlık öğrencilerinin, konsept ile ilgili görüşleri hakkında fikirler edinebilmek adına anket hazırlanmıştır.

Altı bölümden oluşan çalışmanın:

Birinci bölümünde; amaç, önem, kapsam ve yöntem açıklanmaktadır.

İkinci bölümünde, kavramın genel tanımları, tasarım eyleminde sıkça karşılaşılan fakat dilimize sonradan gelmesi sebebiyle zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılan "kavram"ın ve "konsept"in farkları incelenmektedir. Ayrıca mimari tasarımlarda konsept oluşturma sürecinde karşımıza çıkan soyutlama, somutlaştırma ve bağlam kavramları tanımlamalarıyla birlikte incelenmektedir.

Üçüncü bölümünde, düşünsel süreçler sonucunda tasarımcının, zihninde oluşan kavramları somutlaştırarak oluşturduğu konsept, süreç halinde incelenmektedir. Tasarımcının, zihnindeki kavramları birbirleriyle ilişkilendirerek tasarım problemini / problemlerini çözümlediği bu süreçte, tasarımcı kendine özgü yöntemlerle tasarıma nasıl yaklaşacağını belirler. Çözümlediği tasarım probleminin / problemlerinin ilk somut halini bireysel çözümleme kurgusu doğrultusunda oluşturarak, konsept oluşturma

sürecini tamamlar. Bu noktadan sonra tasarımcı, tasarım sürecinde karşılaştığı yeni problemlere çözüm bulabilecek bir yöntem belirlemiş olur. Bu durum aynı zamanda konseptin, yeni problemlerin de eklemlenmesiyle, gelişmesini sağlar. Tasarımcının bulduğu çözümleri ve tasarım konusu özelindeki düşüncelerini yansıtması bakımından önemli olan, konsept geliştirilme süreci ifade edilmektedir.

Dördüncü bölümde, konseptin, Türkiye'deki mimarlık eğitimi alanında ve mimarlık mesleği ortamında bulunduğu konum belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de mimarlık eğitimi veren üniversitelerin lisans programlarının konsept konulu ve/veya içerikli zorunlu ve seçmeli ders araştırması yapılmıştır. Türkiye'de bulunan üniversitelerin lisans programı içinde konsept konusunun, zorunlu veya seçmeli dersler içeriğinde bulunma durumu çizelgeler yardımıyla gösterilmektedir.

Beşinci bölümde, Edirne ilinde bulunan mimarların ve Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrencilerinin konsept konusuna bakışı ve konseptin mimarlık mesleğindeki ve mimarlık eğitimindeki konumu hakkında fikirler edinebilmek adına anket hazırlanıp, sonuçlar grafik ifadelerle değerlendirilmiştir.

Altıncı bölümde, sonuç ve genel değerlendirmeler yer almaktadır.

Yıl	: 2021
Sayfa Sayısı	: 146
Anahtar Sözcükler	: Konsept, Mimari Tasarım Sürecinde Konsept, Konsept Oluşturma Süreci, Kavram, Kavram Geliştirme, Mimarlık Eğitimi, Mimarlık Mesleği

Master's Thesis
Questioning The Position Of The Concept In Architectural Design Education In The Architecture Profession
Trakya University Institute of Natural Sciences
Department of Architecture

ABSTRACT

The notions that people acquire from nature and their interpretations of these notions within a certain framework constitute the beginning of all actions under the name of creativity. The subject of this study, which focuses on the process that the architectural designer has in mind in the beginning process of his designs, is to examine the concept creation process in the environment of architectural design education and the architectural profession.

In this study, the place of the subject of “concept” in architectural design, the extent to which the subject of “concept” is included in the universities in Turkey and the view of the architects on the subject of “concept” are investigated. In this context, a questionnaire was prepared in order to get ideas about the views of architects and architecture students about the concept.

The study consists of six parts:

In the first part, the purpose, importance, scope and method of the study are explaines.

In the second part, the general definitions of the notion, the experiences of the designer in the act of design and the differences between the “notion” and the “concept”, which describe the interpretations he adds to these experiences, are examines. In addition, the notions of abstraction, concretization and context that we encounter in the concept creation process in architectural designs examines together with their definitions.

In the third part, the concept that the designer created by concretizing the notions formed in its mind as a result of the intellectual processes examines in a process. In this process, where the designer solves the design problem / problems by associating the concepts in its mind with each other, the designer determines how to approach the design with her own unique methods. Concept development process, which is important in terms of reflecting the solutions found by the designer and its thoughts on the subject of design, is expressed.

In the fourth part, the position of the concept in the field of architectural education and the architectural profession in Turkey has been tried to be determined. In this context, compulsory and elective course research on the concept of undergraduate programs of universities that provide architecture education in Turkey has been carried out. The availability of the concept subject in the content of compulsory or elective courses in the undergraduate programs of universities in Turkey is shown with the help of charts.

In the fifth part, a survey was conducted in order to get ideas about the view of the architects in Edirne and the students of Trakya University Faculty of Architecture Department of Architecture and the position of the concept in the architectural profession and architectural education and the results were evaluated with graphic expressions.

Conclusion and general evaluations are given in the sixth part.

Year	: 2021
Number of Pages	: 146
Keywords	: Concept, Concept in Architectural Design Process, Concept Creation Process, Notion, Notion Development, Architecture Education, Architecture Profession

ÖNSÖZ

Yüksek lisans çalışmam süresince, bilgi ve deneyimlerini paylaşan ve tez çalışmamı bitirmem için büyük motivasyon sağlayan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Selin Arabulan' a, her zaman yanımda olan ve güvenlerini hissettiğim aileme, destekleri ve yardımlarıyla çalışma isteğimi arttıran başta Cenk Cihangir, Rrona Dida, Serhat Tankılıç olmak üzere sevgili arkadaşlarıma, tez çalışmama jüri olarak katılan ve önerileriyle katkı sunan Doç. Dr. Hatice KIRAN ÇAKIR' a ve Dr. Öğr. Üyesi Gülcan YELER' e ve anket çalışmama zaman ayıran mimarlık öğrencileri ve mimarlara çok teşekkür ederim.

Hüseyin Kürüm

2021

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY ..... **ii**

DOĞRULUK BEYANI ..... **iii**

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **vi**

ÖNSÖZ ..... **viii**

İÇİNDEKİLER ..... **ix**

SİMGELER DİZİNİ ..... **xii**

ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **xiii**

ŞEKİL DİZİNİ ..... **xvi**

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE KONUYA YAKLAŞIM **1**

1.1. Araştırmanın Konusu 1

1.2. Araştırmanın Amacı 2

1.3. Araştımanın Kapsamı 3

1.4. Araştımanın Metodu 3

BÖLÜM 2. TEMEL KAVRAMLAR **5**

2.1. Mimarlık ve Felsefe 5

2.2. Mimari Tasarım 7

2.3. Kavram ve Yaratıcı Düşünce Süreci 9

2.3.1. Beyin Fırtınası Tekniği 10

2.3.2. Nitelik Sıralama Tekniği 11

2.3.3. Kavram Haritaları Tekniği 11
2.3.4. Bilişsel Haritalama Tekniği 12
2.3.5. Zihin Haritaları Tekniği 12
2.3.6. Çağrışım Tekniği 13
2.4. Mekân Tasarımında Kavram ve Konsept İlişkisi - Farkları 13
2.5. Konsept Oluşum Sürecinde Soyutlama 15
2.6. Konsept Oluşum Sürecinde Bağlam 18
2.6.1. Tasarımcıya Bağlı Veriler 20
2.6.1.1. Fiziksel ve Kültürel Deneyimler 21
2.6.1.2. Kişisel Özellikler 22
2.6.1.3. Üslup ve Genel Yaklaşımlar 22
2.6.2. Tasarımcı Dışındaki Veriler 23
2.6.2.1. Kullanıcı İstek ve Gereksinimleri 24
2.6.2.2. Çevresel ve Fiziksel Etkenler 25
2.6.2.3. Sosyal ve Kültürel Etkenler 27
2.6.2.4. Teknik ve Malzeme Verileri 27
BÖLÜM 3. MİMARLIKTA KONSEPT KAVRAMI 31
3.1. Konsept 31
3.1.1. Konsept Geliştirme Süreci 33
3.1.2. Konsept Geliştirme Araçları 34
3.1.2.1.Eskiz 35
3.1.2.2. Grafik Düşünme ve Anlatım 37
3.2.1. Konseptin İletişim Özelliği 39
3.2.2. Konseptin Somutlaştırılması 41

BÖLÜM 4. KONSEPTİN MİMARLIK EĞİTİMİ VE MİMARLIK MESLEĞİNDEKİ YERİ 45

4.1.Konseptin Mimarlık Eğitimindeki Yeri 45

4.2. Konseptin Mimarlık Mesleğindeki Yeri 58

4.2.1. Serbest Çalışan Mimarlar Ölçeğinde 60

4.2.2. Özel Sektörde Çalışan Mimarlar Ölçeğinde 62

4.2.3. Kamu Sektöründe Çalışan Mimarlar Ölçeğinde 62

BÖLÜM 5. KONSEPT KONUSUNA İLİŞKİN, ÖĞRENCİLER VE MİMARLAR ÖLÇEĞİNDE DEĞERLENDİRME: ANKET YÖNTEMİ 67

5.1. Çalışmanın Tasarımı ve Stratejisi 67

5.2. Örneklemin Büyüklüğü ve Katılımcıların Belirlenmesi 67

5.3. Anket Soruları Belirleme ve Uygulama Metodu 69

5.4. Verilerin Analizi 70

5.4.1. Anket Geçerliliği ve Güvenirliği 70

5.5. Katılımcı Profili 70

5.6. Anket Sonuçlarının İşlenmesi 73

BÖLÜM 6. GENEL DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇ 118

EKLER 123

KAYNAKLAR 126

ÖZGEÇMİŞ 131

SİMGELER DİZİNİ

Kısaltmalar

AKTS	:	Avrupa Kredi Transfer Sistemi
Bkz	:	Bakınız
MÖ	:	Milattan Önce
MS	:	Milattan Sonra
ÖSYM	:	Ölçme ve Seçme Yerleştirme Merkezi
Prog	:	Program
S	:	Seçmeli
SPSS	:	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Parkage for the Social Sciences)
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
TMMOB	:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TMMOBBY	:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Bilirkişilik Yönetmeliği
vb	:	Ve benzeri
yy	:	Yarıyıl
Z	:	Zorunlu
YÖK	:	Yükseköğretim Kurumu
WEB	:	Dünya Çapında Ağ (World Wide Web)

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. : Ülkemizde Mimarlık Programı Bulunan Devlet Üniversiteleri.....50
Çizelge 4.2. : Ülkemizde Mimarlık Programı Bulunan Vakıf Üniversiteleri 53
Çizelge 5.1. : Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilen Örnek Büyüklükleri.....68
Çizelge 5.2. : Sorular İçin Hazırlanan Çizelge Örneği.....70
Çizelge 5.3. : Cronbach's Alpha Değeri 70
Çizelge 5.4. : Mimarlık Öğrencilerinin ve Mimarların Dağılım Durumu.....71
Çizelge 5.5. : Mimarlık Öğrencilerinin Kaçıncı Sınıfta Bulunduğu Durumu.....71
Çizelge 5.6. : Mimarların Hangi Kurumda Çalıştığı Durumu 72
Çizelge 5.7. : Mimarların Mesleki Deneyim Durumu 73
Çizelge 5.8. : Konsept İle İlgili Ders Alma ve Meslek Pratiği Adına Faydanlı Bulma Durumu 74
Çizelge 5.9. : Hangi Kavramların Konsept Olarak Değerlendirildiği Durumu 75
Çizelge 5.10.: Konsept Tercih Etme ve Belirleme Süreci Durumu 76
Çizelge 5.11.: Konsept İle İlgili Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu.....77
Çizelge 5.12.: Dünyadaki Konsept Proje Örneklerini Takip Etme Durumu.....78
Çizelge 5.13.: Konseptin Popülerlik ve Tercih Edilirlik Durumu 79
Çizelge 5.14.: Konseptin Gelecekte Popülerlik ve Tercih Edilirlik Durumu 80
Çizelge 5.15.: Konseptin Mimarlık Ortamında Doğru Anlaşılmaması Durumu 81
Çizelge 5.16.: Yapılan Tasarımların Konseptinin Olması Durumu.....82
Çizelge 5.17.: Konsept Doğrultusunda Yapılan Tasarım ve İşverenin Kabul Durumu..83
Çizelge 5.18.: Konsept Doğrultusunda Yapılan Tasarım ve Kullanıcı Kabul Durumu..84
Çizelge 5.19.: Konsept Doğrultusunda Yapılan Tasarım ve Bulunduğu Çevre Durumu85
Çizelge 5.20.: Mimari Tasarım Fikirlerine Tasarımcının Karar Vermesi Durumu 86
Çizelge 5.21.: Mimari Tasarım Fikirlerine İşverenin Karar Vermesi Durumu.....87
Çizelge 5.22.: Mimari Tasarım Fikirlerine Kullanıcıların Karar Vermesi Durumu 88
Çizelge 5.23.: Tasarımlarda Yönetmeliklerin Önem Durumu.....88
Çizelge 5.24.: Tasarımlarda Kamu Kurumlarının Önem Durumu.....89
Çizelge 5.25.: Konsept Özgün Olması Durumu 90
Çizelge 5.26.: Konseptin İklimsel Verilere Uygun Olması Durumu.....91

Çizelge 5.27.: Konseptin Sosyal Verilere Uygun Olması Durumu 91
Çizelge 5.28.: Konseptin Coğrafi Verilere Uygun Olması Durumu 92
Çizelge 5.29.: Konseptin Teknolojik Verilere Uygun Olması Durumu 93
Çizelge 5.30.: Konseptin Tasarımın Kimliği Olması Durumu 94
Çizelge 5.31.: Günümüzdeki Mimarların Tasarımlarında Konsept Oluşturması Durumu 95
Çizelge 5.32.: Konseptin Yapılı Çevrenin Mimari Örnekleriyle İlişkilendirilebilir Olması Durumu 96
Çizelge 5.33.: Konsept Belirleme Aşamasında Tasarımcının Deneyim Durumu 97
Çizelge 5.34.: Konsept Belirleme Aşamasında Mimari Üslup Durumu 98
Çizelge 5.35.: Konsept Belirleme Aşamasında Problemin Algılanış Durumu 99
Çizelge 5.36.: Konsept Belirleme Aşamasında Probleme İlişkin Öncelikler ve Problemi Ele Alış Biçimi Durumu 100
Çizelge 5.37.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Problem Tespiti’ Önem Durumu 101
Çizelge 5.38.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘İşveren İstekleri’ Önem Durumu 102
Çizelge 5.39.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Bağlam’ Önem Durumu 103
Çizelge 5.40.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Tasarımcı Düşünceleri’ Önem Durumu 104
Çizelge 5.41.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Kullanıcı İhtiyaçları’ Önem Durumu .. 105
Çizelge 5.42.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla İlgi Çekme Durumu 106
Çizelge 5.43.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla Sağlıklı Olma Durumu 107
Çizelge 5.44.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla Estetik Olma Durumu 108
Çizelge 5.45.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin/Tasarımların İşveren İçin, Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla Daha Önemli Olması Durumu 109
Çizelge 5.46.: Her Projenin / Tasarımın Bir Konsepti Olması Gerektiği Durumu 110
Çizelge 5.47.: Tasarımın / Projenin Konseptinin Olmaması Durumu 111
Çizelge 5.48.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımlarda / Projelerde Konu ve İçerik Önem Durumu 112

Çizelge 5.49.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımlarda / Projelerde İşlevsel Gereklilikler ve Koşulların Önem Durumu 113
Çizelge 5.50.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımların / Projelerin Tercih Edilmesinde Tasarımcının Etki Durumu..... 114
Çizelge 5.51.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımların / Projelerin Tercih Edilmesinde İşverenin Etki Durumu..... 115
Çizelge 5.52.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımların / Projelerin Tercih Edilmesinde Kullanıcıların Etki Durumu 116
Çizelge 5.53.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Projelerin / Tasarımların Diğer Projelerden / Tasarımlardan Farkının Olmaması Durumu..... 117

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 2.1. : Kavram Haritası Tekniği Modeli 11
Şekil 2.2. : Bilişsel Haritalama Tekniği Modeli 12
Şekil 2.3. : Kavram, Aklın Edindiğini; Konsept İse, Aklın Yarattığını Tarifler 14
Şekil 2.4. : Birden Fazla Kavramdan Bir Konsept Oluşturulabilir 15
Şekil 2.5. : Bir Kavramdan Çok Sayıda Konsept Oluşturulabilir 15
Şekil 2.6. : Bağlılık 17
Şekil 2.7. : Büyüme 17
Şekil 2.8. : Düzenlilik 17
Şekil 2.9. : Mekânın Kent İçindeki Konumuna Göre Biçimlendirilmesi (A) 25
Şekil 2.10.: Mekânın Kent İçindeki Konumuna Göre Biçimlendirilmesi (B) 26
Şekil 2.11.: Harran Evleri 28
Şekil 2.12.: B 2 Evi 29
Şekil 3.1. : Mimari Tasarımda Konsept Üretme Süreç Modeli 32
Şekil 3.2. : Royal Ontario Müzesi Eskizi 36
Şekil 3.3. : Royal Ontario Müzesi 37
Şekil 3.4. : Poleni Aziz Petrus Bazilikası'nın Kubbesinin Asılı Zincir Modeli 38
Şekil 3.5. : Gaudi'nin Fiziksel Asılı Modeli (Eskiz), Modelleme 38
Şekil 3.6. : Colonia Güell İçin Geliştirilen Model (Gaudi) 39
Şekil 3.7. : Sabun Köpüğü Modelleri 39
Şekil 3.8. : Micheal French Tasarım Süreci Modeli 43

BÖLÜM 1

GİRİŞ VE KONUYA YAKLAŞIM

1.1. Araştırmanın Konusu

İnsanlar doğa koşullarında fiziksel özellikleri bakımından yetersiz kaldıkları durumlarda, düşünceleri aracılığıyla uyum sağlamaya çalışırlar. İnsanların, düşünceleri ile doğadaki ihtiyaçlarının tamamını karşılayabilecek düzeye gelmiş oldukları kabul edilebilir. "Düşünce" aynı zamanda "yaratıcılık" olarak da değerlendirilebildiği gibi yalnızca insana ait bir özelliktir ve tamamıyla doğa deneyimlerinden öğrenilenlerle ilişkilidir.

Yaratma, insanın doğada hazır olarak bulduğu varlığa, insani özelliklerini katması ve ortaya koyduğu ürünlere (plastik ürünler, edebi ürünler vb.) duygu ve düşüncelerini aktarmasıyla gerçekleşir (Tunalı, 2004).

İnsana ait olan yaratma eylemi, genellikle bir istek ve ihtiyaç sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

İnsan, maddesel bir varlıktır ve maddenin en temel ve vazgeçilmez özelliklerinden biri olan mekânsal özelliği insan bağlamında da aynıdır. Evrenin mekândan ayrı düşünülemeyeceği üzere, insanda mekândan ayrı düşünülememektedir. Bütün cisimlerde olduğu insanda da mekânsallığın varoluşsal özelliği kendiliğinden ispatlanmaktadır (Tümer, 1984).

Tasarlama eylemi, sonucunda gereksinimlerin karşılanmasına olanak sağlıyor gibi görünse de, süreç içinde farklı aşamalar içerir. Mekân tasarımı, gereksinimlerin karşılanacağı ortamların yaratılmasından öte, yaşam şeklinin tasarlanması ve düşüncenin somutlaşarak bir paylaşım haline gelmesi olarak kabul edilebilir.

Bu çalışmada konseptin anlamı araştırılmış, mekânsal ölçekte boyutu ve önemi incelenmiştir. Konsept oluşturma sürecinde etkin rol alan kavram, soyutlama ve bağlam olguları üzerinde durulmuştur. Tasarımcının düşünceyi nasıl kavradığı, tasarladığı ürüne

yönelik olarak zihnindeki ve doğada bulunan kavramları nasıl harmanlayıp, yorumladığı ve konseptle nasıl ilişkilendirdiği araştırılmıştır. Araştırmada, tasarlama faaliyetinin başlangıcı olan kavram üretme, kavram geliştirme ve konsept oluşturma süreçleri ele alınmıştır. Konsept oluşturma sürecinin, tasarımın bütünü için yol gösterici olarak; tasarımın gelişimini, başarısını ve tasarım temelini oluşturan bir süreç olduğuna değinilmiştir.

Bu bağlamda Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin mimarlık eğitiminde konsept ile ilgili verilen dersler incelenerek, verilen mimarlık eğitiminin konseptle olan ilişkisi değerlendirilmeye ve çizelgeler kullanılarak aktarılmaya çalışılmıştır. Konsept kavramının mimarlık mesleği üzerinden değerlendirildiği düşünüldüğünde, araştırma özelinde mimarların ve mimarlık öğrencilerinin, konsept konusundaki bilgileri ve düşünceleri, nicel araştırma tekniklerinden anket yöntemiyle irdelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsanlar yaptıkları her eylemde, anlam, amaç ve dayanak noktası gibi özelliklerin bulunmasına ihtiyaç duyarlar. Bu bakımdan insanın yetenek, istek ve hayal gücü gibi kişisel özelliklerini ortaya koyması için bir amacının olması gerekir. Bu bağlamda oldukça bireysel bir eylem olan tasarımın, bütün ölçeklerde belirli bir amaç doğrultusunda yapılması istenir. Tasarlama faaliyetinde bu amaç, konsept oluşturma süreci şeklinde değerlendirilebilir. İnsanların yaptığı her eylemde olduğu gibi tasarım oluşturmada da öncelikle amacın belirlenmesi gereklidir. Tasarım yapacak kişi amacını belirleyerek, tasarlama eylemine başarılı bir şekilde hazırlanabilir.

Bu çalışmanın bir amacı, tasarımcının sağlıklı bir tasarım süreci geçirebilmesi adına önemli bir konu olan konseptin, ülkemizde bulunan üniversitelerin mimarlık eğitimi programında ne düzeyde yer aldığını araştırmak ve tasarım derslerindeki konumunu incelemektir. Çalışmanın diğer bir amacı ise ülkemizdeki mimarların konsept konusuna yaklaşımını araştırarak; tasarımlarında konsept konusunun ne düzeyde değerlendirildiğini ve konunun mimarlık mesleğindeki önem durumunu irdelemektir.

Çalışmada, mimarlık öğrencilerinin ve mimarların yaptıkları tasarımlarda / projelerde, "konsept oluşturma süreci"ni değerlendirme durumlarının tartışmaya açılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda, ülkemizdeki mimarlık öğrencileri ve mimarların konsept konusuna yaklaşımları araştırılarak, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleği arakesitinde "konsept" konusunda bir farkındalık oluşturmak istenmektedir.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Mimari tasarım ve konsept arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Mimarların, eğitim planlarında aldıkları konsept ile ilgili dersler, meslek hayatlarına uygulama durumları; eğitim süreleri boyunca bu konuda ne tür bilgiler edindikleri, meslek hayatına başladıktan sonra da tasarımlarında, konsept oluşturma sürecini nasıl değerlendirdikleri önemlidir.

Mimarlık için önemli olan "konsept" konusunun, Türkiye'de mimarlık eğitimi veren üniversitelerin mimarlık bölümlerinin ders programlarındaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Örnek olarak seçilen ve Edirne ilinde bulunan Trakya Üniversitesi, mimarlık eğitimi sürecinde "konsept" konusunda doğrudan derslerinin bulunması ve Edirne'de eğitim ve meslek hayatının karşılaştırılabilmesi adına olanak sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrencilerine ve TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliğine kayıtlı mimarlara konsept ile ilgili anket yapılmıştır.

Tasarımda konsept oluşturma süreci, mimari mekân tasarımı bağlamında değerlendirilmiş ve bu bağlamda araştırma ölçek farkı gözetmeksizin yapılmıştır. Bu noktada konsept oluşturma süreci genel anlamda "mimarlıkta tasarım" adı altında değerlendirilmiştir.

1.4. Araştırmanın Metodu

Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada; literatür taramasında konsept konusuyla ilgili çalışmaların genelde konsept oluşturma süreçleri, konseptin örnekler üzerinden açıklanması, mekân tasarımında konsept vb. konuların

ağırlıklı olarak incelendiği görülmüştür. Çalışmalarda mimarlık öğrencilerinin ve mimarların, konsepte ilişkin görüşlerini belirleme ve uygulama durumlarını değerlendirmeye yönelik çalışmaya rastlanamamıştır.

Yapılan literatür taramasıyla, yerli ve yabancı kaynaklar değerlendirilerek konseptin genel karakteristikleri oluşturulmuştur. Mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konsepte ilişkin bilgi birikimlerini belirleyen mimarlık eğitimi sürecinde konseptin yeri, mimarlık bölümü olan üniversitelerin ders programları incelenerek elde edilmiştir. Bu noktada mimarlık öğrencilerinin ve mimarların eğitim sürecinde ne düzeyde bilgilendikleri belirlenebilmektedir.

Mimarlık öğrencilerinin ve çeşitli sektörlerde çalışan mimarların konsepte ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan tezin alan çalışması; Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde eğitim gören 267 öğrenciye ve TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliğine kayıtlı 143 mimara uygulanan anketten oluşmaktadır. Anket soruları mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konsept konusuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesi adına oluşturulmuştur. Anket SPSS programı kullanılarak değerlendirilmekte, elde edilen veriler kapsamında mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konsepte ilişkin genel görüşleri, tasarımlarında konsepte yer verme durumları ve tasarım aşamalarında konsept ile ilgili karşılaştıkları problemler belirlenmektedir.

Çalışmanın nicel verileri 267 mimarlık öğrencisine ve 143 mimara uygulanan konsept konusuna ilişkin görüş belirleme anketinden elde edilmiştir. Anket soruları, profil belirleme, mimarlık öğrencilerinin ve mimarların tasarım yaparken konsept sürecini değerlendirme durumlarına ilişkin bilgi edinme ve konsept konusu ile ilgili görüşlerinin alındığı sorulardan oluşan 3 bölüm şeklinde kurgulanmıştır. Çalışmada anketler, SPSS programı kullanılarak veriye dönüştürülmüştür. Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde eğitim süreci devam eden öğrenciler ve TMMOB Mimarlar Odası Edirne Şubesine kayıtlı mimarlar özelinde konsepte ilişkin genel görüşler değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 2

TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Mimarlık ve Felsefe

Mimarlık eyleminin, doğal olarak mimarlığın tanımlanmasından öncede var olduğu düşünülebilir. Mimarlığa tanım getirme noktasında günümüze kadar gelen ilk çalışmanın Vitrivius'un (M.Ö. 25) "De Architectura" adlı eseri olduğu bilinmektedir. Vitrivius, eserinde mimarlığın ne olduğundan çok, mimarın ve mimarlık faaliyetinin nasıl olması gerektiğini kuramsal olarak anlatmaktadır (Güney; Yürekli, 2004).

Mimarlık kelime anlamı, kökeni olarak Arapça'daki "umr" eyleminden gelen, bina yapma yolu ile mamur hale getirmek, geliştirmek ve zenginleştirmektir (Alsaç, 1997). Mimarlık; bayındır, uygar ve ileri olma faaliyetidir. Türkçe'de kullanılan evlenmek ifadesi, yeni bir düzen kurulması ve bu düzenin temsili olarak da bir binaya sahip olmakla sağlanır.

Mimarlığın Latince karşılığı architectonice'dir. Techne ve architecton olarak iki kelime olarak ayrışır. "Techne" kelimesi Antik Yunan'da teknoloji ile birlikte yaratma anlamında kullanılmaktadır. "Architecton" ise "arche" ve "tecton" kelimelerinden oluşur. "Arche" orijin, prensip ve öncelik anlamında kullanılırken, "tecton" ise marangoz veya zanaatkâr anlamında kullanılır. Architectonice, Latincede usta biri olarak tanımlanan bilgi donanımlı yaratıcı tarafından yaratılan, bir yapma faaliyeti anlamını taşımaktadır (Karatani, 1995).

Mimarlık üzerine kapsamlı bir tanım sunan Hasol, mimarlığı "insanların yaşamasını kolaylaştırmak ve barınma, eğlenme, dinlenme, çalışma gibi eylemlerini sürdürebilmeleri için gerekli mekânları, estetik, işlevsel gereksinmeleri, teknik ve yönetsel zorunluluklarla bağdaştırarak inşa etme sanatı" şeklinde ifade etmiştir (Hasol, 1995). Mimarlık kelimesinin sözlük anlamı ise, yapıları tasarlama ve inşa etme pratiği

ve/veya sanatı olarak tanımlanmaktadır. Mimarlığın temel etkinliği, insan ihtiyacının karşılanması için mekânlar üretmektir. Bu bağlamda mimarlık, sosyal olgulardan yalıtılmış bir meslek olmasından öte, toplumsallığın içinde yer alan ve toplumsal bir alana işaret eden bir meslek olagelmiştir. Bu noktada mimarlık ürünlerinin, toplumsal bir üretim alanından ortaya çıktığı düşünüldüğünde, mimarlık üzerine kesin ve tartışılmaz tanımlamalar yapılması olanaksızlaşır. Bu bağlamda, mimarlık, toplumsal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve işlevsel olmak üzere çeşitli olgulara bağlı olarak biçimlenen bir üretim etkinliğidir (Hasol, 1995). Bu sebeple mimarlık, her dönem kendi iç dinamiklerine göre değişkenlik gösterir. Bu noktada mimarlık tanımı, bulunduğu dönem nezdinde sürekli değişime uğramaktadır (Başaranoğlu, 2018).

Mimarlar sadece yaratıcı tasarımlar yapan değil aynı zamanda düşünürlerdir. Yapıyı tasarlayan mimar, aslında ürününde düşüncelerini dile getirir, malzemeyi, konstrüksiyonu, işlevleri ve organizasyonu nasıl yaptığına, nasıl seçtiğine ilişkin mesajlar verir. Bilinçli ya da bilinçsiz, yaşam, çalışma, davranışlar, hareketler hakkında düşündüklerini ortaya koyar. Mesajları, yalnızca işlevsel olanları değil estetik olanları da içerir.

Mimarlık eylemi sadece yapı ürünü oluşturmaya yönelik bir uygulama değil, aynı zamanda içinde bulundurduğu düşünce sistemiyle birlikte ele alınmaktadır. Mimarlık kuramı olarak isimlendirilen bu düşünce sistemi, mimarlığı, hem eylem olarak hem de mimarlığın oluşturduğu ürünleri sorgulamalarda kullanılır. Bu durum mimarlık ve felsefenin yakın ilişkisini göstermektedir (Şentürer, 2002).

Mimarlık, uygulama ve kuramsal boyutuyla içinde bulunduğu tarih itibariyle değişime uğramaktadır. Her çağ kendine özgü mimarlık kuramlarını ve bu kuramların uygulama biçimini kendi koşullarına göre geliştirmiştir (Şentürer, 1995). Bu bağlamda mimarlığın bulunduğu dönemin felsefi ortamından etkilendiği, aynı zamanda da birbirlerini beslediği düşünülebilir.

Felsefe; ilgili olduğu varlık, bilgi, gerçek, adalet, güzellik, doğruluk, akıl ve dil gibi konularına ilişkin düşünce geliştirmeyi amaçlar. Bu noktada mimarlığın ve felsefenin ortak yönlerinin olduğu görülebilir. Mimarlığın ve felsefenin merkezinde insan yer alır ve insanlar da yaşamları boyunca mimarlık ve felsefe ile iç içe bulunur. Felsefenin cevap aradığı sorular da olduğu gibi, mimari bir ürün oluşturulurken de

çözülmesi gereken problemler göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılı çevredeki mimarlık ürünlerinin, fiziksel ve ruhsal açıdan insanlarda olumlu-olumsuz büyük etkilere sebep olduğu düşünüldüğünde, insanın en uygun koşullarda yaşamını sürdürebilmesi adına, mimarlık ve felsefenin birbirlerini tamamlayan bir ilişki içinde geliştirmesi gerektiği ifade edilebilir.

2.2. Mimari Tasarım

İnsanlar sanat aracılığıyla iletişim özelliklerini diğer canlılara oranla farklı bir boyutta yaşamaktadır. İletişimin en gelişmiş ve olgun biçiminin sanatla mümkün olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda, tasarlama eylemi de sadece ihtiyaçların karşılanması olarak görülmemekte aynı zamanda kişinin iletişim özelliğini gösteren bir eylem olmaktadır (Bilir, 2013).

İnsanlar, ihtiyaçlarını doğadan ve çevresinde bulunan varlıklardan, onları farklı işlemlerle değiştirerek, kullanmak durumundadır.

Tasarım; en yalın haliyle düşünüldüğünde, yaratıcılık özellikleri olması gereken bir problem çözme sürecidir. Tasarım sürecinde problem çözmenin, yaratıcılık ile birlikte döngüsel olan ve zihinde gerçekleşen bir eylem olduğu düşünülebilir.

Problem çözme süreci içinde karşılaşılan zorluklara karşı bulunan çözümlere bakıldığında, her aşamada sorgulama ve seçme eylemlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu noktada problem çözme, yaratıcı düşünme ve analitik düşünme süreçlerini içinde barındırmaktadır (Atakan, 2014).

İnsan zihni, ihtiyaçları doğrultusunda kendini, aynı zamanda karşılıklı etkileşim sebebiyle de çevresini devamlı yenilemektedir. Ertürk (1981); tasarlama yeteneğini, insan beyninin çevresini düzenlemek için yaptığı etkinliklerin tamamını içeren işlev, şeklinde tanımlamıştır.

Tasarımın bir süreç olarak önemli olmasına karşın, biçimsel bir yapı olarak sonuçlandığı için, biçimsel özellikleriyle ele alınır. Fakat aslında tasarım, biçim endişesi taşıdığı kadar içerik endişesi de taşır. Tasarımcı, tasarımının güçlü bir içeriğinin oluşması için, tasarımın başlangıcında kavramsal düşünce süreçlerini iyi değerlendirmelidir (Bilir, 2013).

Tasarımcı, problemlere kendine özgü yöntemlerle yaklaşarak bir ana fikir oluşturur. Kendine özgü yöntemler kullanarak oluşturduğu ana fikri, tasarlama süreci boyunca eklenen verilere göre geliştirerek süreç tamamlanır. Ortaya çıkan ürünün ana fikirle ne düzeyde örtüştüğü tasarımcıyı diğer tasarımlardan ayıran bir özelliktir. Bu noktada başlangıçta oluşturulan ana fikrin, tasarımın farklı aşamalarındaki izdüşümü, tasarımcının özellikleri hakkında bilgiler vermektedir (Bilir, 2013).

Lawson (1980) ve Zeisel (1981) benzer düşüncelerle, tasarımın doğrusal ilerleyen bir aktivite olmadığını, başlangıçta ve zaman içinde karşılaşılan problemlere göre değişkenlik gösteren bir süreç olduğunu vurgulamışlardır. Bu bakımdan tasarım sürecinin ne bilimsel ne de tamamıyla sanatsal aktivite olmadığı anlaşılmaktadır (Bilir, 2013).

Hannes Meyer farklı bir bakış açısıyla, tasarımın ölçülebilirlik ve gözlemlenebilirlik açısından bilimsel verilere dayanması gerektiğini düşünmüş ve gerekli bilgilerin elde edilmesi halinde, tasarımın otomatik olarak oluşturulabileceğini dile getirmiştir (Jormakka, 2008).

Tasarım, düşünsel ve görsel süreçler sonunda; işlevsel, ergonomik, ekonomik ve görsel anlamlar içeren somut ürünler ortaya çıkarmaktadır (Svengren, 1997).

Caldecote (1979) tasarımı, "fikirleri bilgiye ve sürece dönüştürerek, yeni bir ürünün gerçekleştirilmesi" şeklinde tanımlamaktadır. Tasarım, ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenen problemlerin kavramsal çözümleri doğrultusunda fikir oluşturulması ve bu fikirlerin çeşitli yapı elemanlarının bir araya getirilmesiyle de fiziksel form kazanan çözümlerin üretilmesidir.

Aklında oluşturduğu kavramı tasarıya dönüştürebilen tasarımcı, belirli bir üstünlük elde etmiş olur. Tasarım sürecinden hemen önce gerçekleşen bu süreç tasarımcıyı karşılaşacağı problemlere çözüm üretme noktasında zamansal üstünlük kazanmasını sağlar. Bu noktada tasarımcı, hiç bir verisinin olmama durumuna karşın soyutta olsa bir kavramla başlangıcını yapmıştır (Turan, 2003).

Tasarımda en baskın kavram doğrultusunda farklı parçaların tamamının birleştirilmesiyle güçlü bir ilişki yaratılması ve temanın oluşturulması, en önemli hedeflerden biridir. Böylelikle tasarımın sınırları belirlenmiş olur (Pile, 1997).

Mekânsal ürün oluşumunda ilk adımın tasarlama eylemi olduğu düşünüldüğünde, tasarımın belirleyici özelliklerinin büyük bölümünü, tasarlama aşamasında oluşturulması gerekir. Tasarlama faaliyeti de ayrı bir süreç olarak değerlendirildiğinde, bu sürecin başlangıcı ve en önemli noktası, veriler doğrultusunda problem tanımlama ve ilgili kavramların oluşturulmasıdır.

2.3. Kavram ve Yaratıcı Düşünce Süreci

İnsanların kültürel özellikleri, düşünsel bir aktivite olan kavram oluşturma sürecini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, insanların oluşturdukları ve geliştirdikleri kavramların, yaşamlarıyla doğrudan ilişkili olduğu düşünülebilir (Ülgen, 2004).

Akarsu (1979) kavramı, "nesnelerin ve olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım; tek bir nesnenin veya bir nesneler sınıfının özünü belirleyen, birbirleriyle bağlantılı niteliklerin ya da özel belirtilerin bir sözcükte düşünülmüş olan birleşimi" şeklinde ifade etmiştir (Uluoğlu, 1990).

Ozankaya (1975)'nın tanımıyla kavram, "sözcüklere gerçek anlamlarını vermek ve bunlar aracılığıyla düşünmek, olayların ve süreçlerin özünü kavrayıp temel yanlarına ve özelliklerine ilişkin genellemeler elde etme olanağını sağlayan, nesnel çevrenin insan düşüncesindeki yansıma biçimi" şeklinde açıklanmaktadır (Uluoğlu,1990).

Archer (1966)'a göre ise kavram, ortaklığı olan herhangi bir dizi şeye verilen isimlendirme şeklinde değerlendirilmektedir.

Kavram, sözcük olarak ifade ediliyor olsa da aslında sözcüklerin ifade ettikleri anlamı yansıtmaktadır. Eş anlamlı sözcüklerin tek kavramı yansıttığı gibi, çok anlamlı olan sözcükler de birden fazla kavramı yansıtabilir (Hançerlioğlu, 1980).

Erkman (1987), kavramların etkileşim halinde olduğunu ve aralarındaki farklılıklarla oluştuklarını dile getirmiştir.

Morgan (1984)'a göre kavram, özel isimlerin dışında kalan bütün nesnelerin özelliklerini ve niteliklerini ifade etmeye yarayan soyut yapımlardır. Bu bağlamda kullandığımız pek çok isim ve sözcük kavramı işaret eder. Kişi kavramlar oluşturarak nesneleri sınıflandırarak, farklarını ortaya çıkarabilir. Nesne özelliklerinin ve

niteliklerinin sınırsız sayıda olması sebebiyle sınıflandırmanın, doğal olarak kavramların, sınırsız sayıda üretilmesi mümkündür.

Kavramlar, nesnel gerçeklikten oluşurlar ve nesnel gerçeklik gibi sürekli gelişerek farklı kavramlara dönüşebilirler. Kavramların her ne kadar soyut olduğu düşünülse de somutla her zaman bir bağlantısı vardır. Bu noktada kavramın, ilişkilendirildiği nesne özelindeki anlamı itibariyle, değişkenlik gösterdiği söylenebilir (Hançerlioğlu, 1980).

Kavrama felsefe biliminden bakıldığında, diğer bilimlerde oluşturulan bütün kavramları içine alan bir yaklaşımda değerlendirildiği görülmektedir. Bu bakışla ortaya çıkan her hangi yeni bir şey, beraberinde yeni bir kavramı oluşturmaktadır. Bilimde ortaya çıkarılan her bilimsel sonuç, kendinden önceki kavramları içselleştiren yeni kavramların oluşmasını sağlamaktadır (Hançerlioğlu, 1980).

Kavramlar, soyut ifadeler olarak değerlendirildiğinde, başka kişilere aktarılma noktasında anlam eksikliği ve anlam değişmesi gibi durumlarla karşılaşılır. Tasarlama eylemi özelinde, kavramların anlamı dışında kullanılması, tasarım süreci açısından istenmeyen bağlantılar oluşmasına neden olabilir. Bu durum, özellikle kavramın somutlaştırılması aşamasında net bir şekilde fark edilir.

Zihinsel eylem olarak değerlendirilebilen yaratıcı düşünmenin, eğitim ile geliştirilebilir olduğu bilinmektedir. Yaratıcı düşünme sürecinin çeşitli tekniklerle geliştirilmesi, tasarım oluşturma noktasında, farklı çözümler sunabilmek ve çözüm çeşitliliği sağlamak açısından önemlidir (Atakan, 2019).

2.3.1. Beyin Fırtınası Tekniği

Beyin fırtınası tekniği, 1953 senesinde Alex Osborn tarafından geliştirilmiştir. Bu teknik, eleştiri ve yargılama olmadan problem ile ilgili bütün düşüncelerin doğrudan söylenmesiyle gerçekleştirilmektedir. Çağrışım kuramı kullanılarak, fikir yönünden zenginliğin sağlanması düşünülmektedir (Özcan, 2009).

Genellikle grup çalışmaları için oluşturulan beyin fırtınası tekniği, gruptakilerin konuya ilişkin düşüncelerini yüksek sesle söylemesi üzerine grup içinde bir çağrışım oluşturmaktadır (Atakan, 2019).

2.3.2. Nitelik Sıralama Tekniği

Robert Crawford tarafından 1954 senesinde önerilen bu teknik, probleme ait verilerin sıralanması ve sıralanan bu verilerin irdelenmesiyle uygulanır. Bu teknik tekrarlandıkça, farklı nitelikleri sıralanan problem için, kaliteli çözümler bulunmasına katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca tekrarlanan nitelik sıralama tekniğiyle, probleme ait verilerin de kendi arasındaki etkileşimden, gelişmiş özellikte yeni veriler oluşturulabilmektedir (Özden, 2011).

Nitelik sıralama tekniğinde, belirlenen problemin ana özellikleri yukardan aşağıya sıralanarak, bütün özelliklerinin geliştirmesi amaçlanmaktadır (Atakan, 2019).

2.3.3. Kavram Haritaları Tekniği

Kavramların birbirleri ile olan etkileşimi bir sistem içinde organize edilmesiyle geliştirilen kavram haritaları (Şekil 2.1.), Joseph Novak (1970) tarafından oluşturulmuştur. Bu teknikte, çoğunlukla birbirleriyle uzak-yakın etkileşimi olan kavramlar belirlenerek, aralarındaki etkileşim görsel ifadeler kullanılarak belirtilir. Kavram haritalarıyla, zihinde olan bilgiler ve sonradan eklenen bilgiler arasında anlamlı ilişkiler kurulması sağlanmaktadır (Özcan, 2009).

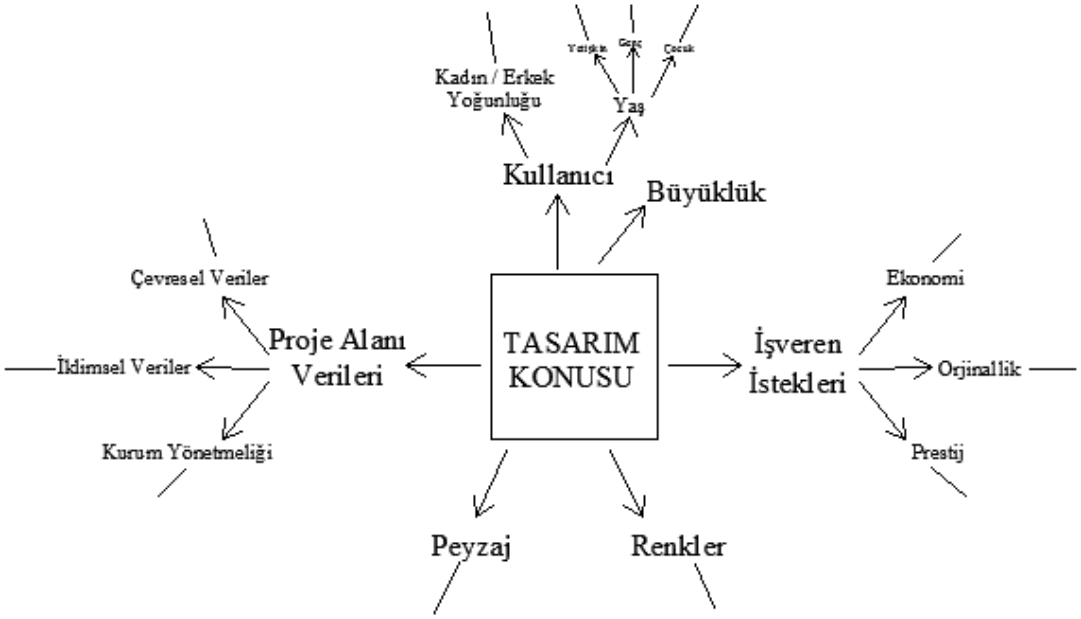

Şekil 2.1.: Kavram Haritası Tekniği Modeli

2.3.4. Bilişsel Haritalama Tekniği

Bilişsel haritalar (Şekil 2.2.), problem çözümüne karar verme noktasında uyarıcıların değişmesi durumunda bile başvurulabilen, öğrenilmiş bir tekniktir. Bilişsel harita tekniğinde sorun, konu ve mekân konularında karar verme noktasında yararlanılabilir (Tolman, 1948).

Bilişsel haritalar, bireyin çözüm üretmesi beklenen konulara ilişkin edindiklerini organize edilmiş bir şekilde saklanmasıyla oluşmaktadır. Bu noktada birey, amacına ulaşacağı en kısa çözümü, oluşturduğu bilişsel haritasını kullanarak elde edebilmektedir (Atakan, 2019).

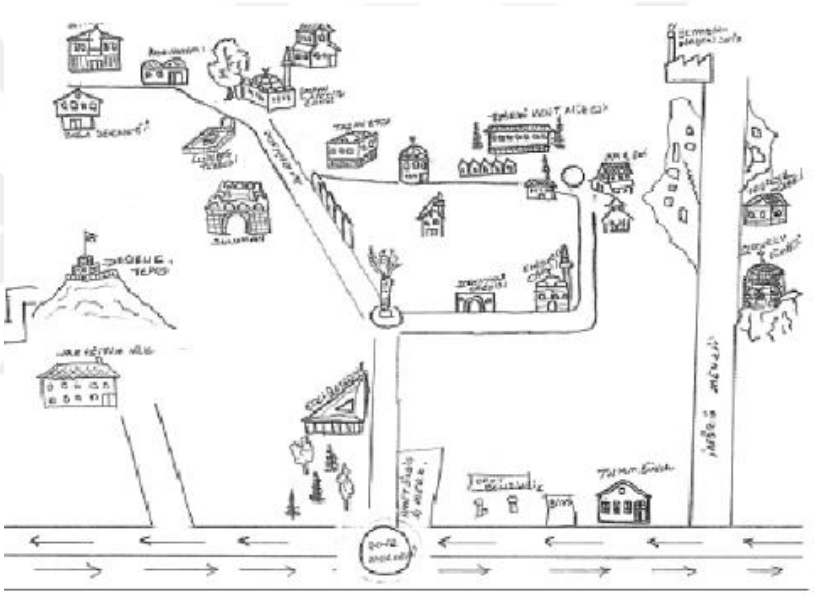

Şekil 2.2.: Bilişsel Haritalama Tekniği Modeli (Türk, 2017)

2.3.5. Zihin Haritaları Tekniği

Zihin haritası tekniği Tony Buzan tarafından, beyin fırtınasının organize edilmesiyle geliştirilmiştir. Ana fikir oluşturulduktan sonra, farklı yönlere doğru ilişkili olduğu kavramlar belirtilip, ana fikrin desteklenmesiyle geliştirilir. Grafik oluşturularak uygulanan bu teknikle, beynin tüm kapasitesinin kullanılması amaçlanmıştır. Kavram haritalarıyla aynı özellikte gibi görünse de zihin haritaları tekniği ile kavramlar haricinde bilgi ve düşünce görselleştirmeleri yapılarak, sunum oluşturulmasına katkı sağlanabilmektedir (Buzan & Buzan, 1996).

2.3.6. Çağrışım Tekniği

Çağrışım tekniği ile iki nesne veya fikir arasında zihinsel etkileşim oluşturma sağlanır. Çağrışım tekniğinde; yakınlık, benzerlik ve zıtlık gibi özellikler üzerinden değerlendirmeler yapılır. Bu teknik düzenli ve serbest çağrışım olmak üzere iki yöntemle uygulanmaktadır. Düzenli çağrışımda, kişi konuyla ilgili not tutabilmektedir. Bu yöntem sonuç bulmaya yöneliktir. Serbest çağrışımdaysa, kişi konuyla alakası olmayan ve kendine özgü düşüncelerini de not alabilir. Bu yöntem, doğrudan sonuç bulmaktan ziyade sonuca ulaştırabilecek düşünceleri bulmayı amaçlamaktadır (Higgins, 2005 Revisied Edition).

Bu çalışma, genel anlamda mimari tasarımda, kavram geliştirme ve konsept oluşturma süreçleri ile ilgili olduğundan, yukarıda incelenen tekniklerin, bu süreçlerde zihinsel aktivitelerin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi adına önemli olduğu düşünülebilir.

2.4. Mekân Tasarımında Kavram ve Konsept İlişkisi - Farkları

Kavram sözcüğü, Latince'de "conceptus" ve "notio" kelimelerinden oluşmuş ve batı dillerine de bu şekliyle geçmiştir. Genel anlamda geçtiği dillerde "concept" ve "notion" sözcükleri eş anlamlı kabul edilmiştir. Bu durum Türkçede aynı şekilde değerlendirilmekte ve "kavram" şeklinde kullanılmaktadır. Fakat "konsept" ve "kavram" sözcükleri, birbirlerinden anlamsal ve yapısal yönden farklıdır (Hançerlioğlu, 1980).

İngilizce' de "notion" anlamına gelen kavram kelimesi, "ilk bilgi" anlamında kullanılmaktadır. "Concept" anlamına gelen kavram kelimesi ise, kişinin duyularıyla aldığı nesnel izlenimleri zihinsel işlemler sonucunda kavraması ve kendine özgü bir yöntemle dışlaştırması anlamına gelmektedir. Osmanlı Felsefesi'nde "notion" kelimesi, "aklın edindiği" şeklinde tanımlanırken, "concept" kelimesi ise "aklın yarattığı" şeklinde tanımlanmıştır (Şekil 2.3.) (Bilir, 2013).

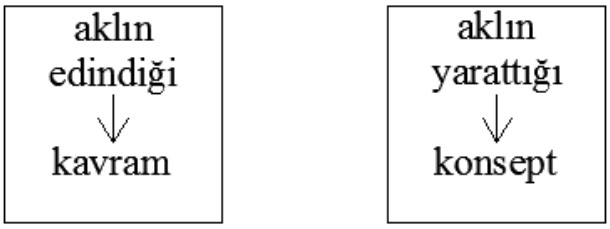

Şekil 2.3.: Kavram, Aklın Edindiğini; Konsept İse, Aklın Yarattığını Tarifler (Bilir, 2013).

Kavram kelimesi, Türkçede kavramak kökünden geliştirilmiştir ve yakalamak, içermek anlamlarından hareketle kavranmış olan şeklinde tanımlanmıştır (Hançerlioğlu, 1980). Sözlükte, "bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı" şeklinde açıklanmaktadır (Dil Derneği, 2005). Türkçeye sonradan eklenen konsept kelimesi de, sözlükte "tarz, görüş, anlayış" şeklinde açıklanmaktadır.

Ruhbilimciler; kavramı, "herhangi bir nesne ya da olayın temel öğe ve özelliklerini kapsayan soyut bir düşünü" şeklinde ve konsepti de, "kişinin bir konuyla ilişkili kavramlara dayanarak algılamasına ve öğrendiği kavramların anlam ve kapsamlarını değiştirerek geliştirmesi" şeklinde tanımlayarak sıkça karıştırılan bu duruma açıklayıcı bir tanımlama oluşturmuşlardır (Hançerlioğlu, 1980).

Bu çalışmada, "kavram" ve "konsept" sözcükleri yukarıdaki anlamlarıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda kavram; elde edilen bir düşünce, konsept ise; elde edilen düşünceden yeni, kişisel bir düşünce üretme şeklinde değerlendirilmiştir.

Konsept, bireyin zihnindeki kavram veya kavramların çeşitli düşünsel aktivitelerden süzülerek oluştuğu için kişiye özgü öneri oluşturma durumu olarak tanımlanabilir (Bilir, 2013).

Kavramların birey tarafından içselleştirilmesi, sonrasında da kendine özgü bir çıkarımla oluşturduğu konsept, bazen bir tek kavramdan oluştuğu gibi bazen de çok sayıda kavramın bir araya gelmesiyle oluşabilir. Benzer şekilde, bir kavramdan yola çıkarak çok sayıda konseptin oluşturulması da gerçekleşebilir (Şekil 2.4., Şekil 2.5.).

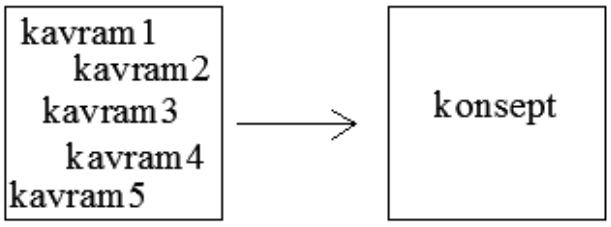

Şekil 2.4.: Birden Fazla Kavramdan Bir Konsept Oluşturulabilir (Bilir, 2013).

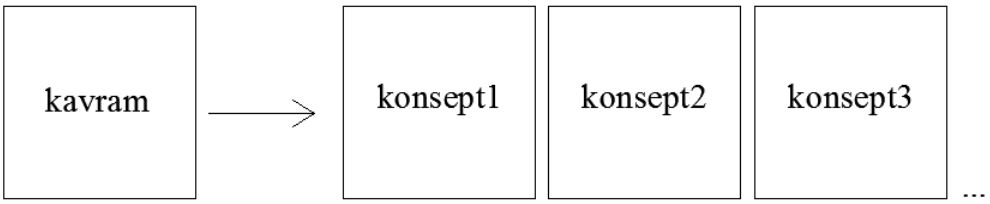

Şekil 2.5.: Bir Kavramdan Çok Sayıda Konsept Oluşturulabilir (Bilir, 2013).

2.5. Konsept Oluşum Sürecinde Soyutlama

Soyutlama, tasarım eyleminde yaratıcılıkla ilgili alınan kararların ifade edilebilmesi adına iyi anlaşılması gereken bir konudur. Tasarımcı, her tasarımında farklı kavramlardan yola çıkarak kendine özgü bir kavrama ulaşır. Soyutlama yapılacak kavramın, bireyin zihninde bulundurduğu diğer kavramlarla etkileşimiyle oluşturulması, her tasarımcıda farklı kavramlar geliştirilmesi anlamına gelmektedir (Bilir, 2013).

Hançerlioğlu (1979)'na göre soyutlama, nesnenin özellikleri veya özellikleri arasında bulunan etkileşimlerden birini tek olarak ele alan ansal bir işlemdir. Soyutlamayla gerçekte ayrılamayan kavramlar düşüncede ayrıştırılmaya çalışılır. Soyutlama insan zihninde gerçekleşen ve biçimsel gerçekten ziyade özsel bilgiye ulaşma yöntemidir. Soyutlamayla kişi gerçekten uzaklaşmanın aksine, somutun zihinsel süreçte parçalanmasıyla anlam derinliğini oluşturur. Bu noktada gerçekliğe daha çok yaklaşılır (Hançerlioğlu, 1979).

Kavramlaştırma (soyutlama), anlamlandırmak; anlamlandırmak da tanım yapabilmektir. Kimi durumlarda tanımlanan nesne, sadece gösterilerek gerçekleştirilememektedir. Bu bağlamda tanımlanan nesnenin kimi durumlarda anlatılması ve gelişim sürecinin aktarılması gerekmektedir (Hançerlioğlu, 2011).

Birey, karşılaştığı kavramların belirli özelliklerinin birbirinden farklı olduğunu gözlemleyerek, zamanla zihninde birikmiş olan kavramlarla birlikte, gelişen işlemler yapmaktadır (Turuthan, 1987).

Ertürk (1981); çocukların en temel soyutlama davranışını çeşitli gereçleri oyuncak gibi kullanmasının soyutlamaya örnek olduğunu belirtmiştir. Tencere kapağının çocuk tarafından direksiyon olarak kullanılması buna örnek olarak verilebilir. Çocuğun bu tür araçları kullanma şekli, aracın diğer özelliklerinden ayrılmasıyla yeni bir özelliğini ortaya çıkarmaktadır (Turuthan, 1987).

Soyutlamanın amacı, tasarımcının zihninde ve tasarım konusu özelinde eklenen çok sayıdaki veriyi bütünleştirip, çözüm oluşturma noktasında karmaşıklığı azaltmaktır. Bu noktada, konsept adım adım oluşturulurken her veri olması gerektiği gibi değerlendirilmiş ve karmaşıklıktan arındırılmış olacaktır (Bilir, 2013).

Quincy, mimarlığın doğayı tamamen değil mecaz olarak taklit ettiğini belirtmiştir. Mimarlar, doğada olan bütün yapıtları ve sistemleri gözlemleyerek, eserlerini (taklit) oluşturmaktadır (Bingöl, 2007).

Bu noktada doğa sınırsız bir taklit kaynağı olarak görülebilir. Bu bağlamda doğada bulunan bütün veriler soyutlanarak yeni kavramlar oluşturulabilir, geliştirilebilir.

Tasarlama eylemi içerisinde soyutlama, yeni bir çözüm bulmaktan ziyade, tasarımcının algı durumu ve deneyimiyle, yeni çözümler geliştirmesi şeklinde düşünülmektedir. Dünyayı algılayış şeklimiz, deneyimlerimizle olan etkileşimle oluşmaktadır (Ungers, 2012).

Ungers (2012)'in "Şehir Metaforları" adlı eserinde, birbirinden farklı nesnelerin görselleri ve soyutlamaya uğramasından sonra oluşturulan yeni biçimlenmeler gösterilmiştir (Şekil 2.6., Şekil 2.7., Şekil 2.8.). Soyutlama ve bağlantılandırmanın birlikte yer aldığı bu örnekler, rastgele seçilmiş bir görsel, benzetme yapılan şehir planı ve düşünceyi açıklayan sözcükten oluşmaktadır.

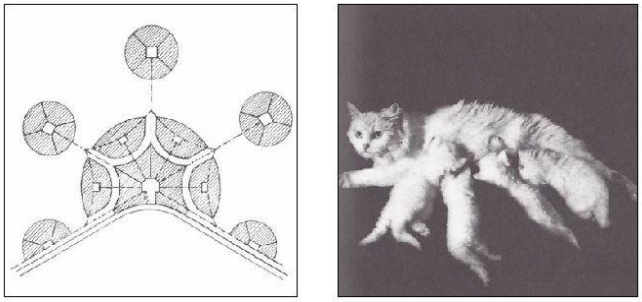

Şekil 2.6.: Bağlılık (Ungers, 2012)

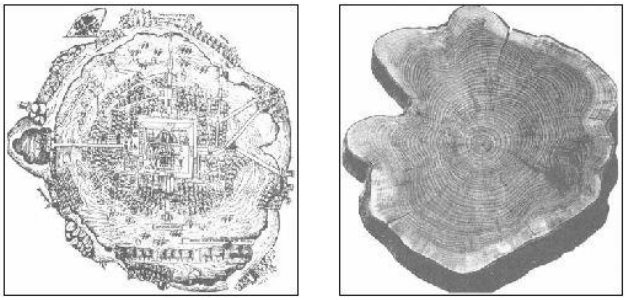

Şekil 2.7.: Büyüme (Ungers, 2012)

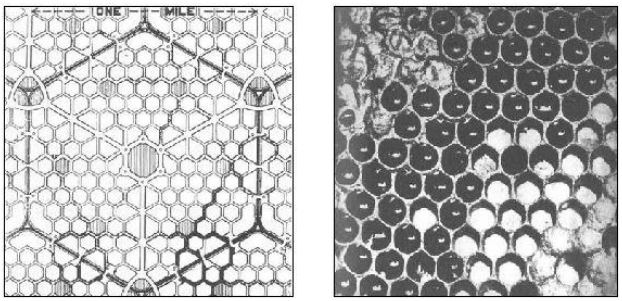

Şekil 2.8.: Düzenlilik (Ungers, 2012)

Tasarım sürecinin, soyutlamayla öznelleştirilebilen bir problem çözme yaklaşımı olduğu düşünülmektedir. Tasarım ürünün özgün olması, problem çözümünün tasarımcıya özgü olmasıyla ilişkilidir. Çünkü soyutlama faaliyeti zihinde gerçekleşir ve her bireyin zihinsel özellikleri, birikimleri diğer bireylerin zihinsel durumlarından farklı olduğu düşünülmektedir. Bu noktada soyutlama faaliyetinin kişiye özgü yaratıcılık özelliklerini ortaya çıkardığı düşünülebilir (Atakan, 2014).

Tasarım sürecinin öznelliğinin en baskın olduğu süreç soyutlama aşamasında gerçekleşmektedir. Çünkü tasarımcı soyutlama aşamasında, gerçekte ayrılmayan kavramları zihninde ayrıştırırken bütün önsel bilgilerini kullanmaktadır. Bireyin tasarım oluşturana kadarki bütün bilgileri soyutlama faaliyetinde kullanılmaktadır. Bu nedenle, tasarım tasarımcıya özgü olmaktadır (Atakan, 2014).

Kavram, zihinsel süreçler sonrasında oluşur. Ancak yeni bir kavram oluşturulurken etkilendiği kavramlarında tam anlamıyla anlaşılması gereklidir. Bu noktada soyutlama yapılacak kavram haricinde, etkilenmiş olduğu kavramlarında da soyutlama yöntemiyle tamamen anlaşılması gerekir. Bu durumda, tasarım oluşturma sürecinde kavram oluşturulurken, önceden bulunan kavramlarla bağlantılı olarak gelişmesi sağlanabilir.

Soyutlama, tasarımcının kavramı zihninde olan kavramlarla etkileşimi sonucu oluşturmasının yanında, çıkış noktasının oluşturulabilmesi ve çözüme yönelik özellikleri dikkate alınarak soyutlama yapmasını gerektirir.

Tasarım başlangıcında bir çıkış noktasının belirlenmesi gereklidir. Tasarımda çıkış noktası oluşturabilmek adına belirlenen tasarım problemleri konuyla ilgili bir veya birden fazla kavramdan oluşabilir. Var olan kavramların tasarımın çıkış noktasında doğrudan değerlendirilmesi olanaksızdır. Bu durumda tasarımcının, hazır olarak bulunan kavramları soyutlayıp kendine özgü kavram veya kavramlar üretmesi gerekir. Soyutlamanın, tasarım sürecinin sadece çıkış noktası oluşturma aşamasında değil, karşılaşılan her problem için uygulanabilecek bir yöntem olduğu düşünülebilir.

Yeni bir ürün yaratma düşüncesinde olan tasarımcı, oluşturacağı tasarıma ilişkin tüm bilgileri detaylarıyla bilmek durumundadır. Bu durumda tasarımcının, tasarlayacağı konu ile ilgili verileri, zihninde olan kavramlar ile birlikte yeniden değerlendirmesi gerekir.

2.6. Konsept Oluşturma Sürecinde Bağlam

Bağlam kelimesi TDK' da, "herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı" şeklinde tanımlanmıştır. Bağlam, kendisinden önce veya sonra gelen sözcüğü veya durumu etkileyen veya belirleyen birim, birimler bütünü olarak düşünülebilir. Bu noktada konsept oluşturma sürecinde tasarımcının, tasarım konusu ile

ilgili ya da kişisel özelliklerinden çözümlenmek üzere çıkarılan çeşitli problemler, kavram verilerinden, çalışmadaki ifadesiyle "bağlam" lardan oluşur.

Bağlam, 1950 yılında Venturi'nin Princeton Üniversitesi'nde sunduğu "Context in Architectural Composition" (Mimari Kompozisyonda Bağlam) adındaki tez çalışmasıyla, mimarlıkta tartışmaya açılmıştır. Venturi, tasarımda tümevarımla yaklaşılan yöntemlere ve modernizmin bağlamı reddeden evrensel tasarım anlayışına karşı çıkmış ve "bağlam binaya anlam kazandırır" düşüncesini ortaya koymuştur (Theunissen, 2010).

Tasarlama, "olmayanı yaratmak" olarak değerlendirilmesine karşın; tasarlanan her şey, tasarımcının tasarım konusu ile ilgili bilgilerinin ve zihnindeki deneyimlerinin birlikte yorumlanmasıyla oluşmaktadır. Her tasarım, zihindeki ve konu özelindeki bu verilerin kaynak olarak kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır (Bilir, 2013).

Alvaro Siza, konu ile ilgili olarak "mimarlar herhangi bir şey bulmazlar, onlar gerçeği başka bir kalıba sokarlar" şeklinde düşündüğünü belirtmektedir (Balkan, 2005).

Tasarımcının tasarlama durumu, bir parçası haline geldiği çevresinden bağımsız düşünülemez. Çünkü tasarımcı deneyimlediği, gözlemlediği ve kendine ait kavramları oluşturduğu yer, kuşkusuz bulunduğu çevresinden ortaya çıkar. Belirlenen kavram, tasarımcı ve tasarımcının düşünceleri ile ilgili kişisel bilgiler vermektedir. Bu noktada da kavramlara veri oluşturan olguların bağlam olduğu düşünülebilir.

Bir kavram, ondan her söz edilişinde ve her kullanımında, güçlenmekte ve zihinde kalıcı olmaktadır. Bu sebeple tasarımcının, zihninde bulunan diğer kavramlarla birlikte yorumlayıp, yeniden anlamlandıracağı kavramı belirlerken hassas davranması gerekmektedir (Box, 2007).

Tasarım, tasarımcıya ait kavramsal alt yapı ve tasarım verilerinin tamamının, tasarımcı tarafından değerlendirilmesiyle oluşturulur. Tasarım oluşturulurken işverenin beklentileri, kullanıcının ihtiyaçları ve yönetmelik gerekleri gibi unsurlar tasarımcının çözmesi gereken problemler için veri oluşturur. Tasarımcının kişisel özellikleri, kültürü, tecrübesi gibi unsurlar da tasarımcının kendiliğinden oluşturduğu verilerdir (Uraz, 1990). Bu veriler tasarım sürecinde tasarımcıyı, dolayısıyla da tasarımı doğrudan etkilemektedir. Tasarımcı kendine özgü yöntemlerle kimi verileri ön plana çıkarırken

kimi verileri de arka planda tutabilir. Bu durum kişiden kişiye değişen, öznellik durumuyla ilişkilendirilebilir.

Tasarım dili, problemin belirlenmesine göre değişlik gösterebilmektedir. Tasarımcının, tasarıma kendi belirlediği kavramla başlaması, kavramın doğrudan tasarıma, tasarımcıya özgü bir dille, yansımasını sağlamaktadır. Fakat kavram, tasarımcı dışında biri tarafından verilirse bu noktada da tasarımcının verilen kavramı nasıl kavradığıyla ilişkilendirilir (Büyükarda, 2000).

Zelanski (1987), tasarım konusuyla ilgili olan verilerin tasarım içi kavramları, tasarım konusundan bağımsız olan verilerin ise tasarım dışı kavramları oluşturduğunu belirtmiştir.

Tasarımın oluşmasında, iki tür etken vardır. Bunlar, tasarımcı dışındaki etkenler ve tasarımcının yapıcı ve yaratıcı gücünden oluşan etkenlerdir. Tasarımcı dışındaki etkenler, tasarımın geliştirilmesiyle paralellik göstermektedir (Gürer, 1976).

Tasarlama eylemi yapılırken, belirlenen problemlerin tasarımcı niteliklerinden bağımsız değerlendirilemeyeceği düşünülebilir. Tasarımdaki problemler de tasarımcı niteliklerinin getireceği verilerle açığa çıkarılır. Bu bağlamda, tasarımcıya ait veriler ve tasarımcıdan bağımsız olan veriler tasarım süreci boyunca etkileşim halinde bulunarak, tasarımların bağlamlarını oluşturur.

2.6.1. Tasarımcıya Bağlı Veriler

Tasarımcı, oluşturacağı kavramı kimi zaman çözüm oluşturması gereken problemlerden bağımsız bir şekilde oluşturmaktadır. Bu durum tasarımcının kendine özgü yorum ve mesajlarla, tasarımda kendine ait bir anlam, bir yorum belirtme isteğinden kaynaklanmaktadır. (Turuthan, 1993).

Her dönemin kendine özgü konsept karakteristiği olduğu gibi her tasarımcının da kendi özgüselliğinden kaynaklanan bir konsept dili vardır (De Bakleer, 1989).

Tasarımda belirlenen problemler, bazen yeterince tanımlanmamış olabilir veya odak noktasını etkileyecek kadar önemli olmadığı düşünülebilir. Zayıf olan bu kavramın tasarım ürünündeki yansıması, tanımlandığı oranda olduğundan, tasarım süreci dışındaki izleyiciler tarafından bu durum fark edilemeyebilir.

Tasarımcının, kimi zaman farkında olduğu kimi zaman ise fark edemediği kişisel özellikleri bağlamında, tasarım problemlerine yaklaşımını etkileyen çeşitli veriler bulunur. Bu veriler tasarımcının tasarım oluştururken kullanacağı kavramları değerlendirme aşamasında zihninde bulunan bilgiler, deneyimler vb. bütün zihinsel özellikleri olarak açıklanabilir. Bu noktada çalışma kapsamında; fiziksel ve kültürel deneyimler, kişisel özellikler, üslup ve genel yaklaşımların değerlendirilmesi düşünülmüştür.

2.6.1.1. Fiziksel ve Kültürel Deneyimler

Kavrama ve algılama durumu, kişinin deneyimleriyle ve bilgi birikimiyle paralel olduğu düşünülmektedir. Bir ressamın, resimle ilgisi olmayan birine göre tablo algısı çok farklı seviyededir. İnsanlar karşılaştıkları bütün olaylara, kimi zaman fark etmeden, geçmişlerindeki bilgi ve tecrübeleri ölçüsünde yaklaşırlar (Bilir, 2013).

Bütün düşünme biçimleri ve imgelerin, deneyimler sonucunda oluşan soyutlamalardan, oluşturulduğunu belirtmektedir. Bu noktada tasarlama sürecinde, tasarımcının deneyimlerinin, çözüm oluşturma noktasındaki önemi vurgulanabilir (Morgan, 1984).

Hayatının büyük bölümünü sağlık problemleriyle geçiren Gaudi, hastalığı sebebiyle uzun dönemler kırsal bölgelerde yaşamıştır. Gözlemci kimliği ve hayatının büyük bölünü geçirdiği doğal ortam bir araya gelince de kendine özgü tasarım anlayışı oluşturmuştur (Ramirez, 2007).

İnsanlar, doğada yaptıkları deneylerle cevaplar almaya çalışır. Aldıkları cevaplar; ister olumlu, isterse olumsuz olsun, deneyim oluşturduğu için kazanım sağlamaktadır. İnsanlar alet geliştirir ve doğada geliştirdiği bu aleti dener. Her deneyiminde yeni kanunlar öğrenir ve oluşan bu kanunların referanslarıyla yeni aletler oluşturur. Deneyimlerin ve deneyimlerle öğrenilenlerin bu şekilde döngüsellik ve devamlılık kazandığı düşünülebilir (Hançerlioğlu, 1976).

Bu noktada, tasarım yapan kişinin fiziksel ve kültürel özelliklerini içinde bulunduran deneyimleri, tasarım yaklaşımını doğrudan etkileyen bir bağlam olduğu düşünülebilir.

2.6.1.2. Kişisel Özellikler

Bireyin kişisel özellikleri, kendini gösterme isteğinin yoğunlaştığı durumlarda belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Tasarımın, belirgin olması istenen kavram üzerinden geliştirilmesinin de aynı şekilde sonuçlar oluşturacağı gözlemlenebilir.

Tasarımcı, kendine ait duyguları tasarımda doğrudan yansıtabilir. Öznel olan bu duyguların ortaya çıkmasının nedenleri, tasarım problemiyle ya da tasarımcının kişisel istekleriyle oluşturulmuş olabilir.

Tasarımlarda, kişisel özelliklerin ön planda tutulması, tasarım probleminin gerektiği kadar tanımlanmadığı veya tasarımda belirgin bir mesajın oluşturulmadığı durumlarda ortaya çıkar. Ayrıca, tasarımda bilimsel verilerden ziyade sanatsal yaklaşımlara ağırlık verilmesi de kişisel özelliklerin ön planda olduğu durumları gösterebilir.

Bireyin ilgi alanları tasarıma çıkış noktası oluşturabilecek verileri bulundurabilir. Pek çok tasarımcı ilgi alanlarından yola çıkarak tasarımlarını oluşturur.

Corbusier, endüstri çağının etkisinin yadsınamayacağı biçimde, makinalardan ve makinaların işlev kurgularından oldukça etkilenmiştir. Corbusier bu ilgiyi, mekânın tasarım özellikleriyle özdeşleştirerek, kişisel gözlemlerini farklı ve yeni bir görüş şeklinde dile getirmiştir. Uçak, gemi ve otomobillerdeki kurguyu, işleyiş mantığı ve biçimsel özellikleriyle benimseyerek yeni bir mekân tasarımı anlayışı geliştirmiştir. Bu anlayışıyla tasarladığı yapılarla, izleyiciye kendine özgü bakış açısını belirgin bir şekilde yansıtmaktadır (Bilir, 2013).

2.6.1.3. Üslup ve Genel Yaklaşımlar

Üslup, bir döneme veya sanatçıya ait anlatım özelliği şeklinde açıklanabilir. Tasarım oluşturma süreçlerinde, kimi zaman diğer verilere göre daha önde olduğu görülebilir.

Tasarımcıların niteliklerini, geçmiş deneyimlerinin yanında aldıkları tasarım eğitimiyle geliştirmektedir. Tasarım öğrencisi, bir yandan tasarım yapabilmesi için gerekli bilgileri öğrenirken, bir yandan da kendini tanımaktadır. Tasarım öğrencisi, eğitim sürecinde öğrendiklerini ve kişisel özelliklerini birlikte değerlendirerek kendi

üslubunu oluşturmaktadır. Öğrencinin eğitim süreci boyunca geliştirdiği tasarım üslubunu, meslek hayatındaki tasarımlarında da kullanacağı düşünülmektedir (Bilir, 2013).

Tasarım öğrencisinin, aldığı eğitimle birlikte kendine ait üslubu düzgün bir zeminde oluşturması halinde kendi kavramsal bakış açısını oluşturabileceği düşünülebilir.

Tasarımcının kişisel özelliklerinden olan üslup, tasarımcıya özgü yaklaşım dili şeklinde ifade edilebilir. Üslup geliştirme, zor olduğu gibi tasarımcının özgün tasarımlar üretmesini sağlayan önemli bir özelliktir. Fakat tasarımcının tasarımlardaki üslubunun belirgin şekilde olması biçimci yaklaşım özelliklerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Bilir, 2013).

Genel anlamda tasarımcıların tasarlama eylemine başlarken bulmaya çalıştıkları çıkış noktalarını nerede aradıkları iki farklı grupta incelenmiştir. Tasarımcıya çıkış noktası oluşturabilecek başka verilerin olduğu da düşünülebilir. Bu bağlamda tasarımcı sürece başlarken tek bir noktaya odaklanmamalıdır ve elindeki verilerin hepsine hassasiyetle yaklaşmalıdır. Fakat bazı tasarımlar, ortadaki net problemlerle tasarım problemini oluşturabilirken, bazı tasarımlar ise, tasarımcının kazandıracağı verilerle yeniden yorumlanarak tasarım problemlerinin ortaya konmasını gerektirebilir. Bu noktada, tasarım oluşturulurken tek veri alanının çözüm noktasında yeterli olmadığını belirtmek gerekir. Tasarımcı tasarım problemini kendine özgü yollarla oluşturmalı ve farklı tasarım konuları için yeni değerlendirmeler yapmasının gerekli olduğunu bilmesi gerektiği düşünülebilir.

2.6.2. Tasarımcı Dışındaki Veriler

Tasarlama sürecinin başlangıç aşamasında oluşturulacak tasarımla ilgili bütün çevresel etkenler, bütüncül ve dengeli bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Bu noktada özellikle mekân tasarımcısının sanatçı özgürlüğünde olmadığı ve birçok veriye çözüm bulmak durumunda olduğu düşünülmektedir. Bu veriler çoğu zaman kayıtsız kalınamayacak kadar önemliyken, kimi durumlarda tasarımcıya çözüm oluşturma noktasına ipuçları verebilmektedir (Bilir, 2013).

Tasarımcının konsept oluşturma sürecinde, tasarımcı dışındaki veriler dört ayrı grupta incelenebilir. Bunlar; kullanıcı gereksinim ve istekleri, çevresel ve fiziksel etkenler, sosyal ve kültürel etkenler son olarak da teknik ve malzeme verileri şeklinde sıralanabilir.

2.6.2.1. Kullanıcı İstek ve Gereksinimleri

Günümüze kadar tasarlama faaliyetleri bütününün en önemli sebebi, insanların türlü gereksinimlerinin olmasıdır. İnsanların bu gereksinimlerinin içerisinde de çoğu zaman tasarımcının tasarımındaki amacı ve çözmesi gereken problemler bulunur. Bu doğrultuda mekânın, insan gereksinim ve isteklerini gidermek üzere oluşturulan bir tasarım ürünü olduğu düşünülebilir.

Mekân tasarımı faaliyetinde öncelikli sebepler olarak; insanların hayatını sürdürebilmelerini sağlayan korunma, barınma ve fiziksel vb. gereksinimler gösterilebilir. Yapılacak eylemlerin gereksinimleri, içinde bulunulan fiziksel şartlarla birlikte tasarımın biçimini büyük ölçüde yönlendirebilir.

Tasarım süreci, yapı ihtiyacı olan bir işverenin isteğiyle başlar. Amaçların belirlendiği bu süreçte, işveren talep ve sınırlamalarını, tasarımcıyla paylaşır. Tasarımcı, işverenin talepleri doğrultusunda, tasarımı nasıl geliştirileceğini ve hangi problemlere öncelik vereceğini belirleyebilir.

Tasarım süreci sonucunda üretilen tasarımın çoğunlukla kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi, kullanıcıları tasarım sürecinde olmasa da sonuç ürün noktasında doğrudan ilgilendirmektedir. Bu noktada tasarımcının, tasarım sürecinde kullanıcı ihtiyaçlarına da hassasiyet göstermesi gerekmektedir. Kullanıcı ihtiyaçları bazı durumlarda tasarım sürecinde diğer problemler göre önemli bir yere sahip olmazken; bazı durumlarda da tasarım süreci için ana çıkış noktası oluşturan bir tasarım problemi haline gelebilmektedir. Bu bağlamda tasarımcının, büyüklüğüne bakılmaksızın kullanıcı ihtiyaçlarını dikkate alarak tasarımlarını oluşturması beklenmektedir (Bilir, 2013).

Kullanıcının ya da işverenin talepleri, tasarımcıya yapılan sınırlandırmalar şeklinde algılanabilir. Ancak tasarımcı, tasarım sürecinin başında veya tasarım süreci içinde, kendisinden istenenleri kavram verisi (bağlam) olarak değerlendirip süreç içinde avantaja çevirebilir. Bu durumda tasarımcının öngörülü (işveren ve kullanıcı talepleri

noktasında) olmasıyla; tasarım süreci, zaman konusunda doğru orantılıdır. Sonuç olarak, oluşturulacak tasarım ürünü ile işveren ve kullanıcı arasındaki bağlantı, tasarımcı tarafından sağlanır.

2.6.2.2. Çevresel ve Fiziksel Etkenler

Tasarımın, konumlanacağı alan ve bu alandaki ölçeği, çoğu durumda tasarım problemlerinin öncelikli sorununu oluşturur.

Tasarım ürününün bulunduğu konumdan bağımsız değerlendirilmesi mümkün değildir. Tasarım bulunduğu çevreye göre ele alınır ve anlam kazanır. Tasarımcının tasarım sürecinde, çevresel ve fiziksel etkenlerle sınırlandırıldığı gibi bu etkenler sayesinde tasarlama süreci için veri oluşturabildiği düşünülebilir. Tasarımcı, çevresel ve fiziksel etkenleri tasarım verisi olarak ele alıp, tasarım sürecinde önemli bir veri halinde değerlendirebilir. Bu bağlamda tasarımcının tasarlama süreci başlangıcında yapması gereken önemli işlerden biri tasarımın oluşturulacağı alanın çevresel ve fiziksel özelliklerini öğrenmektir, denebilir.

Tasarım oluşturulacağı alanın fiziksel ve çevresel özellikleri, bütün tasarımlar için önemli verileri oluşturur. Fakat tasarımın oluşturulacağı alan, bazı durumlarda fiziksel özellikleriyle, tasarımın çıkış noktası olarak değerlendirilebilecek veri özelliğine sahip olabilir. Tasarımcı, fiziksel özellikleriyle farklı olan bu veriyi (bağlamı) tasarım başlangıcında olumlu-olumsuz olarak ele alıp tasarım kararlarıyla doğrudan ilişkilendirebilir. Bu noktada oluşturulacak tasarım, tasarımcının bu bağlamı nasıl kavradığıyla ilgilidir.

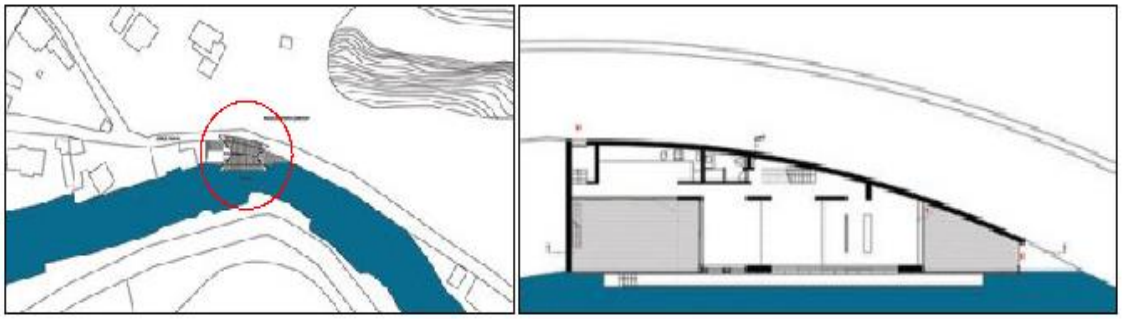

Şekil 2.9.: Mekânın Kent İçindeki Konumuna Göre Biçimlendirilmesi (a) (Sayın, 2006)

Şekil 2.10.: Mekânın Kent İçindeki Konumuna Göre Biçimlendirilmesi (b) (Sayın,2006)

Şekil 2.9. ve Şekil 2.10.'daki yapının tasarım konseptinde, çevresel özelliğin öncelikli bir bağlam (kavram verisi) olarak değerlendirilmesi sonucunda, tasarımın biçimine olan etkisi görülmektedir. İstanbul Göksu Deresi kıyısında yer alan ofis yapısının sokak ile su arasında kalmış dar ve uzun arsası tasarımcının tekne konseptini oluşturmasını sağlamıştır. Yapı-yer ilişkisi içinde; "*suyun hemen kenarında, giderek incelen uzun bir yapı adasının en uçtaki yapısı. arkadaki daracık eğrisel sokakla su arasında incecik bir tekne gibi*" şeklinde bir konseptle yorumlanmaktadır. Tasarımcının ifadelerinde; tekne ve su ilişkisi dikkate alınarak, cephede ahşap ızgaraların değerlendirilmesiyle, iskeleyi anımsatmak istendiği belirtilmektedir. Alana ait tarihi ve kültürel bağlamın konsepte etkisi yapıda yalı çağrışımını yapan biçim ve oranlarla birlikte malzeme kullanımında da görülebilir.

Şekil 2.9. ve Şekil 2.10.'daki yapı örneğinde görüldüğü üzere kimi durumlarda tasarım, içinde bulunduğu fiziksel veri (bağlam) doğrultusunda biçimlenebilir. Bu örnekte olduğu gibi tasarımcı, kimi zaman tasarımını bulunduğu çevreyle uyumlu bir ürün oluşturarak tasarım kararları alırken, kimi zamanda tasarımcı, tasarımın bulunduğu fiziksel şartların tersi yönünde tasarım kararları alabilir. Bu durum, tasarımcının tasarımını yapacağı alanının özelliklerine nasıl yaklaştığıyla ilgilidir. Tasarım, tasarlandığı alanla daima etkileşim halindedir, bu sebeple de fiziksel ve çevresel etkenler tasarım sürecinde önemli bir bağlam olarak değerlendirilebilir.

2.6.2.3. Sosyal ve Kültürel Etkenler

Bir eserin sunduğu ifadeler veya mesajlar, eseri oluşturan kişinin içinde bulunduğu veya yansıtmak istediği, toplumun barındırdığı değerleri ve anlamları yansıtmaktadır. Eser sahibi tarafından oluşturulan ifadeler, simgesel özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda bir tasarım, bulunduğu çevreyle ilişkisi, kullanımı ve oluşturulma şekliyle içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel etkilerini taşımaktadır (Aydınlı, 1993).

Tasarımcı kendine ait bir dil oluştururken, içinde bulunduğu veya tasarım oluşturacağı toplumun kabul gören değerlerini ve kültürel özelliklerini dikkate alması halinde, toplum tarafından daha erken ve daha kolay anlaşılacağı düşünülmektedir (Aydınlı, 1993).

Kültürel özellikler, inanç sistemleri, ekonomik ve siyasal durumlar tasarımcı açısından dikkat edilmesi gereken çok sayıda tasarım verisi bulundurur. Tasarım, sadece ihtiyaçların karşılanmasının değil aynı zamanda yaşayış şeklinin de tasarlanması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda yaşayış şeklinin de sosyal ve kültürel etkenlerle oluşturulduğu düşünülebilir.

Sanayi Devrimi gibi büyük ölçekli olayların gerçekleşmesi, sadece bulunduğu toplumu değil bütün insanları etkilemektedir. Bu tür büyük ölçekli olaylar, yeni kavramların oluşması ve düşüncelerin gelişmesiyle birlikte yeni kavramsal altyapılar ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sosyal ve kültürel etkenlerin yanında bu tür geniş çerçeveli olaylarda tasarım noktasında yeni tasarım oluşturma verileri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bilir, 2013).

2.6.2.4. Teknik ve Malzeme Verileri

Tasarımlar, çeşitli maddelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulur. Bu maddelerin oluştuğu malzemelerin bir araya getirilme şekli ve taşıdıkları özellikler nedeniyle, tasarımlarda önemli bir yer kazanmaktadır. Tasarlama eylemi tamamlandıktan sonra devreye girmelerine rağmen, uygulama tekniği ve malzeme verileri, tasarımcıya bağlı olarak tasarlama sürecinde önemli bir etken olabilir. Bu bağlamda tasarımcının tasarım sürecinin başında, veri olarak değerlendirmesi halinde teknik veriler ve malzeme verileri tasarım oluşturma sürecinde önem kazanır.

Malzemelerin kendine özgü doğası bulunmaktadır. Bu bağlamda tasarımcı tasarımını oluştururken, malzeme özelliklerini dikkate alması gerekmektedir. Malzeme, tasarımcı tarafından iyi bilindiği takdirde, kendi estetiğini ortaya koymaktadır (Wright, 1975).

Wright'a göre malzeme değişken özellikleri olan bir kavramdır. Duruma göre dokusu, dayanıklılığı ya da yerelliği gibi özellikler malzemenin doğasını oluşturmaktadır. Ahşap, ele alındığında dokuyu, çelik ele alındığında dayanıklılığı, taş ele alındığındaysa yerel özellikler ön plana çıkmaktadır (Burat, 2012).

Harran evleri (Şekil 2.11.), surların içinde bulunan sık dokulu, bindirme tekniğinde yapılmış ve külah formunda olan yapılardır. Bulunduğu konum itibariyle; taş ocaklarından uzak olması, ulaşımın zor olması ve yakın çevresinde orman bulunmaması sebebiyle çevresinde yer alan kalıntı taşları (Baran, 2006) ve bulunduğu ovanın, alüvyal dolgu ile kaplı olmasıyla, topraktan alınan kerpiç kullanılarak yapılmıştır. Yapı, tahribatının önüne geçilmesi ve ömrünün uzatılması amacıyla; çamur, balçık ve saman karıştırılarak oluşturulan harç yılda iki kez (yaz, kış) iç ve dış yüzeye uygulanmaktadır.

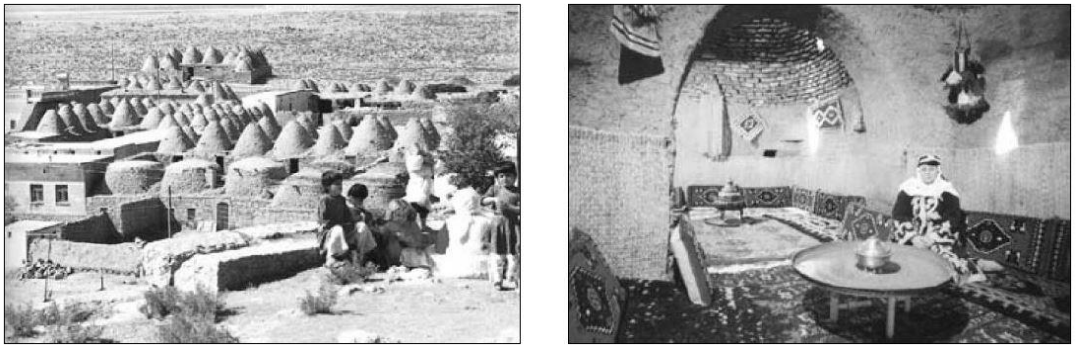

Şekil 2.11.: Harran Evleri (Baran, 2006)

İşverenin güzellik, sakinlik ve inzivaya çekilme gibi talepleri doğrultusunda, Han Tümertekin tarafından tasarlanan B2 Evi (Şekil: 2.12.) çevredeki köylerin geleneksel evlerinden farklı olarak modern bir tasarım yaklaşımıyla tasarlanmıştır. İşverenin, maliyetin az olması ve fazla bakım gerektirmemesi gereken pratik bir ev taleplerinden hareketle, tasarımcı tarafından yerel teknik ve malzemeler değerlendirilerek tasarlanmış ve uygulanmıştır.

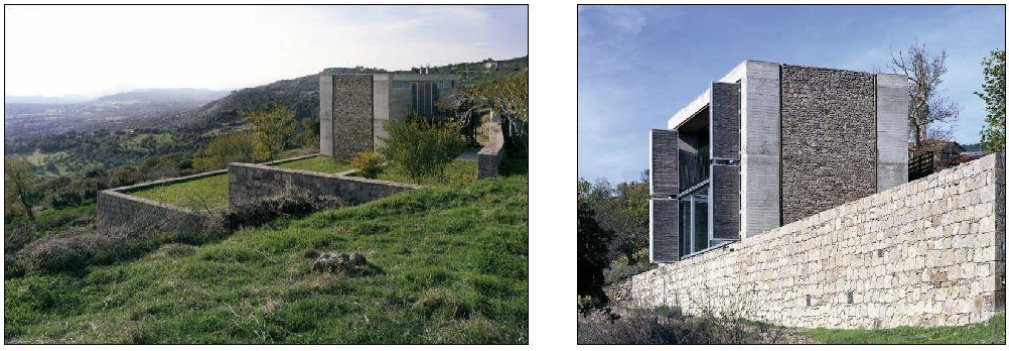

Şekil 2.12.: B-2 Evi Han Tümertekin (Arkiv, 2020)

Şekil 2.11. ve şekil 2.12.'deki yapı örnekleriyle teknik ve malzeme verilerinin tasarımlardaki etkisi fark edilebilir. İki örnekte de malzeme ve teknik verilerin tasarımlarda ön planda olduğu ve tasarım kararlarına etki ederek sürece katıldığı görülebilir. Harran evlerinin tasarlanmasında coğrafi konumu gereği yapısal, kültürel ve doğal değerlerin de etkili olduğu ve B2 evine bakıldığında ise işverenin istekleri doğrultusunda tasarlandığı düşünülebilir. Tasarımların malzeme ve teknik veriler noktasında ortaklaştıkları görülmektedir. Tasarımlarda ekonomik sınırlamalar, yerel malzemeler ve konumları gereği yerel tekniklerin uygulanması, malzeme ve teknik verilerin tasarım yaklaşımlarını nasıl etkilediği hakkında fikir vermektedir.

Bu bakımdan malzeme ve teknik veriler tasarım öncesi çeşitli sebeplerle konsept oluşum sürecine dahil olarak, tasarımcıyı dolayısıyla da tasarımı etkilediği düşünülebilir. Bu nedenle konsept oluşum sürecine doğrudan etki edebilen bir bağlam olarak değerlendirilebilir.

Mimari tasarımda konsept oluşturma sürecinin değerlendirmesinin önemi kadar konsept oluşturma sürecinde de veri olarak değerlendirilen kavram, bağlam ve soyutlama gibi kavramların önemli olduğu düşünülmektedir. Tasarlama faaliyetinin başlangıç aşamasında değerlendirilen kavram geliştirme süreci, farkında olunsun ya da olunmasın, tasarımcın karşılaştığı önemli bir süreçtir (Bilir, 2013). Kavramlar, tasarımcıların tasarım problemlerine yönelik çözüm geliştirmek amacıyla kendi anlamından uzaklaşmasıyla veya başkalaşmasıyla konsept oluşturma sürecine doğrudan katkı sunabilir. Tasarımcıya bağlı veya tasarımcı dışındaki veriler, tasarımın sınırlarını belirleme noktasında konsept sürecini, genel olarak da tasarım çerçevesini belirlediği düşünülebilir. Tasarımcı kişisel özellikleri ve tasarım özelindeki verileri zihninde

soyutlandırarak yeni kavramlar oluşturur. Bu noktada tasarımcı kavram geliştirme sürecinin sonuna aynı zamanda da konsept oluşturma sürecinin başlangıcına geçmiş olur.

BÖLÜM 3

MİMARLIKTA KONSEPT KAVRAMI

3.1. Konsept

Mimarlıkta anlam, tasarım ürününün fiziksel özelliklerinin yanında, düşünsel ve kavramsal değerlerini de kapsayan özellikleri ile ortaya çıkmaktadır (Aydınlı, 1993). Pierce (1977) İşaretler Teorisi'nde, göstergenin; biçimi ile nesnenin kendisini, anlamı ile tanımını, yorumu ile de kullanıcıların nesne ile ilgili kişisel tecrübelerini, yansıttığını ifade etmektedir (Rıfat, 1990). Bu yaklaşımlar tasarım için; biçim, işlev ve çağrışım şeklinde açıklanabilir (Aydınlı, 1993). Tasarımı kullananların zihninde bir kavram çağrışımı oluşabilmesi için, tasarlama eylemini yapan tasarımcının, zihninde bu kavramı oluşturması ve bir şekilde tasarımına yansıtması gerekmektedir. Kavram ve biçimin ortak bir şekilde değerlendirilmesiyle oluşan bu durum "konsept"in tanımını oluşturmaktadır (Atakan, 2019).

Konsept oluşturma süreci, bir tasarım düşüncesinin ortaya çıkmasıyla aynı zamanda başladığı düşünülebilir. Tasarımcı, tasarım konusunu öğrendiği anda ister farkında olsun ister olmasın, zihninde tasarım konusu bağlamında çeşitli kavramsal düşünceler harekete geçer. Bu noktada, tasarımcının somut bir konsept ifadesi sunması beklenemez. Konsept, karşılaşılan kavramların tasarımcı zihninde belirli süzgeçlerden geçtikten ve tasarımcının kendine özgü yöntemleriyle somutlaştırılması sonucunda geliştirilir. Bu süreç aynı zamanda kavram geliştirme aşamasının sonuna ve tasarım oluşturma sürecinin başlangıcına denk gelir. Kavramsallaştırma sürecinin sonucu ve tasarım sürecinin başlangıcını oluşturması sebebiyle tasarımın en önemli aşamasıdır. Tasarım ürününün oluşturulduğu bütün aşamalarda, karşılaşılan tüm problemleri çözme noktasında, tasarımcının başvurduğu bir yöntemi belirtir. Konsept; kullanıcı, izleyici veya işveren tarafından tasarımın somutlaştırılmış çıktısı olmakla beraber, bir iletişim

kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda tasarım konsepti aracılığıyla değerlendirilir.

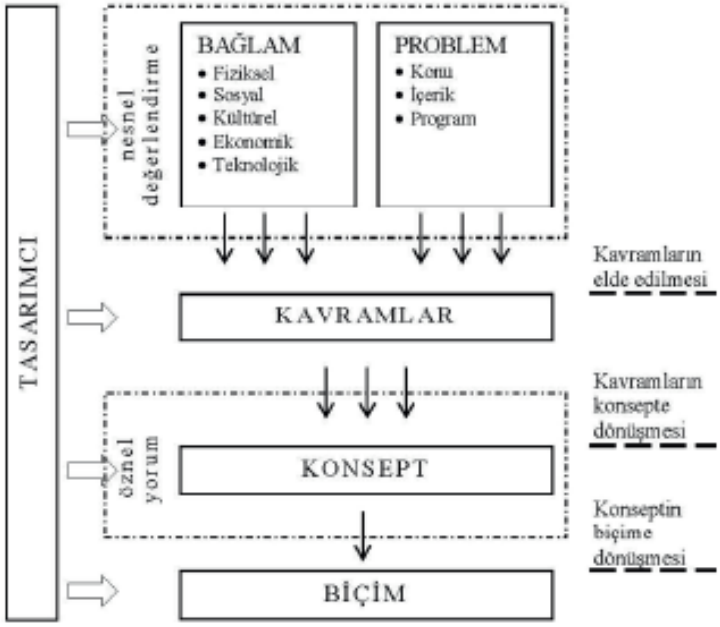

Şekil 3.1.: Mimari Tasarımda Konsept Üretme Süreç Modeli (Erman, Yılmaz, 2017)

Konsept, tasarımın özü olması sebebiyle, çok kısa sürede bile oluşturulsa, tasarımın en önemli aşaması olarak değerlendirilmelidir (Bilir, 2013).

Tasarımcının yaratıcılığı olarak değerlendirilen konsept, esasen tasarımcının ele aldığı kavramların, zihnindeki bir takım işlemlerden süzülmesiyle yeni bir anlam kazandığı ilk aşamada başlamaktadır. Tasarımcı tarafından kullanılan kavram, günlük yaşantılarda sıkça karşılaşılan bir kavram olabildiği gibi, başkaları tarafından oluşturulmuş bir görüş de olabilmektedir. Kavram, daha önceki kullanımlarından bağımsız olarak, tasarımcının amacına yönelik değerlendirmeleriyle, tasarımcıya özgü konsept oluşturulmasını sağlayabilmektedir (Bilir, 2013).

Tasarımcı, çözmesi gereken tasarım problemiyle alakalı kavramlar bularak çözüm bulma sırasında zamansal kazanımlar elde edebilir.

East, konseptin, bütün tasarım ölçeklerinin ötesinde olduğunu belirtmiştir. Konseptin, bütün ölçeklerde kullanılabilecek kadar net olması gerekmektedir. Ayrıca konsept oluşturulduktan ve mimari sürece yansıtıldıktan sonra, şantiye uygulamaları

sırasında bile ortaya çıkan farklı ölçeklerdeki sorunların çözümünü için kullanılabilmesi gerekmektedir (Anderson, 2011).

Konsept, tasarım düşüncesinin tasarımcı tarafından geliştirilen formülü ve yansıtılmak istenen soyut düşüncelerin somutlaştırılmış bir şekli olarak nitelendirilebilir. Başlangıç sürecinde oluşturulmasına rağmen sonuç ürününü doğrudan etkileyen bir yaklaşımdır. Bu sebeple, tasarım sürecinin en önemli noktasıdır.

Mc Ginty konsepti, "Bir peçete üzerine çizilen bir eskizle anlatılabilecek kadar sade olmalıdır; konsept formülasyonu otomatik bir eylem değildir, daha önce dağınık olan pek çok şeyi bir araya getiren yoğun bir çaba gerektirir" şeklinde açıklamıştır (Anderson, 2011).

Konsept, neredeyse tamamının zihinde oluşturulmasından dolayı, somutlaştırılmasının son derece zor olduğu düşünülebilir. Tasarımcı dışındaki insanların, tasarımı izleyerek konseptini anlaması çoğu zaman gerçekleşememektedir. Fakat tasarımcı konseptini ne düzeyde dışa vurabilirse o düzeyde anlaşılabilir bir tasarım oluşturacağı düşünülebilir.

Tasarım süreci boyunca tasarımcı, çözmek durumunda olduğu problemlerle karşılaşmaktadır. Tasarımcı, karşılaştığı problemlerin çözümünü yaparken, oluşturmuş olduğu konsepti göz ardı etme şansı bulunmamaktadır. Bu durum tasarımcının karşılaştığı problemler için, çözüm yolu olarak kullanabilecek bir yöntem olarak değerlendirilmelidir (Bilir, 2013).

3.1.1. Konsept Geliştirme Süreci

Tasarım konularında önemli bir yeri olan konsept, tasarımcının çeşitli kavramları bir arada değerlendirmesi, bu kavramlar arasında bağlar oluşturması ve sonuç olarak da bütünlüğü sağlayan bir yöntem geliştirmesiyle oluşur.

Tasarımcı, önceden deneyimlediği kavramların tekrar gündeme gelmesiyle yeni yorumlamalar, değerlendirmeler yapabilmektedir. Aynı zamanda tasarımcının zihninde olan çok sayıda kavram tasarım konusu özelinde "yakıştırma" yoluyla yeni bir kavram meydana getirerek tasarım çözümlerine katkı sunabilmektedir. Bu bağlamda konsept geliştirme süreci, tasarım oluşturma sürecinin en önemli noktasıdır (Turan, 2002).

Konsept oluşturmadan önceki aşamalarda belirlenen kavramların, tasarımcıya özgü yöntemlerle bir araya gelmesi ve birbirleriyle etkileşmesi için önsel bir hazırlığın olması gereklidir. Bu şekilde sürecin başında veri olarak yorumlanan kavramlar, zihinsel işlem görüp, ürün olarak farklı fakat içinde bir önceki anlamlarını da barındıran yeni anlamlar oluşturur.

Tasarlama sürecince, kavram geliştirme ve konsept oluşturma süreçleri birbirleriyle doğru orantılıdır. Tasarımcının tasarım problemleri ile ilgili olduğunu düşündüğü için ortaya koyduğu kavramlar ve bu kavramların tasarımcı tarafından nasıl somutlaştırıldığı, tasarımcının tasarım oluşturma yöntemi ile ilgili bilgiler sunmaktadır (Bilir, 2013).

Konsept oluşturma, çoğu zaman kavramların oluşturduğu yola göre yapıldığı düşünülebilir. Art arda oluşan düşüncelerin dışa vurulmasıyla, tasarım taslakları oluşmakta ve tasarımın bir yolu veya kurgusu olarak değerlendirilebilir.

3.1.2. Konsept Geliştirme Araçları

Tasarımcının, kavram oluşturma verilerini değerlendirip, soyutlama yaptığı andan beri oluşturduğu yeni kavramları ortaya koyması için çeşitli araçlara ihtiyacı olmaktadır. Zihinde oluşan bilgiler, ne kadar hızlı dışsallaştırılırsa, sürecin de o kadar hızlı gelişeceği düşünülebilir. Konsept geliştirme araçları, tasarımcının oluşturduğu kavramlardan, konsept oluşturma aşamasına geçmesini sağlayan araçlardır (Bilir, 2013).

Tasarım geliştirme araçlarının, düşünme sürecinde kavramların gelişiminin ve değişiminin sağlanması, zihnin farklı kavramlara yönlendirilmesi ve kavramlar arasında etkileşimin oluşması için rehberlik yaptığı belirtilmektedir (Köknar; Erdem, 2010).

Tasarım sürecinde oluşturulan pek çok kavram, beraberinde önemli problemler getirmektedir. Bu noktada ölçek problemi, tasarımın hangi boyutlarda olduğu hakkında belirli oranlar sunmaktadır. Tasarım geliştirme araçları, soyut olan kavramların üründe nasıl yansıyacağı hakkında tasarımcıya önemli ipuçları verebilmektedir. Bu bağlamda tasarımcının uygulama öncesinde oluşturduğu model örneği ile uygulama ölçeklendirilmelidir. Model oluşturulurken, ölçeklendirme işlemi yapılmadığı takdirde modelin dolayısıyla da konsept geliştirme araçlarının tasarım ürününe faydası olanaksızlaşacaktır (Köknar; Erdem, 2010).

Tasarımcının zihninde oluşturduğu kavramları ifade etmesini sağlayan teknikler, tasarımcı tarafından oluşturulan bilgileri şekillerle tarif etmeyi sağlayan eskizler, çizimler, çözümleme diyagramları ve grafik anlatımlar şeklinde sıralanabilir (Bilir, 2013).

Konsept geliştirme araçlarının kullanımı, tasarımcının kişisel özelliklerine, kimlere anlatıldığına ve tasarım problemlerine göre değişkenlik gösterdiği ifade edilebilir. Tasarımcının bu araçları kullanma şekli, bütün tasarım sürecinde etkisi olan üslubuyla alakalıdır. Bazı durumlarda, tasarım problemine özgü konsept geliştirme araçları kullanılabilir.

3.1.2.1. Eskiz

Eskiz, tasarımcı tarafından oluşturulan kavramları; anlam, işlev ya da biçim yönünden geliştirilmesi amacıyla yapılan çizim, model veya maket çalışmalarıdır.

İnceoğlu (1997) eskizlerin, tasarım oluşturma sürecinden ayrı değerlendirilemeyeceğini vurgulamaktadır. Eskizin, tasarım ile ilgili düşünce ve detaylarını sunan somut görseller olduğu düşünülmektedir. Tasarımcının kendine özgü nitelikleriyle yaptığı eskizler ve maketler tasarım ürünü hakkında önemli ipuçları verebilmektedir. Bu bağlamda eskizler, tasarım ürünü oluşturulmadan, sonuç ürün ile ilgili sunduğu görsel veriler ve tasarımın gelişmesi bakımından önemli bir yer oluşturur.

Kavramların ilk kez somut bir şekilde görselleşmesinin oluşturulması, eskizlerle sağlanabilir. Eskizlerin, bireyin düşünme aşamasında gerçekleştirilmesiyle, bir noktada kavramların geliştirilmesine olanak sağladığı düşünülebilir.

Eskiz, tasarımcının zihninde oluşan kavramların somut görsellere aktarılmasını sağladığı gibi, tasarımcı tarafından da anlaşılabilmesi veya geliştirilebilmesi için de önemli olduğu düşünülmektedir. Tasarımcı, zihnini ve elini eş zamanlı kullanarak, zihnindeki bilgilere yeni anlamlar kazandırabilmektedir. Bu noktada eskiz, kendini oluşturan kişiye ve gösterilen kişiye farklı anlamlar aktarılabilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda eskiz oluşturan tasarımcının, kendisiyle de etkileşim kurabildiği düşünülmektedir. Eskiz, oluşturulduktan sonra artık yeni bir görüş olarak değerlendirilebildiği için, tasarımcının her geri dönüşünde yeni fikirler verebilmektedir (Bilir, 2013).

Eskiz, tasarımın farklı aşamalarında görseller oluşturulmasını sağlayan araçlar olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda tasarımcıya veya izleyiciye, tasarım düşüncesinin süreçler içinde nasıl geliştiği hakkında da bilgiler verir. Eskizler, kavramların görseller halinde ifade edilmesine, geliştirilmesine ve yeniden üretilmesine olanak sağlar. Aynı zamanda kavramlar arasında, düzen oluşturma, netleştirme ve bellekte tutma gibi durumlar da eskizler aracılığıyla yapılabilir.

Tasarımın, fikir geliştirme süreçleri için el çizimleri, nasıl bir kütleye sahip olduğunu ve strüktür sisteminin nasıl olması gerektiği gibi durumlar için de maketler veya çeşitli bilgisayar programlarıyla oluşturulabilen 3D görseller kullanılır. Bu tür çalışmalar eskiz olarak değerlendirilip, tasarımcı düşüncelerinin anlaşılması ve aktarılabilmesi adına olanak sağlar.

Şekil 3.2. ve Şekil 3.3.'de tarihi Royal Ontario Müzesi'ne sonradan yapılan eklentiyle; eski, katı ve ciddi bir duruşa sahip olan tarihi müze yapısı, eski ve yeniyi bir araya getirmek ve günümüz şartlarına uygun daha interaktif ve dinamik bir yapı elde etmek amacıyla tasarlanmıştır. Tasarım eski bir tasarıma yapılan yeni bir eklenti olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu bağlamda konseptin, tasarlama sürecinde yeniden değerlendirme yapılması gereken durumlarda, mevcuttaki yapının tasarımcı için bir bağlam oluşturduğu düşünülebilir.

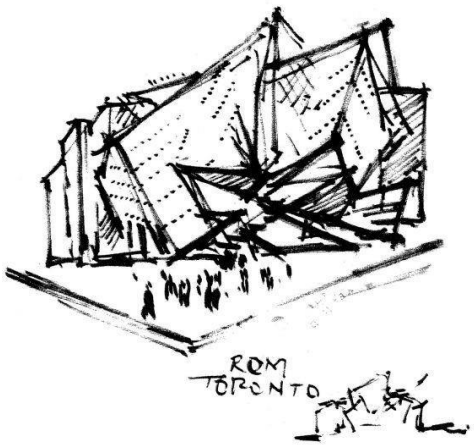

Şekil 3.2.: Royal Ontario Müzesi Eskizi (Daniel Libeskind, 2007)

Şekil 3.3.: Royal Ontario Müzesi (Daniel Libeskind, 2007)

3.1.2.2. Grafik Düşünme ve Anlatım

Tasarımcı tarafından geliştirilen tasarım düşünceleri, çeşitli şemaların oluşturulmasıyla görsel ifadeler kazanmaktadır. İzleyici, tasarımcının tasarım yaklaşımını, bu şemalar aracılığıyla daha kolay anlayabilmektedir. Şemaların oluşturulduğu bu süreç, şematik düşünme aşaması olarak değerlendirilebilir (İnceoğlu, 1997).

Eskizlerin tasarımcı düşüncelerini ifade etme noktasında eksik kaldığı durumlarda, tasarımcı daha sonraki aşamalarda kendisi için çağrışım yaratabilecek ve izleyicinin daha iyi anlamasını sağlayacak çeşitli araçlar belirleyebilir. Bu araçlar, tasarlama süreci ile ilgili görseller, yazılar, hikâyeler vb. şeklinde olabilir.

Corbusier, Picasso'nun algılama şeklinden etkilenerek, aksonometrik görselleri ve kübik çizimleri anlatım aracı olarak kullandığını, dile getirmektedir. Gaudi, heykeltraş ve mühendislerin desteğiyle oluşturduğu metal modellemeleriyle ve Mendelson, grafik anlatımıyla kendilerine özgü anlatım araçlarını geliştirmişlerdir. Tasarım eskizlerinin sadece çizimlerle ifade edilemeyeceğini düşünen Saarinen, sadece kâğıt ve kalem teknikleri kullanarak, akıcı ve dinamik tasarımlar yapamayacağını düşünmektedir (Ertürk, 1982).

Tasarımcı, sürece ilişkin kavramların; hiyerarşik düzenini oluşturma, diğer kavramlarla olan etkileşimini ve daha etkin olan kavramları belirleme ve tasarım gelişimini yansıtma gibi işlemleri, grafiksel ifadeler aracılığıyla bir arada yapabildiği düşünülmektedir (Bilir, 2013).

Teknolojik araçlarının geliştirilmediği dönemlerde performansın, tasarımının önemli bir unsuru olduğu düşünülmektedir. 1675 yılında Robert Hooke tarafından kubbe tasarlamak için asılı zincir yöntemi kullanılarak tasarım formu geliştirilmiştir (Şekil 3.4.). Bu deneyimler, ters zincir eğrisi yönteminin geliştirilmesini sağlamıştır. Bu yöntemde: "kemer, kubbe gibi yapılar sıkıştırma ile çalışan yapılar olduklarından dolayı bu yapıların strüktürel performansları ölçeklerinden bağımsızdır ve gerçek strüktür yapılırken ölçek orantılı olarak değiştirilebilmektedir" (Heyman, 1999). Asılı zincir yöntemi olarak da adlandırılan bu yöntem Poleni Aziz Petrus Bazilikası'nın kubbesi için de kullanılmıştır (Şekil 3.4.) (Şahin Karagöz, 2015).

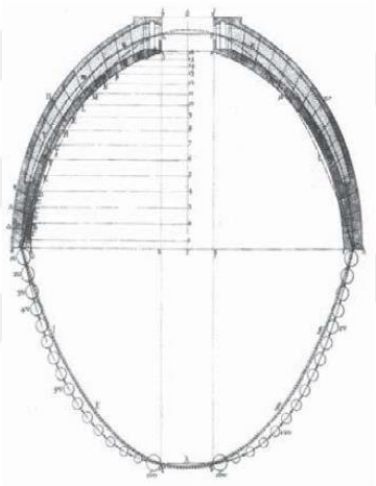

Şekil 3.4.: Poleni Aziz Petrus Bazilikasının Kubbesinin Asılı Zincir Modeli

Gaudi, asılı zincir yöntemini, karmaşık üç boyutlu yapılar tasarlamak için geliştirerek değerlendirmiştir (Şekil 3.5., 3.6.).

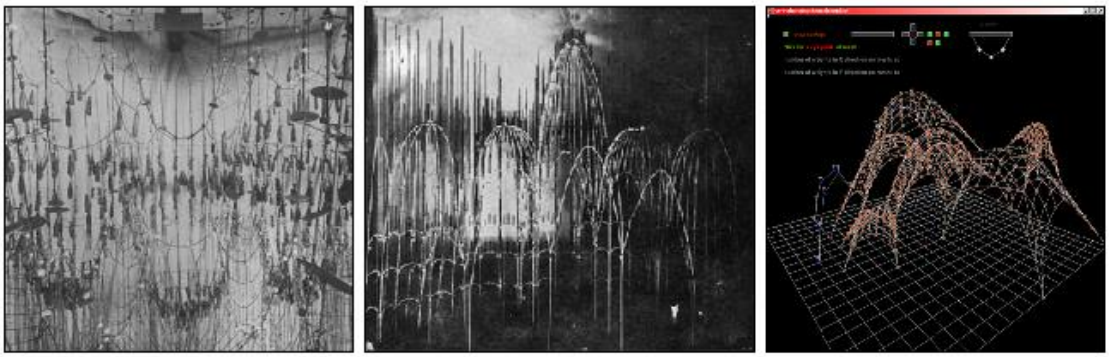

Şekil 3.5. : Gaudi'nin Fiziksel Asılı Eskizi (Modelleme: Axel Kilian Spring, 2004)

Şekil 3.6.: Colonia Güell İçin Geliştirilen Model (Gaudi)

Frei Otto, en küçük yüzey alanının ve az sayıda malzemenin kullanılmasıyla, yüksek performans ve başarılı form oluşturulması amacıyla, asılı sabun filmleri ve zincir modelleri yöntemlerini kullanmıştır (Şekil 3.7.). Geçmiş dönemlerde yapılan bu yöntemlerle, malzemenin taşıma performansının, en verimli halinin deneyimlenmesi ve değerlendirilmesi istenmektedir (Şahin Karagöz, 2015).

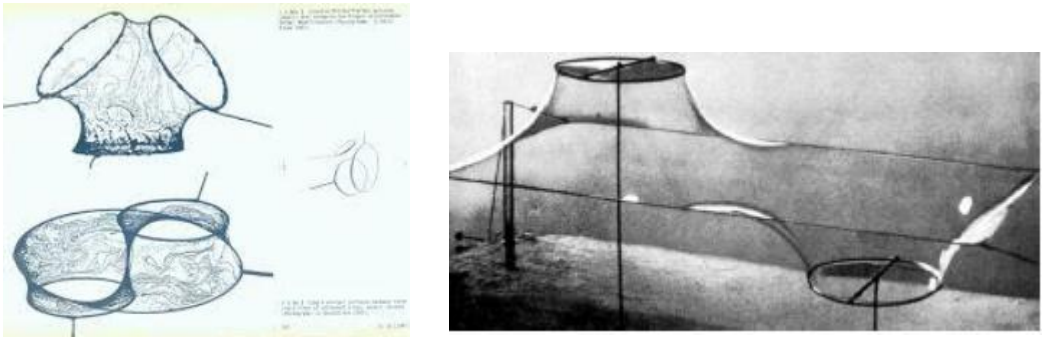

Şekil 3.7.: Sabun Köpüğü Modelleri (Frei Otto)

3.2.1. Konseptin İletişim Özelliği

Konseptin, tasarımcının tasarım süreci boyunca karşılaştığı problemlere çözüm yolu sunmasının yanında, izleyicinin tasarım özelindeki "neden" sorularına cevap verme noktasında da oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda konsept, tasarımcı ve izleyici arasında iletişimi sağlayan bir yöntemi belirtmektedir (Bilir, 2013).

Tasarımın başarılı sayılma kıstaslarından biri, sürecin başında oluşturulan düşüncelerin, tasarım ürününde yansıtılabilmesidir. Yani, tasarımcı zihninden ortaya çıkan kavramların tasarıma büyük ölçüde yansımasının yanında, izleyicinin de bu süreci algılayabilmesi gerekmektedir (Çelik; Turgay, 2011).

Konsept, sadece tasarım problemleri için yaratıcı bir çözüm oluşturma yöntemi değil, aynı zamanda tasarımcının kendine ve izleyiciye düşüncelerini aktarmasını sağlayan bir senaryodur. Konseptin tasarıma yansıması halinde, kullanıcıların da tasarımı anlamlandırması sağlanmaktadır. Bu bağlamda konsept aracılığıyla, kullanıcılarla farklı boyutlarda iletişim sağlanabilmekte ve tasarımın kullanım sürecinde pek çok kullanım şekli oluşabilmektedir (Anderson, 2011).

Tasarımcı konsept oluşturularak, tasarım problemlerine adım adım yaklaşıp, düzenlenmiş tasarım önerileri sunmaktadır. Bu bağlamda tasarımcı, üretim, anlatım, iletişim vb. eylemlerin tamamını konseptiyle yansıtarak, izleyicilerin tasarımla ilgili düşünce oluşturmalarında kolaylıklar sağlamaktadır (Denel, 1981).

Bütün tasarımcılar, tasarımının temel düşüncesi ile ilgili bilgiler verebilir. Fakat tasarımların yapı olmaktan ziyade, mimari bir eser olarak değerlendirilmesini, asıl kavramlar sağlamaktadır. Bu bağlamda asıl kavramlar, yalnızca tasarımcı tarafından bilinen bir çıkarım olmamalı, aynı zamanda izleyicilerin anlayabileceği gibi tasarımda okunabilmelidir (Anderson, 2011).

Tasarımcı, duygu ve düşüncelerini, tasarlama sürecinde kendine özgü tasarım diliyle ifade etmektedir. Bu bağlamda tasarımın kalitesi, tasarımcının oluşturduğu kendine özgü tasarım diliyle paralellik göstermektedir. Bu noktada konuşma dili örnek olarak değerlendirilebilir. Konuşma dilinin sağlıklı olmadığı takdirde, taraflar arasında iletişimin sağlanamadığı gibi, tasarım dilinin de yeterli kavramsal alt yapıya sahip olmaması, tasarım ve izleyiciler arasında iletişim kopukluğu oluşturabilmektedir (Onat, 2010).

Tasarım dili ve konuşma dili kurgusal anlamda kıyaslanabilmektedir. Çünkü tasarım dili ve konuşma dili anlaşılırlık noktasında aynıdır. Konuşma dilinde ve tasarım dilinde ortak olarak, amacın ve anlamın tutarlı olması gerekmektedir. Konsept kurgusal olarak tasarım sürecinin başlangıcında oluşturulurken, aynı zamanda da tasarım dilinin kurgulanmasını sağlamaktadır (Bilir, 2013).

Müzik ve mimarlık kompozisyon özelinde ele alındığında, benzer özellikler göstermektedir. Müzikte beste anlamında kullanılan kompozisyon, ses ve ritimlerle ortaya çıkan işitsel bütünlüğü ifade ederken, mimarlıkta da denge, ölçü, düzen, kütle gibi kavramların biçimsel bütünlüğünü anlatmaktadır. Hem işitme eyleminde, hem de biçimsel görüntülerde en önemli kural, kurgusundaki her bir öğenin bütünlük oluşturmasıdır. Bu anlamda, tasarımın bütünlük oluşturması için, çeşitli kurgularla üretilmesi gerekmektedir. Fakat tasarımın, ifade ettiği dilin anlaşılabilmesi için, o dilden anlamak, felsefesine hâkim olmak gerekmektedir (Aydınlı, 1993).

Tasarımda, izleyicinin dikkatini çeken noktanın çoğunlukla ürün (tasarım sürecinin sonucu) olmasına rağmen, aslında izleyici, tasarımcının konseptini (tasarım sürecinin başlangıcı) tecrübe eder. Tasarım sürecinin başlangıcında belirlenen konsept, sürecin sonucunda oluşan ürün üzerinde, tasarımcının istediği oranda ortaya çıkar. Tasarımcı bu noktada, kimi zaman oluşturduğu konsepti tasarımının tamamında gösterebildiği gibi, kimi zaman da sadece belirlediği noktalarda ifade edebilir. Tasarımcı, oluşturacağı konsepte, konseptin ürüne ne düzeyde yansıyacağına ve izleyicilerin konsepti nasıl anlayacağına hassasiyet göstermesi gerekir.

Mimarlığın amacı insanların mekân ihtiyacını karşılamak için tasarım yapmak, bir başka ifadeyle insan ve çevresel etkenler arasında uygunluğu sağlamak için kavramsal bir ortam kurgulamaktır. Tasarlanan bu ortamla, mekânın insan için görsel etkileşim oluşturduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda iletişim, öğelerin görsel ve işlevsel karşılıkları ile sağlanmaktadır (Aydınlı, 1990).

3.2.2. Konseptin Somutlaştırılması

Soyut kavramlar çeşitli yollarla başkalarına yansıtılabilir. Zihinde bulunan soyut kavramlar varlığını sonsuza kadar koruyabilmektedir. Fakat insanlar çoğunlukla kavramların arkasındaki somut ifadelere ulaşmak istemektedir. Somut nesneler içinde soyut anlamlarını da taşımaktadır. Bu bağlamda mekân tasarımında kavramsal alt yapıdan ziyade somut ürünler oluşturulmak durumundadır. Tasarım ürünleri somut nesnelerden meydana gelmektedir. Ancak her somut nesnenin içinde soyut anlamları da bulunduğu üzere, tasarım ürünlerinin de soyut anlamları barındırdığı düşünülmektedir. Tasarımcının zihninde, kavramsal süreçler sonucunda oluşturduğu soyut kavramları somutlaştırarak tasarlama eylemine başlaması gerekmektedir (Bilir, 2013).

Soyutlama evresinde tasarımcının ulaştığı kavramlar, tasarım ürününe giden her aşamada bilinçli ya da bilinçsiz somutlaştırma işlemine uğrar. Fakat tasarım sürecindeki asıl somutlaştırma işlemi, tasarımcının oluşturduğu konsepti, tasarım ürününe nasıl yansıtacağına karar verdiği anda başladığı düşünülebilir.

Nispeten somutlaştırılmış olan konseptin, tasarım süreci genelinde soyut olduğu değerlendirilebilir. Tasarımcının, ilk kez eskiz çalışmasıyla başlattığı konsept somutlaştırma faaliyeti, tasarım sürecinin bütün aşamalarında, soyutlama işlemiyle döngüsel bir şekilde, yer alacaktır.

Soyutlama işlemlerinde "bilinenin yabancılaştırılması" eyleminin yapılmasına karşın somutlaştırma faaliyetinde, "yabancının ya da tuhafın bilinen hale getirilmesi" yapılmaktadır. İlkin, problem yabancıdır; bu sebeple kişi, ele aldığı problemi anlayabildiği şekilde değiştirmeye çalışır. Bu bağlamda kişi, daha iyi bildiği kavramları süreçte değerlendirebilmektedir (Turuthan, 1987).

Somutlaştırma işlemi, soyutlamada olduğu gibi, bireyin kişisel özellikleriyle doğrudan ilişkilidir. Kavramların yansıttığı; anlamlar, düşünceler, fikirler vb. olgular, tasarımcılar arasında farklı değerler taşıdığı düşünülebilir. Bu bağlamda her kavram, tasarımcılar arasında farklı ürünler oluşturmasına olanak sağladığı ifade edilebilir. Ayrıca tasarımcı, aynı kavramdan; çeşitlilik içeren, çok sayıda ürün, anlam, ifade vb. değer üretebilir.

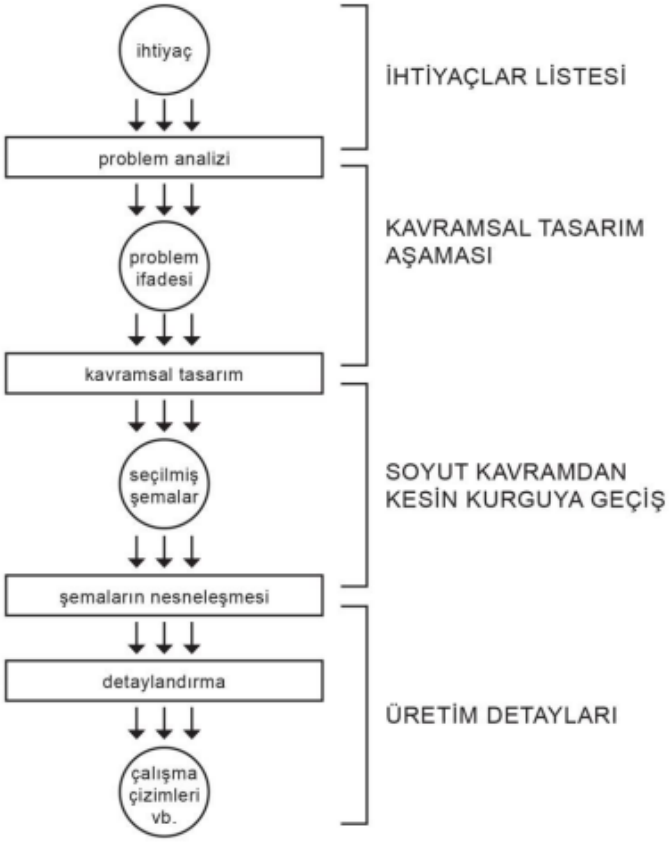

Şekil 3.8.: Micheal French'in Tasarlama Süreci Şeması (Wynn & Clarkson, 2004)

Tasarımcının, konseptini; oran, denge, ölçek, renk, malzeme özellikleri vb. hassasiyetleri dikkate alarak ve soyutlama faaliyetleri kapsamında oluşturması gerektiği ifade edilebilir.

Tasarımın oluşturulacağı alanın, fiziksel özellikleri ve tasarımda değerlendirilecek malzemeler, tasarımın fiziksel koşullarını ortaya koymaktadır. Bunun yanında, tasarımın kendisinde ve yapılacağı alanda duyumsanan; ses, koku gibi fiziksel uyaranlar bulunmaktadır. Bu bağlamda bütün fiziksel bileşenler tasarımda bir bütünlük arz etmektedir. Bu noktada tasarımcının, bütünlük oluşturan fiziksel bileşenler ve mekân ile etkileşim halinde olan insanlar arasında oluşan bağa hassasiyet göstermesi gerekmektedir (Sayın, 2007).

Dil, anlamı olan nesnelerin ifade edilebilmesini sağlamaktadır. Bu noktada anlam, içinde bulundurduğu değeri, biçimsel ifadelerle yansıtabilmektedir. Tasarımda anlam, zihinsel ve görsel olarak ifade edildiğinden, tasarım süreci boyunca, tasarımcı ve tasarımının bağlantısı; değerlendirme, anlama ve bilme şeklinde oluşmaktadır. Bu

noktada tasarımın anlamı, sadece tasarımın biçimsel özellikleriyle değil, aynı zamanda tasarımcının zihinsel altyapısıyla da ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Tasarımcıya özgü bir dil oluşturan bu durum, tasarımcıdan tasarımcıya farklılık göstermekte ve buna bağlı olarak, kullanıcılara işlevsel çeşitlilik kazandırmaktadır (Büyükarda, 2000).

Tasarlama, yalnızca bir an ve bir işlemden oluşan bir faaliyet değildir. Tasarımcı kimi zaman, kendisinin de farkında olmadığı bir anda birçok işlem yapmasına rağmen, bu durum bir işlem gibi algılanabilmektedir. Tasarımın, bir anda gelişmesi algısının kaynağı; kavramsal süreçler sonucunda ve tasarımcının somutlaştırmalarıyla ortaya çıkan biçimsel ifadelerin, tasarımın odak noktası olduğu izlenimidir. Tasarımcının bu izlenimin arkasındaki işlemleri fark edememesi, zihinsel süreçlerle edindiği birçok kavramın kaybedilmesine neden olabilir. Bu noktada tasarımcının, tasarım oluşturma sürecinde; belli belirsiz olan bir anı beklememesi, tasarım sürecinde verimli olmasını sağlayacak imkânları sağlaması ve bu süreçlerin nasıl oluşturulduğunu öğrenmesi gerekmektedir (Köknar; Erdem, 2010)

BÖLÜM 4

KONSEPTİN MİMARLIK EĞİTİMİ VE MİMARLIK MESLEĞİNDEKİ YERİ

Konsept, tasarımcının; tasarım konusuyla ilgili verileri soyutlaması ve kendine özgü yeni kavramları oluşturması sonrasında, çözüme yönelik geliştirilen bu kavramların biçimsel ifadesi (somutlaştırma) ve tasarımın hangi doğrultuda ilerleyeceğini belirlediği bir çözüm yoludur (Bilir, 2013). Bu bakımdan tasarıma başlangıç aşamasında konsept sürecinin değerlendirilmesi mimarlık eğitim sürecinde ve mimarlık mesleğinde özgün tasarım oluşturma noktasında, tasarımcılara başlangıç oluşturmaları noktasında katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Tasarım sürecinde, tasarımcının, kalıplaşmış ve katı düşüncelerden uzak ve zihinsel aktivitelerinin yüksek seviyede olması beklenmektedir. Tasarlama eyleminde, kavramsal süreçlerin bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi ve tasarımda, zihinsel süreçler sonucunda geliştirilen kavramların okunabilmesi gerekmektedir (Çelik; Turgay, 2011). Bu bağlamda konsept konusu, mimarlık eğitiminde ve mimarlık mesleğinde, üzerinde durulması gereken, bir tasarım konusu haline geldiği şeklinde ifade edilebilir.

4.1. Konseptin Mimarlık Eğitimindeki Yeri

Meslek gruplarına yönelik eğitimlerin; bireyin, mesleki bilgilere ulaşabilmesini ve güncel gelişmeleri eleştirel olarak değerlendirebilmesini amaçladığı düşünülebilir. Evrensel olarak mimarlık eğitimi, tasarım becerisi ve entelektüel bir bakış açısı kazandırma amaçları olan nitelikli meslek insanını yetiştirme şeklinde değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında mimarlık eğitimi, mimar adaylarına, yaşamları boyunca mimarlıkla ilgili bilgileri öğrenebilme, değerlendirebilme ve uygulayabilme noktasında zihinsel alt yapı oluşturmasını sağlayan süreç olarak ifade edilebilir.

Tasarım eğitiminin ilk dönemlerinde öğrenciye, genellikle özgür bir çalışma ortamı oluşturularak, öğrencinin tasarım eğitimine alışması sağlanabilir. Sonraki yıllarda eğitim devamlılığını ve üzerine yeni bilgilerin işlenmesini sağlamak öğrencilerin ilgisiyle gerçekleşir. Öğrenci, neyi, nasıl alacağını ve nasıl ileriye götüreceğini bilmesi durumunda, bu aktarımı yapabilir. Öğrenciler, eğitim süreci boyunca farklı kavramlarla karşılaşır ve bu kavramları eleştirel bir düşünme şekliyle birbirlerinden gerek ayırarak, gerekse de birleştirerek kazanımlar elde edebilirler. Eleştirel düşünme becerisinin gelişmesi, değerlendirmelerin olumlu ve olumsuz yönlerinin birlikte yapılmasıyla sağlandığı düşünülebilir. Bu bağlamda zihinsel süreçler ve uygulama çalışmaları, atölye ortamında yapılması halinde daha verimli sonuçlar oluşturduğu ifade edilebilir. Bu noktada, çalışmaların olabildiğince atölye ortamında, ders yürütücüleri ve öğrencilerle birlikte yapılmasının önemli olduğu düşünülebilir. Ders yürütücüsü ve öğrenci arasındaki ilişki çift yönlü olması ve öğrencilerin eleştirilere katılabileceği ortamların oluşturulması bu şekilde sağlanabilir.

Öğrenme süreci, yalnızca öğretenlerin anlatımıyla değil aynı zamanda, öğrencilerin öğrenme motivasyonu, algısı, geçmiş deneyimleri, merakları vb. unsurları da içinde barındırmaktadır. Eğitim, sadece öğretenin sunduğu veya öğrencinin edinebildiği ham olan verileri almak değil, aynı zamanda öğrencinin bu ham verileri zihninde kavramsal süreçlerden geçirmesi halinde gerçekleşmektedir. Öğrenci, yaşamı boyunca eğitimini aldığı konuyla ilgili karşılaştığı problemlere, kendine özgü yaklaşımlarla çözümler üretebilmektedir. Bu noktada mimarlık eğitimindeki tasarım dersi atölyeleri, öğrencilerin eğitim sürecinde istekleri doğrultusunda öğrenme işlemlerine olanak sağlamaktadır. Öğrenme merkezli eğitim, öğrencinin yaşamı boyunca öğrenme eylemini sürdürebilmesi adına formasyon kazandırmaktadır. Öğrenme, öğrenciye eğitim sürecinde ve meslek hayatında kişisel farkındalık kazandırmakta ve bu farkındalığı nasıl geliştirebileceğini öğretmektedir (Aydınlı, 2015).

Mimarlık eğitiminin, diğer meslek eğitimlerinden farkı, bilimin ve sanatın birlikte değerlendirilmesi ve tasarım derslerinin eğitim sürecinin odağında olması şeklinde düşünülebilir. Mimarlık eğitiminin odağında bulunan tasarım dersleri; öğrencilerin, algı, deneyim, zihinsel alt yapı vb. niteliklerini geliştirmeyi ve bu özelliklerinin tasarlama yetenekleriyle birleştirilmesini amaçlamaktadır. Mimarlık eğitiminin temel amacı, diğer derslerle geliştirilen niteliklerin, tasarım derslerinde bir

araya getirilmesinden ziyade, “nasıl tasarlanır?”ın öğretilmesidir (İbrahim; Utaberta, 2012).

Mimari tasarım eğitiminin sadece üniversite eğitimiyle sınırlı olmadığı belirtilebilir. Eğitimin kurumsal yapısı incelendiğinde; kadro yapısı, ders programı ve yapılan etkinlikler gibi özellikleri ile çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu anlaşılabilir. Mimarlık eğitiminin program yapısı, mimarlık felsefesini oluşturmakta ve konsept konusu üzerinde çok önemli bir yeri bulunduğu düşünülebilir. Bu sebeple mimarlık bölümlerinin program yapısı içinde konsept konusu üzerinde durulmuş ve çalışma bu bağlamda yapılmıştır.

Çalışma kapsamında, üniversitelerin mimarlık eğitiminde konsept adı altında verilen veya içerikleri bakımından konsept konusuyla ilişkili olan mimarlık eğitim programı derslerinin tamamı incelenmiştir. Mimarlık eğitimi ders programlarında “Mimari Proje” ve “Temel Tasarım” dersleri, içerikleri bakımından konsept konusuyla ilişkilendirilebildiği düşünülmektedir. Mimarlık eğitiminin temel derslerinden olan mimari proje dersleri mimari tasarımın başlangıç noktasından ürün çıktısının oluşmasına kadar geçen sürecin tamamını kapsamaktadır. “Temel Tasarım” derslerinde, tasarım oluşturma sürecinin soyut ve kavramsal boyutunun aktarılabilmesi yönüyle, içerik bakımından konsept konusuyla ilişkilendirilebildiği düşünülebilir.

Mimari Proje derslerinde, mimarlık öğrencilerinden teorik derslerden edindikleri bilgileri bir bütünsellik içinde harmanlaması beklendiği düşünülebilir. Gerek ders yürütücüsü gerek öğrenciler arasındaki paylaşım ile dinamikleşen ders ortamı, öğrenciyi pek çok farklı düşünceyi birleştirerek kendine ait kurgusuyla sürece başlamasını ve devamında kendine özgü bir tasarım oluşturmasını sağlar. Bu bağlamda öğrenci, belirli bir seviyede bilinç ve farkındalık kazanarak, bilgiyi gereken koşullarda dönüştürebildiği ifade edilebilir. Bu noktada mimari proje derslerinde tek taraflı bilgi geçişleri sadece o süreçte eğitimi verilen konu özelinde çözümleyici olur. Hâlbuki eğitimin temel özelliklerinden biri öğrencinin meslek hayatında karşılaşacağı farklı problem tiplerine yeni çözüm önerileri getirebilmektir. Bu noktada tasarım bilgisinin tecrübe ile keşfedilebilen, dönüşebilen ve yapılandırılabilen bir sistem olması gerektiği düşünülebilir.

“Mimari Proje” dersleri Türkiye’deki üniversitelerin Mimarlık Bölümlerindeki ders programlarında farklı isimlerde ve farklı sayılarda bulunmaktadır. Bunlar; Mimari Tasarım, Mimar Proje, Stüdyo, Mimari Tasarım Stüdyosu, Mimari Tasarım Atölyesi ve Tasarım Stüdyosu isimlerinde yer almaktadır.

Tasarımla ilgili bütün eğitim disiplinleri için, “Temel Tasarım” derslerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle yalnızca mimarlık eğitiminde değil; iç mimarlık, endüstriyel tasarım, grafik tasarımı, güzel sanatlar gibi tasarım disiplini gerektiren birçok bölümün ders programlarında yer almaktadır. Temel tasarım dersinin, eğitim programlarında farklı ölçeklerde bulunmasıyla beraber, tasarım noktasında sağlam bir temel oluşturması bakımından faydalı olduğu düşünülmektedir. Tasarlama bir çeşit problem çözme faaliyeti olarak değerlendirildiğinde, temel tasarım dersi, kavramsal düşünmeyi öğreterek, bu faaliyetin verimli bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Veriler ile tanımlanan problemi incelemek, soyutlamak, kavramsal olarak irdelemek, sonrasında da yeni kavramlar oluşturmak, oluşturulan kavramlarla somut çözüm önerileri geliştirmek, temel tasarım dersi ile kazanılmaktadır (Erdoğdu, 2016).

Atölye ve temel tasarım dersleri, eğitim süreçleri boyunca somut sayılabilecek bir sistemde öğrenim gören öğrenciler için, içerdikleri hacim, oran, yüzey vb. olgular sebebiyle soyut bir ders programı süreci sunmaktadır (Günay, 2016). Bu derslerde kazanımı istenen bilgi, doğrudan somut olan binanın aksine, yapı örneğindeki temsil, düşünce ve düşünce üretme ile ilgili olmaktadır (Doğan, 2009). Bu nedenlerle temel tasarım dersleri, diğer derslere oranla daha soyut ifadelerin yer aldığı bir süreç haline gelmektedir. Somut verilerden elde edilen bilgilerin işlenerek soyut bir ifadeye dönüşmesi aşamasında, öğrencinin düşünme becerisi ve görsel algılamasının geliştiği düşünülmektedir (Tekel, vd. 2015). Bu bağlamda temel tasarım dersleri ve konsept konusunun bileşenlerine bakıldığında; kavram-kavramsallaştırma, bağlam, soyutlama-somutlaştırma ve tasarımın başlangıcında ele alınması gibi ortak özelliklerinin olduğu görülebilir. Bu bakımdan konsept konusuyla ilgili yapılan çalışmalarda “Temel Tasarım” derslerine de değinilmesi gerektiği düşünülebilir.

“Temel Tasarım” dersleri Türkiye’deki üniversitelerin Mimarlık Bölümlerindeki ders programlarında farklı isimlerde ve farklı sayılarda bulunmaktadır. Bunlar; Temel

Tasar, Temel Tasarım, Tasarımın Temelleri, Mimarlığa Giriş, Mimari Temel Tasarım Stüdyosu, Temel Tasarım Stüdyosu, Temel Tasar Plastik Sanatları, Temel Sanat Eğitimi, Temel Tasarım Proje, Temel Tasarım ve Maket, Mimari Tasarımın Temelleri, Tasarım Stüdyosu, Tasarım, Temel Tasarım Eğitimi, Mimari Temel Tasarım ve Mimarlıkta Temel Tasarım isimlerinde yer almaktadır.

Mimari proje derslerinin ve temel tasarım derslerinin konsept konusunun içeriğiyle kesiştiği alanların olduğu düşünülerek çalışma kapsamındaki konsept konusu ile ilgili dersler çalışmaya dahil edilmiştir. Mimari tasarım eğitimi programlarındaki Konsept dersleri, Mimari Proje dersleri ve Temel Tasarım derslerinin hangi üniversitelerde verildiği Çizelge 4.1.'de aktarılmıştır. Türkiye'de mimarlık eğitimi veren Yüksek Öğretim Kurulu'na bağlı 55'i Devlet Üniversitesi, 44'ü Vakıf Üniversitesi ve 11'i de KKTC'nde bulunan üniversiteler olmak üzere toplam 110 üniversitenin (YÖK Atlas, 2021) lisans programlarının konsept konusu ile ilgili zorunlu ve seçmeli derslerinin araştırması yapılmış Çizelge 4.1.'de sunulmuştur. Yapılan araştırma, eğitim programının ders isimleri ve içerikleri üzerinden araştırılmıştır.

Çizelge oluşturulurken Türkiye'de bulunan üniversitelerin Mimarlık Bölümlerinin ders içerikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. "Temel Tasarım" ve "Mimari Tasarım" dersleri gibi mimarlık eğitiminde temel olarak kabul edilebilecek olan bu derslere, çizelge incelemesinde farklı isimlendirmeler dikkate alınarak yer verilmiştir. Konsept derslerinde, bu çalışma kapsamında çıkış noktası olan konsept konusunun vurgulanması düşünüldüğü için doğrudan "konsept" kelimesinin geçmesine önem verilmiştir. Üniversitelerin ders programları WEB siteleri üzerinden edinen bilgilerden oluşturulmuştur ve programlarında hangi ders isimleriyle yer verildiği çizelgede belirtilmiştir.

Çizelge 4.1: Ülkemizde Mimarlık Programı Bulunan Devlet Üniversiteleri (Yok Atlas, 2020)

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi		
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	Z	S
Abdullah Gül Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://arch.agu.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Tasarımın Temelleri	1	-		
Adana Alparslan Türkeş Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://mimarlik.atu.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Akdeniz Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mimarlikbolumu.akdeniz.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-		
Aksaray Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://mmb.aksaray.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım	1	Mimarlıkta Konsept ve Terimler	+	
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://aybu.edu.tr/	Studio	8	-	-	-		
Artvin Çoruh Üniversitesi	Sanat ve Tasarım Fakültesi	https://mimarlik.artvin.edu.tr/	Mimari Proje	7	Temel Tasarım	2	-		
Atatürk Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://atauni.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	8	Temel Tasarım	1	-		
Balıkesir Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://www.balikesir.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasar	1	-		
Bingöl Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	http://mmf.bingol.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	-		
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mimarlik.ibu.edu.tr/	Mimari Proje	6	Temel Tasarım	2	-		
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://mmf.mehmetakif.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	-		
Bursa Teknik Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	http://mtf.btu.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	7	-	-	-		
Bursa Uludağ Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://uludag.edu.tr/mimarlik	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	2	-		
Çukurova Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.cu.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	2	-		
Dicle Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://www.dicle.edu.tr/birimler/mimarlik-fakultesi	Mimari Tasarım	8	Temel Tasar	2	-		
Dokuz Eylül Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.deu.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Düzce Üniversitesi	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://bbs.duzce.edu.tr/tr-TR/Bolum/Index/200?bot=228	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		

Çizelge 4.1' in devamı

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi		
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	Z	S
Erciyes Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.erciyes.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	-	-	-		
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi	https://esogumimarlik.ogu.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Mimarlığa Giriş	2	-		
Eskişehir Teknik Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.eskisehir.edu.tr/	Mimari Proje	6	Temel Tasarım	2	-		
Fırat Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mimarlik.mimarlik.firat.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	-		
Gazi Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://gbp.gazi.edu.tr/	Mimari Proje	8	Mimari Temel Tasarım Stüdyosu	1	-		
Gaziantep Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mim.gantep.edu.tr/index.php	Architectural Design	6	Basic Design	1	-		
Gebze Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.gtu.edu.tr/kategori/43/3/display.aspx	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-		
Harran Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi	http://web.harran.edu.tr/mimarlikbolumu/tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım Stüdyosu	1	-		
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.mku.edu.tr/departments.aspx?birim=14	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-		
İskenderun Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://iste.edu.tr/mf	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-		
İstanbul Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://darch.itu.edu.tr/	Project /Architectural Design	8	Basic Design and Visual Arts	1	-		
İstanbul Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://cdn.istanbul.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	8	Temel Tasarım	1	-		
İzmir Demokrasi Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mimarlik.idu.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-		
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://architecture.iyte.edu.tr/lisans/	Mimari Tasarım	5	Tasarıma Giriş	1	-		
Karabük Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.karabuk.edu.tr/	Mimari Proje	8	-	-	-		
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.ktu.edu.tr/mimfakulte	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	-		
Kırklareli Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://mimarlik.klu.edu.tr/	Mimari Proje	7	Temel Tasarım	1	-		
Kocaeli Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	http://mtf.kocaeli.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	-		
Konya Teknik Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://ktun.edu.tr/	Studio	8	Temel Tasar Plastik Sanatları	1	-		

Çizelge 4.1' in devamı

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi		
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	Z	S
Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://cbuadmin.mcbu.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Mardin Artuklu Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.artuklu.edu.tr/	Mimari Proje	8	-	-	-		
Mersin Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://www.mersin.edu.tr/akademik/mimarlik-fakultesi	Architectural Design	7	Basic Design	1	-		
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.msgsu.edu.tr/	Mimari Proje	5	Temel Sanat Eğitmi	1	-		
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mim.mu.edu.tr/	Mimari Tasarım Atölyesi	8	-	-	-		
Munzur Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.munzur.edu.tr/	Mimari Proje	6	Temel Sanat Eğitmi	1	-		
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://erbakan.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	1	-		
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://static.ohu.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	-		
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.omu.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasar	1	-		
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.metu.edu.tr/tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Pamukkale Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://ebs.pusula.pau.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Sakarya Üniversitesi	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://ebs.sakarya.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	-	-	-		
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	https://mimarlikgst.cumhuriyet.edu.tr/	Mimari Proje	8	-	-	-		
Süleyman Demirel Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://obs.sdu.edu.tr/	Mimari Proje	8	-	-	-		
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	http://gstmf-m.web.nku.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-		
Trakya Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.trakya.edu.tr/	Mimari Proje	7	Temel Tasarım	2	Mimaride Konsept		+
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://obs.yyu.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım	1	-		
Yıldız Teknik Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://www.mim.yildiz.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasar	1	-		
Yozgat Bozok Üniversitesi	Mühendislik- Mimarlık Fakültesi	http://mmf.bozok.edu.tr/mimarlik	Studio	8	-	-	-		

Çizelge 4.2: Ülkemizde Mimarlık Programı Bulunan Vakıf Üniversiteleri (Yok Atlas, 2020)

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi		
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	Z	S
Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mim.alanyahep.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Altınbaş Üniversitesi	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	https://ects.altinbas.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		
Antalya Bilim Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://admin.antalya.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	1	-		
Atılım Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.atilim.edu.tr/tr/mim/	Mimari Tasarım	6	Basic Design in Architecture	2	-		
Avrasya Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://bologna.avrasya.edu.tr/	Mimari Proje	7	Temel Tasarım Proje	2	-		
Bahçeşehir Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://bau.edu.tr/icerik/3897-mimarlik	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Başkent Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	http://mim.baskent.edu.tr/	Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
Beykent Üniversitesi	Mühendislik- Mimarlık Fakültesi	https://mmf.beykent.edu.tr/bolumler/mimarlik-ingilizce	Architectural Design Studio	6	Basic Design Studio	1	-		
Beykoz Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://www.beykoz.edu.tr/icerik/814-mimarlik	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Çankaya Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	http://arch.cankaya.edu.tr/dersler-8/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Doğuş Üniversitesi	Sanat ve Tasarım Fakültesi	https://sanattasarim.dogus.edu.tr/bolumler/mimarlik	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	http://mimarlik.fsm.edu.tr/	Architectural Design	6	Basic Design	1	-		
Haliç Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.halic.edu.tr/tr	Mimari Proje	6	Mimarlığa Giriş	1	-		
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://mim.hku.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım ve Maket	1	-		
Işık Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.isikun.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	1	-		
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	http://www.art.bilkent.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Arel Üniversitesi	Mühendislik- Mimarlık Fakültesi	https://www.arel.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
İstanbul Aydın Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.aydin.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Mimari Tasarımın Temelleri	2	-		
İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.ayvansaray.edu.tr/	Mimari Tasarım Atölyesi	7	Tasarım Çalışmaları	1	-		+

Çizelge 4.2' nin devamı

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi		
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	Z	S
İstanbul Bilgi Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.bilgi.edu.tr/tr/akademik/mimarlik-fakultesi/mimarlik/	Mimari Proje	6	Temel Tasarım	2	Konsept Tasarım ve Görselleştirme		
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://www.esenyurt.edu.tr/	Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Gedik Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	https://www.gedik.edu.tr/akademik-birimler/fakulteler/guzel-sanatlar-ve-mimarlik-fakultesi/mimarlik	Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Gelişim Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://mmf.gelisim.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Kültür Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://akademikpaket.iku.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	1	Mimarlıkta Tasarım Konsepti Araştırması		+
İstanbul Medipol Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.medipol.edu.tr/	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Tasarımın Temelleri	2	-		
İstanbul Okan Üniversitesi	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.okan.edu.tr/stmf/bolum/45/mimarlik/	Mimari Tasarım	6	Tasarım	2	-		
İstanbul Rumeli Üniversitesi	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	https://mmf.rumeli.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	Temel Tasarım	1	Mimaride Konsept		+
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	https://www.izu.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım	1	Mimari Tasarımda Konsept		+
İstanbul Ticaret Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.ticaret.edu.tr/	Mimarlık Projesi	8	Temel Tasarım	2	-		
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi	https://www.yeniyuzyil.edu.tr/	Mimari Proje	6	Tasarım Stüdyosu	2	-		
İstinye Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://gstm.istinye.edu.tr/	Mimari Proje	8	Mimarlığa Giriş	2	-		
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	https://mmr.ieu.edu.tr/tr	Mimari Tasarım	6	Mimarlığa Giriş	2	-		
Kadir Has Üniversitesi	Sanat ve Tasarım Fakültesi	https://fad.khas.edu.tr/	Mimari Proje	6	Tasarım	1	-		
Kto Karatay Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	https://www.karatay.edu.tr/	Mimari Proje	6	Temel Tasarım	1	-		
Maltepe Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.maltepe.edu.tr/mimarlik/	Tasarım Stüdyosu	8	-	-	-		
Mef Üniversitesi	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.fada.mef.edu.tr/	Mimari Tasarım	8	Mimarlığa Giriş	1	-		

Çizelge 4.2' nin devamı

Kurum Adı	Fakülte	URL (Program)	Proje Dersi		Temel Tasarım Dersi		Konsept Dersi		
			Adı	Adedi	Adı	Adedi	Adı	Z	S
Nişantaşı Üniversitesi	Mühendislik- Mimarlık Fakültesi	http://bologna.nisantasi.edu.tr/	Mimari Tasarım	7	Temel Tasarım	2	-		
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	http://mim.nny.edu.tr/	Mimari Proje	8	Temel Tasarım E.	1	-		
Özyeğin Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.ozyegin.edu.tr/tr/mimarlik	Mimari Tasarım Stüdyosu	7	Tasarım	1	-		
Ted Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://fa.tedu.edu.tr/tr/fa	Mimari Tasarım	6	Tasarımın Temelleri	1	-		
Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://www.etu.edu.tr/tr/bolum/mimarlik	Mimari Tasarım Stüdyosu	8	Temel Tasarım Stüdyosu	2	-		
Toros Üniversitesi	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.toros.edu.tr/icerik/mimarlik-bolumu	Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
Yaşar Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://arch.yasar.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Mimarlıkta Temel Tas.	2	-		
Yeditepe Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.yeditepe.edu.tr/	Mimari Tasarım	6	Mimari Temel Tas.	2	-		
Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi	Tasarım Fakültesi	https://www.arucad.edu.tr/akademik/fakulteler/tasarim-fakultesi/mimarlik/	Studio	8	-	-	-		
Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	https://bau.edu.tr/icerik/3897-mimarlik	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	1	-		
Doğu Akdeniz Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://www.emu.edu.tr/tr/akademik/fakulteler/mimarlik-fakultesi/704	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım St.	1	-		
Girne Amerikan Üniversitesi	Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://www.gau.edu.tr/mimarlik-tasarim-ve-guzel-sanatlar-fakultesi/mimarlik-lisans-programi-turkce.html	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım St.	1	-		
Girne Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://kyrenia.edu.tr/anasayfa/akademik/fakulteler/mimarlik-fakultesi/	Mimari Proje	7	Temel Tasarım	1	-		
Kıbrıs Amerikan Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi	https://www.auc.edu.tr/guzel-sanatlar-fakultesi/mimarlik	Architectural Design Studio	7	Basic Design St.	1	-		
Lefke Avrupa Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://moodle.eul.edu.tr/course/index.php?categoryid=11	Mimari Tasarım	6	Temel Tasarım	2	-		
Rauf Denktaş Üniversitesi	Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi	http://old.rdu.edu.tr/tr/faculties/faculty-of-architecture-and-fine-arts/architecture-program/	Mimari Tasarım Stüdyosu	6	Temel Tasarım	2	-		
Uluslararası Final Üniversitesi	Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi	https://www.final.edu.tr/ufu-7-akademik/o-1-fakulteler/f-20-mimarlik-ve-guzel-sanatlar-fakultesi/i-2-programlar/b-39-mimarlik	Architectural Design Studio	6	Basic Design St.	1	-		
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	https://www.ciu.edu.tr/page/mimarlik	Architectural Design	6	Basic Design	2	-		
Yakın Doğu Üniversitesi	Mimarlık Fakültesi	https://mimarlik.neu.edu.tr/	Mimari Proje	6	Temel Tasarım	1	-		

Türkiye'de bulunan üniversitelerin farklı fakültelerinde yer alan 110 mimarlık bölümünün eğitim sürecinde bulunan "Mimari Proje Dersi, Temel Tasarım Dersi, Konsept Dersi" dersleri, zorunlu ve seçmeli kategorisine göre Çizelge 4.1. ve Çizelge 4.2.'de aktarılmıştır. Mimarlık bölümlerinin lisans düzeyindeki ders programlarına bakıldığında, üniversitelerin hepsinde zorunlu ders müfredatında konsept oluşturma konusuyla ilişkilendirilebilen "Mimari Proje" dersleri yer almaktadır. Fakat üniversitelerin programlarındaki bu dersleri, farklı isimlerde bulundukları görülebilir.

Çizelgeyi incelediğimizde tasarlama yetisi kazandırmaya çalışan ana eğitim derslerinden biri olan Mimari Proje dersi bütün mimarlık programlarında zorunlu dersler kategorisinde 6, 7 veya 8 dönem içinde yer almaktadır. 8 dönemlik mimarlık eğitiminde ders programlarında 6 ve 7 dönem "Mimari Proje" eğitimi veren üniversitelerin ders programlarına bakıldığında I. ve II. yarıyıllarında "Mimarlığa Giriş" veya "Tasarıma Giriş" dersleri adında kuramsal dersler bulunmaktadır. Bu paralelde bu derslerin de içerikleri incelendiğinde konsept konusuna olan katkısı görülebilir.

"Temel Tasarım" derslerine bakıldığında 17 üniversite (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Maltepe Üniversitesi, Mef Üniversitesi ve Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi) haricindeki 93 üniversitenin mimarlık eğitimi programında "Temel Tasarım" dersi zorunlu olarak yer almaktadır. Temel tasarım dersini eğitim programlarında bulundurmayan üniversitelerin ders programlarına bakıldığında Temel Tasarım ders içeriklerinin Mimari Proje dersleri ile birlikte verildiği görülmektedir. 17 üniversitenin 5'i (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, İstinye Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Mef Üniversitesi) temel tasarım dersini "Mimarlığa Giriş" dersi adı altında eğitim programında bulundurmaktadır. Ayrıca 33 üniversite eğitim programında I. ve II. yarıyılda olmak üzere iki dönem temel tasarım dersini bulundurmaktadır. Diğer (60) üniversiteler de Temel Tasarım dersini I. yarıyılda eğitim programında bulundurmaktadır.

Temel tasarım dersinin kavram oluşturma, geliştirme ve konsept oluşturma süreçlerine katkısını düşünerek bu derslerin başlangıç düzeyde kavramsal alt yapı oluşturması bakımından önemli olduğu düşünülebilir. Temel Tasarım derslerini ve Mimari Proje derslerini I. ve II. yarıyılda olmak üzere iki ders ve I. yarıyılda tek ders olarak ortak şekilde veren üniversiteler de bulunmaktadır. Bu noktada da kavramların direkt olarak tasarlamaya yönelik dersin içinde bulunması teori ve uygulamanın bir arada olması bakımından önemlidir.

"Mimarlıkta Konsept" adı altında verilen derslere bakıldığında 110 üniversitede 6 üniversite (Aksaray Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi) olarak %5,45'lik bir oranla karşımıza çıkmaktadır. Altı üniversite de konsept derslerini seçmeli ders olarak eğitim programlarında bulundurmaktadır (Üniversitelerin ders programları ile ilgili Çizelge 4.1. hazırlanırken, 2. bölümde önemli olduğu vurgulanan konsept ve kavram sözcüklerinin farkı dikkate alınmıştır).

Mimarlık eğitimi veren üniversitelerin eğitim programlarının zorunlu ve seçmeli ders müfredatına bakıldığında, "konsept" kavramı özelinde adı olan derslerin sayıca çok az olduğu düşünülebilir.

4.2. Konseptin Mimarlık Mesleğindeki Yeri

Mimarlığın, insan ve çevre ilişkisinde dengeyi oluşturduğunu, başka bir ifadeyle, dünyadaki somut nesnelerin ruhunu yansıtmasını sağladığı düşünülmektedir. Mimarlık, yapılı çevrenin her alanının sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için yapılan eylemdir. Her insan, yaşamını sürdürdüğü alanı kişisel özellikleri kapsamında oluşturmasıyla, mimar nitelikleri taşımaktadır. Bu bağlamda mimar, yaptığı her tasarımı yaşayarak ve anlayarak oluşturması durumunda, tasarımının sürekliliği olan bir başarıya ulaşacağı düşünülmektedir (Payaslı Oğuz; Özyılmaz; Dağtekin, 2008).

Mimarlık eğitiminden sonra mimarlık mesleğini mimarlık eğitiminde öğrenildiği şekliyle hayata geçirmek olanaksızdır. Mimarlık mesleğine girişte eğitim haricinde çeşitli parametrelerle mimarlık mesleğinin daha gerçekçi problemlerle karşılaştığı ve bu durumdan olumlu olumsuz etkilendiği kaçınılmaz bir durumdur. Bu parametreler mimarları kimi zaman ütopik yaklaşımlardan uzaklaştırarak gerçekçi

tasarımlar yapmasını sağlarken, kimi zamanda tasarım eğitiminde öğrenilen tasarım kriterlerinden tamamen uzaklaştırır. Mimari tasarım eğitiminde mimar adaylarının eğitim kazanımları sadece eğitim süreci içinde kalmamalı, mimar adayı mesleğe atıldıktan sonrada bu kazanımları meslek hayatında da sürdürmelidir. Mimarların, eğitim süreçleri boyunca farklı problemlere buldukları çözümleri meslek hayatlarında da aynı ciddiyetle devam ettirmeleri gerektiği düşünülebilir. Bu noktada eğitim sürecinden mesleğe atılan mimarlar için, mimarlık eğitimi sürecindeki tasarım yaklaşımlarıyla meslek hayatındaki tasarım kararlarının değiştiğini unutmamak gerekir. Bu değişken durumlar düşünüldüğünde mimarın yapması gereken ile mimarlık adına yapılması gereken arasında önemli farklar olduğu ifade edilebilir. Böyle durumlara rağmen mimarın, mimarlık ortamı adına olması gerekenden farklı çözümler üretmemesi gerektiği düşünülebilir.

Mimarlar mesleki hayatlarında birçok alanda çalışabilirler. Bu alanlar; tasarım, sanatsal çalışmalar, danışmanlık, uygulama, eğitim hizmetleri vb. şeklinde sıralandırılabilir. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Bilirkişilik Yönetmeliği'nce mimarlar, mesleki işlerini yaparken tarafsız olmalı ve etik kurallarına uymalı ayrıca, yasa ve yönetmelik gereklerini yerine getirmelidir. Mimarlar, hizmetlerini farklı çalışma alanları kapsamında gerçekleştirebilir. TMMOB tarafından mimarların çalışma alanları üç temel grupta değerlendirilmiştir;

- Serbest çalışan mimarlar; 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık ile ilgili kanun, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kanunu, yürürlükte bulunan kanun ve yönetmelikler nezdinde, mimarlık hizmetlerinden birini veya bir kaçını, kendi adına veya ortaklı olarak yapan ve mimarlar odasına kayıtlı olan mimarlar, serbest mimarlar listesine kayıtlı mimarlardır.

- Özel sektörde çalışan mimarlar; mimarlık hizmetleri olan bir iş yerinde hizmet sözleşmesi kapsamında çalışan mimarlardır.

- Kamu sektöründe çalışan mimarlar; kamu kurum-kuruluşlarında görev yapan mimarlardan oluşmaktadır (TMMOB, 2010).

Bu bağlamda konsept konusu özelinde, mimarlık eğitiminden sonra farklı alanlarda çalışma olanakları bulan mimarların, kendi çalışma ortamlarına göre değerlendirilmesi, konsept konusunun farklı alanlardaki mimarların konu özelindeki

durumlarını incelemek adına uygun görülebilir. Bu alanların; "kamu sektöründe çalışanlar, özel sektörde çalışanlar ve serbest çalışan mimarlar" şeklinde değerlendirilmesi mümkündür. Çalışmada, konsept konusu gereği üniversitelerde tasarım eğitimi veren akademisyen mimarlar ve serbest mimarlar üzerinde daha çok durulmuştur.

4.2.1. Serbest Çalışan Mimarlar Ölçeğinde

Mimarların temel görevi; bütçe sınırları ve ihtiyaç programı dâhilinde, içinde bulundukları çevre ve toplumun şartlarına uygun tasarımları oluşturmak şeklinde tanımlanabilir. Mimarlar meslek hayatları boyunca başta bulundukları toplum olmak üzere, işverenlerine ve meslektaşlarına karşı sorumlulukları bulunduğu düşünülebilir. Mimarlık yapılırken uyulması gereken kurallar kanun, yönetmelik, tüzüklerle oluşturulmuştur. Ayrıca mimarların, kanunlar haricinde; özgün olma, dürüst olma, güvenilir olma vb. etik değerleri kapsamında mesleklerini yapmaları gerektiği ifade edilebilir.

Etik değer, tasarımın üretim sürecinde; işveren ve kullanıcıların hizmet beklentisinin karşılanması, genel ve özel ihtiyaçlara ne düzeyde cevap verildiği, bulunduğu toplumun ekonomik-siyasal özelliklerinin tasarımı nasıl etkilediği, tasarım kararlarını kimlerin aldığı, tasarımın nasıl uygulandığı ve topluma sağladığı katkı durumlarının birleşiminden meydana gelmektedir (Wasserman, 2000).

Mimarlar, meslek pratikleri sürecinde işverenin haklarını korumak durumundadır. TMMOB, mimar ve işveren iş birliğinde, mimarın görevlerini maddelerle belirlemiştir;

1. Tasarım ve denetim görevleri mimar tarafından gerçekleştirilen yapıyı, kusursuz olarak tamamlamak;

2. Tüzük olan ve şartnamelerle belirlenmiş durumlar haricinde, özel hak ve imtiyazlar alacağını vaat etmemek;

3. Yasalar, toplum yararı ve meslek kurallarına karşı olmadığı sürece, işverenin yararı kapsamında hareket etmek; işverenin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi, tasarımla ilgili tavsiyeler ve danışmanlık konularında yardımcı olmak;

4. Bütün çalışma aşamalarında yazılı-çizili çalışma örneklerini işverenin onay ve denetimine sunmak.

Mimarın, meslek gereklerini ve sorumluluklarını doğru bir şekilde değerlendirmesi ve uygulaması gerektiği düşünülebilir. Bu bağlamda mimarların mesleki görevlerini yapması, aynı zamanda mesleğe karşı olan yükümlülüklerini de yerine getirdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Mimari tasarım; mimarın nitelikleri, işveren istekleri, bütçe, teknik altyapı, malzeme özellikleri, çevresel-fiziksel koşullar vb. unsurlara bağlı olarak değişkenlik gösteren ve süreç sonunda kendine özgü olan yapı örneğini oluşturduğu düşünülebilir.

Türkiye'de mimarlığın alışveriş merkezleri, kamusal binalar, oteller ve siteler gibi yapı gruplarıyla sıkıştırılmış bir alanda olduğu düşünülmektedir. Bu alanlarda mimarlık kalitesinin geliştirilmesi önemlidir, fakat bu örnekler dışında kalan mimarlık öğesinin topluma çok da temas etmediği düşünülmektedir. Bu bağlamda toplumla ilişkisi yönünden en üst seviyede olan konut alanı da farklı bir durumda değildir. Türkiye'de önemli sayıda konut ihtiyacı olmasına karşın, toplum konutu; yaşamsal bir ihtiyaç yerine, yatırım aracı olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple konut üretimi, gereksinimlere göre değil, ekonomik kazanç kapsamında şekillenmektedir. Bu bağlamda yapılan sitelerin çoğunlukla, yaşamsal mekânlardan ziyade, "yatırım aracı" şeklinde sunulduğu görülmektir. "Yatırım aracı" mantığıyla yapılan bu tasarımlar, yaratıcı üretimi dışlayan ve mimari değerlerden yoksun yapı topluluklarını oluşturmaktadır (Gündoğdu, 2011).

Konsept konusu, mimarlık ortamında karşılaşılan diğer mesleki problemler ve konseptin uzun zihinsel süreçler gerektirmesinden dolayı, tasarımcılardan dolayısıyla da tasarımlardan uzak kaldığı şeklinde algılanabilir. Fakat tasarım, sadece kullanıcı ve işverenle değil, bulunduğu çevreyle de ilişkilendirilen bir üründür. Mimarın tasarımlarında, çevre özelliklerini ve toplumsal değerleri bir bağlam olarak değerlendirmesi önemlidir. Bu bağlamda konseptin, bütün problem verilerinin değerlendirilmesi ve çözüm geliştirilecek yol-yöntem sunmasıyla önemli bir süreç olduğu düşünülebilir.

Günümüzde artık yapı ömrünün insan ömründen uzun olduğu düşünüldüğünde yapının, belirli bir gruba hizmet vermesi adına tasarlanması artık geçerli bir karar

değildir. Tasarım öncesi analiz ve araştırma çalışmalarının özenle yapılması toplum adına önemlidir. Bu noktada da tasarımın oluşturulma sürecinde önemli bir konumda olan konsept oluşturma sürecine değinilebilir. Çalışmanın genelinde önemi vurgulandığı gibi konsept oluşturma süreci, pek çok problem girdisini bir araya getirerek kalıcı çözümlemelerin bulunmasını sağlayan süreçtir. Bu bakımdan konsept sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasıyla, tasarım problemlerine kalıcı çözümler bulunarak tüm toplum adına daha sağlıklı yapılar tasarlanabilir.

4.2.2. Özel Sektörde Çalışan Mimarlar Ölçeğinde

Özel sektörde çalışan mimarlar; TMMOB tarafından; mimarlık hizmetleri olan bir iş yerinde hizmet sözleşmesi kapsamında çalışan mimarlar, şeklinde tanımlanmıştır. Özel sektörde çalışan mimarlar çalıştıkları kurum şartlarına göre hizmet vermektedir. Bu bağlamda işveren talepleri doğrultusunda çalışmalarını sürdürürler ve planlı alanlar yönetmeliği hükümleri kapsamında tasarım kararlarını alırlar. Bu bakımdan konsept konusu kapsamında, serbest çalışan mimarlar ile özel sektörde çalışan mimarlar aynı anlamda değerlendirilebilir.

4.2.3. Kamu Sektöründe Çalışan Mimarlar Ölçeğinde

Mimarlar lisans eğitimini tamamladıktan sonra kamu kurumlarında çeşitli alanlarda görev alırlar. Bunlar; Bakanlıklar, Devlet Su İşleri, Belediyeler, devlet bankalarının inşaat daireleri, Karayolları Genel Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Devlet Hava Meydanları İşletmesi, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü gibi kurumlardır.

Yapı projelerinin ve uygulamalarının denetlenme işlemleri mimarlar tarafından yapılır. Kamu kurumlarında çalışan mimarlar, yapıların işlevsel olmasını ve estetik kaygı taşıyarak planlanmasını takip ederek insanlara kaliteli yaşam alanları oluşturmayı amaçlar.

Kamu kurumlarında çalışan mimarlar, planlı alanlar imar yönetmeliği kapsamında çalışmaktadır. Bu yönetmelikle tasarımların, plan, sağlık, fen ve çevresel sürdürülebilirlik unsurlarına uygun olarak yapılması ve projelendirme ya da denetimler

hususunda da kuralların belirlenmesi amaçlanmaktadır (Resmî Gazete Sayısı: 30113). Bu noktada planlı alanlar imar yönetmeliğinde konsept konusuyla ilgili bir madde bulunmamaktadır.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda "Mimari Proje" ve "Mimarlık Eserleri" birbirinden ayrı değerlendirilmiş; mimari projeler "İlim Ve Edebiyat Eserleri" grubunda, mimari eserler ise "Güzel Sanat Eserleri" grubunda değerlendirilmiştir (Resmî Gazete Sayısı: 7981). Tez çalışmasının çıkış noktası olan konsept, mimari proje oluşturma süreciyle ilgili olması sebebiyle 5846 sayılı kanunun "İlim Ve Edebiyat Eserleri" grubunda yer alan "…planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topoğrafyaya ait maket ve benzerleri, herçeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projeleri…" maddesiyle ilgili değerlendirmeler yapılması düşünülmektedir. 5846 sayılı kanunda, "Mimari Proje" eser olarak kabul edilmektedir (Resmî Gazete Sayısı: 7981). Bu bağlamda mimarın, sadece mimari proje çizimi üzerinde hakkı bulunmaktadır. 5846 sayılı kanunda, mimari projenin uygulanmasıyla inşa edilen yapı, "Mimari Eser" statüsünde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda mimarın, yapı inşa edildikten sonra, yapı üzerinde her hangi bir hakkı bulunmamaktadır (yapı oluşturulduktan sonra; yapı sahibi, yapı içinde istediği değişikliği yapabilmektedir). Bu kapsamda tasarımcının, sadece oluşturduğu "Mimari Proje" çizimi, kanun kapsamında korunmaya alınmıştır. Fakat 5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu"nda da "Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği"nde olduğu gibi, konsept ile ilgili her hangi bir ifade bulunmamaktadır.

Akademisyenler Ölçeğinde

Konsept konusu kamu kuruluşlarında çalışan mimarlar nezdinde araştırıldığında akademisyenler ölçeğinde diğer alanlara göre daha sık karşılaşılabilir. Konsept konusunun eğitim sürecinde öğrencilere aktarılması sebebiyle akademisyenlerin konsept konusuyla diğer alanlara göre daha ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu bakımdan akademisyenlerin konsept konusu özelinde ayrı bir başlıkta araştırılması önemli olduğu düşünülebilir.

"Öğretim Elemanları: Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlileridir. Öğretim Üyeleri: Yükseköğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve doktor öğretim üyeleridir. Profesör: En yüksek

düzeydeki akademik unvana sahip kişidir. Doçent: Üniversitelerarası Kurul tarafından verilen doçentlik akademik unvanına sahip kişidir. Doktor Öğretim Üyesi: Doktora çalışmalarını başarı ile tamamlamış, tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık unvanını veya Üniversitelerarası Kurulun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen belli sanat dallarının birinde yeterlik kazanmış olan akademik unvana sahip kişidir. Öğretim Görevlisi: Yükseköğretim kurumlarında okutulan dersleri vermek, uygulama yapmak veya yaptırmakla yükümlü olan öğretim elemanıdır" (YÖK, 1981; 2021).

2547 sayılı Yükseköğretim kanununda "Akademisyen" sözcüğü yerine, "Öğretim Elemanı" tercih edilmiştir. Ancak YÖK'ün oluşturduğu "Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi" adlı kitapta, yükseköğretim kurumlarında görev tanımı gereği, öğretim ile ilgili olan çalışanlar "Akademisyen" sözcüğü ile ifade edilmiştir (YÖK, 2007). Dünya genelinde yükseköğrenim kurumlarında öğretim faaliyeti yapan ve çalışmalarıyla alanında katkılar sağlayan bilim insanları, çoğunlukla "Akademisyen" şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada yükseköğretim akademik kadrolarında yer alan çalışanlar için "Akademisyen" kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir.

Mimarlık eğitiminde akademisyenliğe bakıldığında teorik eğitimden farklı olarak uygulamalı eğitimlerin verildiği atölye derslerinin olduğu görülebilir. Bu bakımdan atölye derslerinde ders yürütücüsü ve öğrencinin atölyelerdeki iletişimi daha önemli bir noktada bulunduğu düşünülebilir. Akademisyenler, öğrencilerin yaptıkları çalışmalara doğrudan yaptıkları eleştirilerle olası hata veya eksikliklerin giderilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirebilmesi adına erken ve nitelikli önlemler alabildikleri ifade edilebilir. Ayrıca öğrenciler mimari tasarım derslerinin dönem çıktısı olarak yaptıkları tasarım çalışmalarını ders yürütücülerinden oluşan jürilere sunarak birbirlerinden farklı eğitimcilerin düşüncelerinden ve tecrübelerinden de faydalanabildikleri düşünülebilir.

Bu bağlamda ders sayısı bakımından nitelikli bir çokluğu olmayan konsept konusunun en uygun kavranabileceği yerin atölye ortamında olabileceği düşünülebilir. Stüdyo dersleri genel itibariyle ders yürütücülerinin eleştirileri çerçevesinde, mimarlık öğrencilerinin çözüm önerilerinin değerlendirildiği, bilgilerinin ve düşüncelerinin hem öğrenciler arasında hem de ders yürütücüleriyle paylaşılıp tartışıldığı ortamlardır. Buna

bağlı olarak mimari tasarım eğitimi sürecinde ve özellikle de atölye ortamlarında eleştiri bulunmayan yerde yaratıcılığın da olamayacağı vurgulanabilir.

Mimarlık eğitimi sürecinde öğrenci stüdyo derslerini, kendini tanıma ortamı olarak değerlendirebilir. Atölye ortamlarındaki akademisyen – öğrenci arasındaki ilişkiye, tamamıyla öğreten–öğrenen şeklinde bakılmaması gerekmektedir. Ders yürütücüleri öğrencilerin sunduğu çalışma ve düşünceleri üzerinden kendilerini de eleştirebilmelidir. Bu sayede yürütücü de kendini sürekli farklı bilgiler noktasında güncelleyerek, yenileyebilecektir. Yürütücünün, tamamıyla öğreten olma pozisyonundan uzaklaşarak, stüdyo ortamında yaparak-öğrenme şeklinde bir sürecin oluşmasını sağlaması gerekmektedir (Yurtsever, 2017).

Eleştirel düşünme, bir konuyu parça parça değerlendirmek değil, bu parçalar arasında etkileşim kurma durumu olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, mimarlık için de eleştirel düşünmenin önemi, diğer alanlarla olan ilişkileri düşünüldüğünde ortaya çıkmaktadır. Eleştirel düşünmeye yönelik bütünlük içeren bir birikim geliştirilmesinin özünde de soru sorma yeteneği bulunmaktadır. Bu bağlamda eleştirel düşünme yeteneğinin öğrenci tarafından kazanılabilmesi adına, soru sormanın önemi vurgulanabilir ve ders uygulamalarıyla bu yetinin kazanımı sağlanabilir. Bu bağlamda ders yürütücüsünün stüdyodaki yeri önemli olmaktadır. Ders yürütücüsü, stüdyoda derslerinde farklı anlamlarda bir "öğrenen" olarak kendine bir öğrenme alanı açabilir. Bu sayede, ders yürütücüsünün öğrenebilmek için sorular sorması ile öğreten-öğrenci arasındaki iletişim daha kolay gerçekleşecek ve öğrenci de soru sorma noktasında daha rahat tavırlar sergileyebilecektir. Bu bağlamda stüdyo dersinde bulunanların tamamı bilgiye birlikte ulaşma noktasında kazanımlar elde edebilecektir (Yurtsever, 2017).

Bu noktada eğitim alanında konsept konusuyla ilgili derslerin sayıca çok az olması sebebiyle akademisyenler ölçeğinde konsept konusu sadece stüdyo ortamında yürütücülerin konsept konusundaki aktarımlarına kaldığı ifade edilebilir. Bu durum, akademisyenlere dolaylı olarak konsept konusunu öğrencilere farklı dersler kapsamında da olsa aktarma yükümlülüğü getirdiği şeklinde algılanabilir.

Konsept gibi mimarı tasarım eğitiminde önemli konumda olması gereken bir konunun, ülkemizdeki üniversitelerin mimarlık eğitimi programında yeterince vurgulanmaması mimarlık ortamı bakımından istenen bir durum değildir. Konseptin

önemi düşünüldüğünde, ülkemizdeki mimarlık eğitimi veren üniversitelerin eğitim programlarında doğrudan konsept konusunu içeren derslerinin olmasının, farklı ders programları dahilinde dolaylı bir şekilde anlatılmaya çalışılmasından daha etkin sonuçlar vereceği düşünülebilir.

Konseptin mimarlık eğitimi ve mesleği için önemli bir noktada olduğu ifade edilebilir. İşveren ve kullanıcı açısından belirlenen ihtiyaçların tasarımcı tarafından istenen düzeyde karşılanması gerektiği düşünülebilir. Ayrıca tasarımların bulunduğu çevreyle ilişkisi düşünüldüğünde toplumsal anlamda da bir değerden söz etmek mümkündür. Bu noktada tasarımın sadece işveren, tasarımcı ve kullanıcı açısından değil bulunduğu toplum açısından da uyumlu ve estetik değerler taşıması gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda tasarımın başlangıcında problem belirleme ve verilerin sağlıklı değerlendirildiği; işveren, tasarımcı, kullanıcı ve içinde bulunduğu toplum adına tasarımların beklentileri karşılayabilmesi, ihtiyaçları giderebilmesi için konsept sürecinin iyi değerlendirilmesinin önemi vurgulanabilir.

BÖLÜM 5

KONSEPT KONUSUNA İLİŞKİN, ÖĞRENCİLER VE MİMARLAR ÖLÇEĞİNDE DEĞERLENDİRME: ANKET ÇALIŞMASI

Konsept konusuna ilişkin mimarlık öğrencileri ve mimarlar arasında görüş belirleyebilmek adına nicel araştırma tekniklerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda konsept konusu ile ilgili seçmeli ve zorunlu derslere önem veren Trakya Üniversitesi mimarlık bölümü öğrencilerine, öğrenci ve mimarların karşılaştırılabilmesi açısından üniversitenin bulunduğu Edirne İli Mimarlar Odasına kayıtlı mimarlara anket yapılmıştır. Anketin güvenirliliği ve geçerliliği hakkında bilgiler verilmiş; görselleştirilen veriler, ulaşılan bulgularla birlikte değerlendirilmiştir.

5.1. Çalışma Yönteminin Tasarımı ve Stratejisi

Konsept konusunun mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleğindeki konumuyla ilişkili görüş belirmeye dönük çalışmada, nicel araştırma tekniği olan anket yöntemi değerlendirilmiştir. Anket; araştıma yapan kişinin çalışma alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve elde ettiği sonucu genelleyebileceği kümeyi tarif etmektedir (Altunışık, 2012). Yapılan çalışmalarda, evrenin tamamına ulaşmanın zor olması sebebiyle, evreni temsil edecek bir alan olarak örneklem belirlenmektedir. Anket Edirne il sınırlarında; kamuda, özel sektörde çalışan ve anket çalışması sürecinde her hangi bir işte çalışmayan mimarlardan ve Trakya Üniversitesinde eğitim gören öğrencilerden oluşmaktadır.

5.2. Örneklemin Büyüklüğü ve Katılımcıların Belirlenmesi

Bir çalışmada; örneklemin, belirlenen evreni temsil edebilmesi için, evrenin içinde belirli sayılarda deneğin olması ve alt elemanlardan bir grup oluşturması gerekmektedir. Örneklem oluşturularak; evrenin tamamı araştırılmadan, evren hakkında genellemeler yapılabilmektedir (Altunışık, 2012).

Çalışmalarda gerekli bilginin sağlanabilmesi için, örneklemin uygun tekniklerle yapılması ve evrenle ilgili genellemeleri sunması gerekmektedir. Bu bağlamda örneklemin, evreni temsil etme hassasiyeti çok önemli bulunmaktadır. Örnek alanın büyümesi ile evren hakkında yapılan genellemelerde yanılma ihtimalinin azaldığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmacının, evren alanın temsilini sağlayacak örnek alan büyüklüğüne; maliyet, zaman ve veri analizi koşullarını gözeterek, bir denge oluşturması gerekmektedir (Altunışık, 2012).

Trakya Üniversitesinde bulunan 786 mimarlık öğrencisi (T.Ü., 2020) anketin öğrenciler için olan evren büyüklüğünü belirtmektedir. Öğrenciler için olan evren büyüklüğünün örneklemi 254-260 kişi arasındadır (Çizelge 5.1.). Bu kapsamda 267 mimarlık öğrencisine anket uygulanmıştır. TMMOB Mimarlar Odası Edirne Şubesine kayıtlı 202 mimar (TMMOB, 2021) anketin mimarlar için olan evren büyüklüğünü belirtmektedir. Mimarlar için evren büyüklüğünün örneklemi 132-152 kişi arasındadır (Çizelge 5.1.). Bu kapsamda 143 mimara anket uygulanmıştır. Bu tez çalışmasında 267 mimarlık öğrencisi ve 143 mimar olmak üzere toplamda 410 kişi ile anket yapılmıştır (Çizelge 5.4.).

Çizelge 5.1.: Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilen Örnek Büyüklükleri (S: Gerekli Örnek Büyüklüğü, N: Evren büyüklüğü) (Altunışık, 2012)

N	**S**	**N**	**S**	**N**	**S**	**N**	**S**
10	10	190	127	1100	285	5000	357
20	19	200	132	1200	291	6000	361
30	28	250	152	1300	297	7000	364
40	36	300	169	1400	302	8000	367
50	44	350	185	1500	306	9000	368
60	52	400	196	1600	310	10000	370
70	59	450	212	1700	313	15000	375
80	66	500	217	1800	317	20000	377
90	73	550	226	1900	320	30000	379
100	80	600	234	2000	322	40000	380
110	86	650	242	2200	327	50000	381
120	92	700	248	2400	331	75000	382
130	97	750	254	2600	335	100000	384
140	103	800	260	2800	338	1000000	384
150	108	850	265	3000	341	10000000	384
160	113	900	269	3500	346		
170	118	950	274	4000	351		
180	123	1000	278	4500	354		

Anketlerin katılımcılara sunulduğu süreç içinde Covid-19 ve karantina şartları bulunduğundan, katılımcılarla yüz yüze iletişim kurulamadan yapılmıştır. Bu sebeple anket soruları, evren büyüklüğü 786 kişi olan mimarlık öğrencilerinin tamamına Trakya Üniversitesi İletişim Biriminden ve evren büyüklüğü 202 kişi olan mimarların tamamına TMMOB Mimarlar Odası Edirne Şubesi aracılığıyla e-mail üzerinden link paylaşılarak uygulanmış ve anketin yapılma amacı gönderilen formda belirtilmiştir.

5.3. Anket Soruları Belirleme ve Uygulama Metodu

Anket için hazırlanan sorular, çoğunlukla açık uçlu, liste, kategori, sıralama, nicelik vb. soru şekillerinde hazırlanabilmektedir (Altunışık, 2012). Bu bağlamda çalışmanın anket soruları, mimarlık öğrencilerinin ve mimarların, konsept konusuyla ilgili görüşlerinin belirlenmesi şeklinde; çalışmanın, ikinci ve üçüncü bölümlerinde ele alınan "konsept" konusu kapsamında oluşturulmuştur.

Öncelikle; mimarların, mesleki deneyimi ve mimarlığın hangi alanında çalıştıkları ve mimarlık öğrencilerinin de kaçıncı sınıfta bulundukları belirlenmesi düşünülmüştür. Sonrasında mimarlar ve mimarlık öğrencilerinin eğitim sürecinde konsept konusu ile ilgili dersler alıp almadığı incelenmeye çalışılmış akabinde de konsept konusuyla ilgili ders alanların dersin meslek pratiği adına faydalı olup-olmadığı öğrenilmek istenmiştir. Ardından mimarların ve mimarlık öğrencilerinin konsept konusu ile ilişkilendirdikleri kavramlar belirlenmeye çalışılmıştır. Mimarların ve mimarlık öğrencilerinin tasarımlarında konsept oluşturma durumları incelenerek konsept oluşturanların, tasarımın başlangıcında mı, sonunda mı değerlendirdikleri incelenmiştir. İkinci bölümde, mimarlar ve mimarlık öğrencileri için konsept konusu hakkındaki bilgi ve düşünceleri 5'li likert ölçeğinde düzenlenmiş sorularla araştırılmaya çalışılmıştır. Likert ölçek soruları çalışmanın kuramsal çerçevesinde; mimarların ve mimarlık öğrencilerinin, konsept bilgisi, projelerinde / tasarımlarında konsept kullanım durumu, projelerindeki / tasarımlarındaki tasarım etkenleri, konseptin tanımı hakkındaki düşünceleri, konsept belirleme aşamaları, konsept konusu bileşenleri hakkındaki düşünceleri, konsept konusunun önemi hakkındaki düşünceleri, konsept konusu tercihi hakkındaki düşünceleri ve konsept kavramı hakkındaki görüşleri başlıklarıyla hazırlanmıştır.

5.4. Verilerin Analizi

Anket sorularının içeriği ve amacı, verilen cevaplar üzerinden değerlendirilebilir. Katılımcıların cevapları çizelge, grafik ve matematiksel ifadeler kullanılarak verilere dönüştürülmüştür (Çizelge 5.2.).

Çizelge 5.2.: Sorular İçin Hazırlanan Çizelge Örneği

Soru No	
Soru	
Sorunun Amacı	
Katılımcı Profili	
Cevap Seçenekleri	
Kişi Sayıları	
Lejant	Cevap Oranları

5.4.1. Anket Geçerliliği ve Güvenirliği

Toplanan veriler, SPSS programı kullanılarak, açıklayıcı faktör analizi ile düzenlenmiştir. Anket sorularının güvenirliği testinde Cronbach Alpha (güvenirlik kat sayısı) değeri 0,941 olarak hesaplanmıştır (Çizelge 5.3.). Anlamlılık düzeyi Alpha değeri, 0,05 alınarak değerlendirmeler yapılmıştır. Ulaşılan cronbach alpha değeri ve anlamlılık düzeyi alpha değeri, bilimsel çalışmalarda kabul edilir değerler düzeyindedir.

Çizelge 5.3.: Cronbach’s Alpha Değeri

Cronbach's Alpha	N of Items
0,941	43

5.5. Katılımcı Profili

Evren büyüklüğü, mimarlık öğrencileri için 786 (TÜ, 2021) ve mimarlar için 202 (TMMOB, 2021) olan bu çalışmaya katılan, mimarlık öğrencisi sayısı 267 ve mimar sayısı 143’tür. Tüm değerlendirmeler 410 katılımcı üzerinden yapılmaktadır. Ankette katılımcıların %65,12’sinin mimarlık öğrencisi, %34,88’inin de mimar olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 5.4.).

Çizelge 5.4.: Mimarlık Öğrencilerinin Ve Mimarların Dağılım Durumu

Soru No	1	
Soru	Mimarlık lisans öğrencisi misiniz?	
Sorunun Amacı	Katılımcıların mimarlık öğrencisi ya da mimar olduğunu belirleme.	
Katılımcı Profili	Öğrenci	Mimar
Cevap Seçenekleri	Evet	Hayır
Kişi Sayıları	267	143
Lejant Evet Hayır	Cevap Oranları %34,88 %65,12	

Mimarlık öğrencilerinin kaçıncı sınıfta olduğuna bakıldığında, %29,59'luk oran ile 3. sınıfta olan mimarlık öğrencilerinin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Bunu %27,72'lik oran ile 2. sınıfta olan mimarlık öğrencileri, %16,48'lik oran ile 4. sınıfta olan mimarlık öğrencileri, %13,48'lik oran ile 4 yıl üzeri olan mimarlık öğrencileri (eğitimi sürecini 4 yılda tamamlayamayan öğrenciler) ve %12,73 ile 1. sınıfta olan mimarlık öğrencileri takip etmektedir (Çizelge 5.5.).

Çizelge 5.5.: Mimarlık Öğrencilerinin Kaçıncı Sınıfta Bulunduğu Durumu

Soru No	2			
Soru	Kaçıncı sınıftasınız?			
Sorunun Amacı	Mimarlık öğrencilerinin kaçıncı sınıfta bulunduklarını öğrenme.			
Katılımcı Profili	Öğrenci			
Cevap Seçenekleri	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
Kişi Sayıları	34	74	79	80
Lejant 1. sınıf 2. sınıf 3. sınıf 4. sınıf	Cevap Oranları %29,96 %12,73 %27,72 %29,59			

Mimarların hangi kurumda çalıştıklarına bakıldığında, %54,55'lik oran ile özel sektörde çalışan mimarların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Bunu %25,17'lik oran ile şuan çalışmayan mimarlar, %11,89'luk oran ile kamu sektöründe çalışan mimarlar ve %8,39'luk oran ile akademide çalışan mimarlar takip etmektedir (Çizelge 5.6.).

Çizelge 5.6.: Mimarların Hangi Kurumda Çalıştığı Durumu

Soru No	3			
Soru	Hangi kurumda çalışıyorsunuz?			
Sorunun Amacı	Mimarın hangi kurumda çalıştıklarını öğrenme			
Katılımcı Profili	Mimar			
Cevap Seçenekleri	Özel Sektör	Kamu Sektörü	Akademi	Çalışmıyorum
Kişi Sayıları	78	17	12	36
Lejant Özel Sektör Kamu Sektörü Akademi Şuan çalışmıyorum	Cevap Oranları 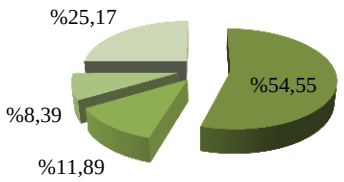 			

Mimarların meslek sürelerine bakıldığında, %41,41'lik oran ile 0 yıl üzeri – 5 yıl deneyimli mimarların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Bunu %32,32'lik oran ile 5 yıl üzeri – 10 yıl deneyimli mimarlar, %7,07'lik oran ile 30 yıl ve üzeri deneyimli mimarlar, %6,06'lık oran ile 10 yıl üzeri – 15 yıl deneyimli mimarlar, %5,05'lik oran ile 15 yıl üzeri – 20 yıl deneyimli mimarlar ve 25 yıl üzeri – 30 yıl deneyimli mimarlar ve %3,03'lük oran ile 20 yıl üzeri – 25 yıl deneyimi olan mimarlar takip etmektedir (Çizelge 5.7.).

Çizelge 5.7.: Mimarların Mesleki Deneyim Durumu

Soru No	4						
Soru	Mesleki deneyiminiz?						
Sorunun Amacı	Mimarların, kaç yıldır mesleğini yaptığını öğrenilmesi amaçlamaktadır						
Katılımcı Profili	Mimar						
Cevap Seçenekleri	0-5 yıl	5-10 yıl	10-15 yıl	15-20 yıl	20-25 yıl	25-30 yıl	30+ yıl
Kişi Sayıları	59	46	9	7	5	7	10
Lejant 0 - 5 yıl 5 yıl üzeri - 10 yıl 10 yıl üzeri - 15 yıl 15 yıl üzeri - 20 yıl 20 yıl üzeri - 25 yıl 25 yıl üzeri - 30 yıl 30+ yıl	Cevap Oranları 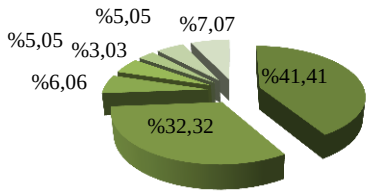						

5.6. Anket Sonuçlarının İşlenmesi

Ankete katılan mimarların ve mimarlık öğrencilerinin katılımcı profili değerlendirildikten sonra, mimarlar ve mimarlık öğrencilerinin eğitim sürecinde konsept konusu ile ne düzeyde ilişki kurdukları ve tasarımlarında ne düzeyde değerlendirdikleri araştırılmak istenmiştir. Bu bağlamda mimarlık öğrencilerine ve mimarlara konsept konusu hakkındaki bilgi ve düşünceleri, 5'li likert ölçeğinde düzenlenmiş sorularla araştırılmaya çalışılmıştır. Likert ölçek sorular, çalışmanın kuramsal çerçevesinde; mimarların ve mimarlık öğrencilerinin, konsept bilgisi, projelerinde / tasarımlarında konsept kullanım durumu, projelerindeki / tasarımlarındaki tasarım etkenleri, konseptin tanımı hakkındaki düşünceleri, konsept belirleme aşamaları, konsept konusu bileşenleri hakkındaki düşünceleri, konsept konusunun önemi hakkındaki düşünceleri, konsept konusu tercihi hakkındaki düşünceleri ve konsept kavramı hakkındaki görüşleri başlıklarıyla hazırlanmıştır. Mimarlık öğrencileri ve mimarların görüşleri grafik ifadeler ve çizelgeler yardımıyla değerlendirilip yorumlanmıştır.

Tez çalışmasının 4. bölümünde Türkiye'de Lisans düzeyinde mimarlık eğitimi veren üniversitelerin konsept konusunda derslerinin olma durumu ve mimarlık öğrencilerinin ve mimarların, mimarlık eğitimi sürecinde konsept konusuyla ilgili ders alma durumunun çapraz karşılaştırmasının yapılabilmesi adına "Mimarlık eğitimi

süresince konsept adında ya da içeriğinde konsept kavramını barındıran bir ders aldım." görüşü sunulmuştur.

Mimarlık öğrencilerinin (%57,68) ve mimarların (%59,44) yarısından fazlasının lisans düzeyinde konsept ile ilgili ders aldıkları ve mimarlık öğrencilerinin (%68,83) ve mimarların (%68,24) çoğunlukla konsept ile ilgili dersi meslek pratiği adına faydalı bulduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda konsept ile ilgili derslerin mimarlık eğitimi programlarında bulunmasının mimarlık öğrencileri ve mimarlar tarafından olumlu karşılandığı düşünülebilir.

Çizelge 5.8. Konsept İle İlgili Ders Alma ve Meslek Pratiği Adına Faydalı Bulma Durumu

Soru No	5			
Soru	Mimarlık eğitimi süresince konsept adında ya da içeriğinde konsept kavramını barındıran bir ders aldım.			
Sorunun Amacı	Katılımcıların konsept adında ya da içeriğinde konsept kavramını barındıran bir ders alıp almadıklarını öğrenme			
Katılımcı Profili	Öğrenci		Mimar	
Cevap Seçenekleri	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Kişi Sayıları	154	113	85	58
Lejant	Cevap Oranları		Cevap Oranları	
	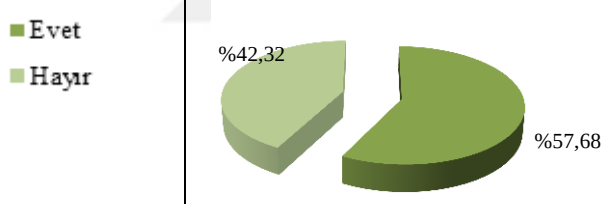		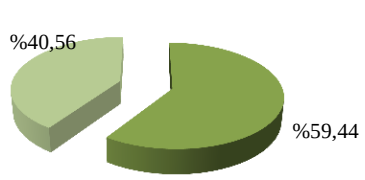	

Soru No	6					
Soru	Konsept ile ilgili aldığınız bu dersin meslek pratiğiniz adına faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?					
Sorunun Amacı	Katılımcıların konsept ile ilgili aldıkları dersten faydalanma durumlarını öğrenme					
Katılımcı Profili	Öğrenci			Mimar		
Cevap Seçenekleri	Evet	Kararsızım	Hayır	Evet	Kararsızım	Hayır
Kişi Sayıları	106	31	17	58	16	11
Lejant	Cevap Oranları			Cevap Oranları		
	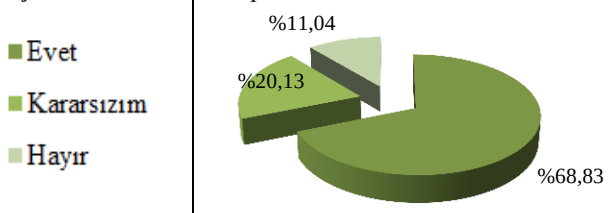			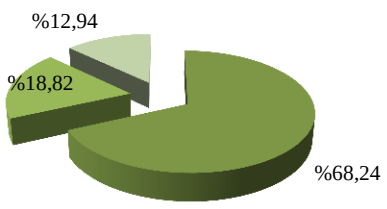		

Katılımcıların, konsept ilişkilendirilebilen ve kavramsal süreçlerde konsept oluşturma süreci içinde de bulunan; çıkış noktası, tema, senaryo, çözüm, kavram ve bağlam gibi kavramlardan hangilerinin (birden fazla işaretleme yapılabilir) konsept olarak değerlendirebileceği incelenmek istenmiştir.

Mimarlık öğrencilerinin (%91,76) ve mimarların (%82,43) büyük çoğunluğu konsepti "Çıkış Noktası" olarak değerlendirdiği-ilişkilendirdiği anlaşılmaktadır (Çizelge 5.9.). Bu bağlamda mimarlık öğrencilerinin ve mimarların, çıkış noktasının diğer kavramlara oranla konsepte daha yakın olduğunu düşündüğü söylenebilir.

Çizelge 5.9.: Hangi Kavramların Konsept Olarak Değerlendirildiği Durumu

Soru No	7											
Soru	Mimari bir tasarım / proje için neler konsept olarak değerlendirilebilir?											
Sorunun Amacı	Katılımcıların konsept olarak hangi kavramları değerlendirdiklerini öğrenme.											
Katılımcı Profili	Öğrenci						Mimar					
Cevap Seçenekleri	Çıkış Noktası	Tema	Senaryo	Çözüm	Kavram	Bağlam	Çıkış Noktası	Tema	Senaryo	Çözüm	Kavram	Bağlam
Kişi Sayıları	245	188	207	137	161	160	118	102	94	77	69	74
Lejant	Cevap Oranları						Cevap Oranları					

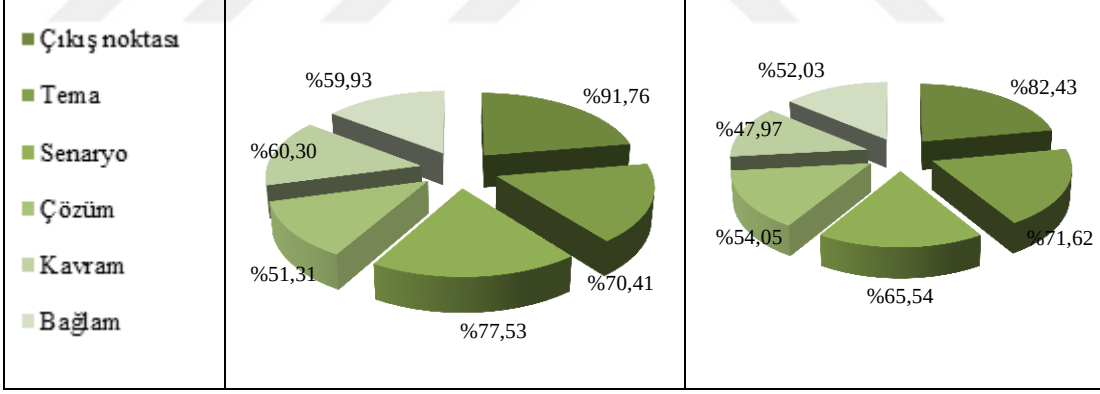

Katılımcıların, tasarımlarında / projelerinde konsept sürecine yer verip vermediğini öğrenebilmek amacıyla "Tasarlama sürecinde, konsept oluşturmayı tercih ediyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir.

Mimarlık öğrencilerinin (%84,27) ve mimarların (%78,32) büyük çoğunluğunun tasarımlarını / projelerini oluştururken konsept oluşturmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Çizelge 5.10.). Konsept oluşturmayı tercih eden mimarlık

öğrencilerinin (%79,56) ve mimarların (%95,50) büyük çoğunluğunun konsept oluşturma sürecini tasarımlarının / projelerinin başlangıcında değerlendirdiği anlaşılmaktadır (Çizelge 5.10.). Öğrencilerin, konsept oluşturmayı mimarlardan daha çok tercih etmesi, mimarlık eğitiminde konsept konusu ile ilgili derslerin bulunması ve proje derslerinde konsept istenmesiyle açıklanabilir. Ayrıca mimarlık mesleğinde konsept ile ilgili her hangi bir zorunluluk veya gereklilik bulunmaması da bu sonuçla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.10.: Konsept Oluşturmayı Tercih Etme ve Belirleme Süreci Durumu

Soru No	8			
Soru	Tasarlama sürecinde, konsept oluşturmayı tercih ediyor musunuz?			
Sorunun Amacı	Katılımcıların konsept oluşturmayı tercih edip-etmediklerini öğrenme			
Katılımcı Profili	Öğrenci		Mimar	
Cevap Seçenekleri	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Kişi Sayıları	225	42	111	32
Lejant Evet Hayır	Cevap Oranları %15,73 %84,27		Cevap Oranları %21,68 %78,32	
Soru No	9			
Soru	Konsept oluşturma sürecini, tasarımın başlangıç aşamasında mı, sunum aşamasında mı belirliyorsunuz?			
Sorunun Amacı	Tasarımında konsept oluşturan katılımcıların, konsept oluşturma sürecini tasarımın başlangıç aşamasında mı, sunum aşamasında mı belirlediğini öğrenme.			
Katılımcı Profili	Öğrenci		Mimar	
Cevap Seçenekleri	Başlangıç	Sunum	Başlangıç	Sunum
Kişi Sayıları	179	46	106	5
Lejant Başlangıç Sunum	Cevap Oranları %20,44 %79,56		Cevap Oranları %4,46 %95,54	

Çalışma, profil belirleme ve genel bilgi edinme amacıyla; mimarlık öğrencilerine 7 adet, mimarlara 8 adet kategori sorusu ve konsept konusuyla ilgili görüş

belirleyebilme adına 5'li likert ölçek sorularından oluşmaktadır. 43 adet likert ölçek soru; konsept konusunun kavramsal çerçevesi kapsamında hazırlanmış ve katılımcıların tasarımlarında / projelerinde konsept sürecini değerlendirme durumu ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Anket analizinin bu noktasına kadar, açık uçlu ve kategori sorularının değerlendirmeleri ve katılımcı profiline (öğrenci / mimar) ilişkin bilgi edinme soruları arasında karşılaştırmalı olarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Konsept ile İlgili Bilgi Soruları

Mimarlık öğrencileri ve mimarlarla yapılan anketin likert ölçek sorularında öncelikle, katılımcıların konsept ile ilgili bilgi durumları incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların, konsept ile ilgili bilgi durumları, dünya örneklerini takip etme durumları ve konseptin şuan bulunduğu ve gelecekte olacağı konum ile ilgili düşünceleri irdelenmektedir.

Mimarlık öğrencilerinin (%37,08) çoğunluğunun ve mimarların (%57,34) yarısından fazlasının, konsept ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır (Çizelge 5.11.). Bu bağlamda mimarların oran olarak daha yüksek olması, mimarların eğitim sürecini tamamlamış olmaları ve öğrencilere oranla daha fazla tasarım / proje deneyimlerinin olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.11.: Konsept İle İlgili Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumu

Soru No	10									
Soru	Konsept kavramıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.									
Sorunun Amacı	Katılımcıların, konsept ile ilgili yeterli bilgiye sahip olma durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	23	60	85	82	17	10	19	32	65	17
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%6,37 %8,61 %30,71 %22,47 %31,84					%11,89 %6,99 %13,29 %45,45 %22,38				

Mimarlık öğrencilerinin (%59,55) ve mimarların (%54,54) yarısından fazlasının dünyadaki konsept proje örneklerini takip ettikleri anlaşılmaktadır (Çizelge 5.12.). Bu bağlamda katılımcıların, konsept konusu ile ilgilendiği ve dünya ölçeğinde yapılan konsept proje örneklerini araştırdığı şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin, mimarlara oranla daha yüksek oranda olması, öğrencilerin mimarlık eğitim sürecinde bulunması ile ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.12.: Dünyadaki Konsept Proje Örneklerini Takip Etme Durumu

Soru No	11									
Soru	Dünyadaki konsept proje örneklerini takip ederim.									
Sorunun Amacı	Katılımcıların, dünyadaki konsept proje örneklerini takip etme durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	18	30	60	130	29	2	29	34	67	11
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

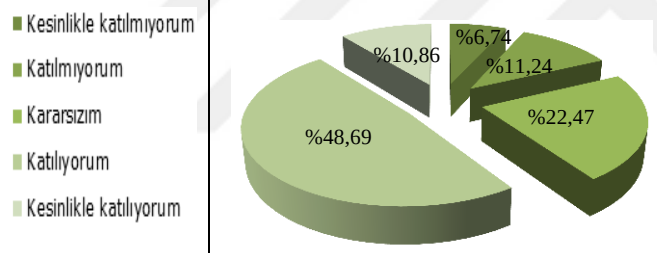

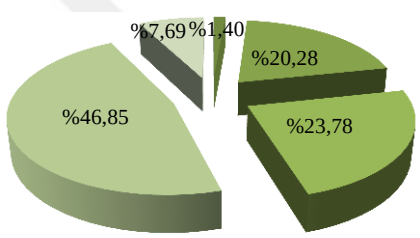

Kesinlikle katılmıyorum
Katılmıyorum
Kararsızım
Katılıyorum
Kesinlikle katılıyorum

Mimarlık öğrencilerinin (%65,54) yarısından fazlası ve mimarların (%47,55) çoğunluğu, konseptin popüler ve tercih edilir olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.13.). Bu bağlamda öğrencilerin oran olarak daha yüksek olması, mimarlık eğitiminde bulunan konsept dersleri ve mimarların meslek ortamında konsept konusu ile karşılaşma durumlarının az olması ile ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.13.: Konseptin Popülerlik Ve Tercih Edilirlik Durumu

Soru No	12									
Soru	Tasarımda konsept oldukça popüler ve tercih edilir hale gelmiştir.									
Sorunun Amacı	Konseptin popülerlik ve tercih edilirlik durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	16	27	49	111	64	11	33	31	55	13
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

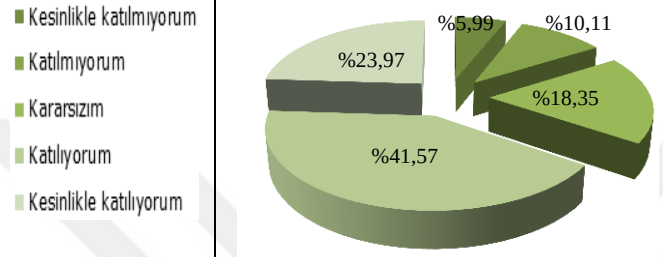

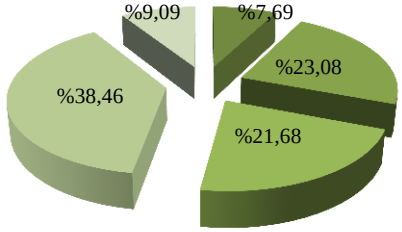

Mimarlık öğrencileri (%72,29) ve mimarlar (%67,14), konseptin popüler ve tercih edilir hale geleceğini düşünmektedir (Çizelge 5.14.). Bu bağlamda 12. ve 13. soru birlikte değerlendirildiğinde; katılımcıların popülerlik ve tercih edilirlik durumuna, günümüze göre gelecekte daha yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Bu bağlamda konsept konusunun ileriki dönemlerde daha popüler ve tercih edilebilir hale geleceği düşünülebilir.

Çizelge 5.14.: Konseptin Gelecekte Popülerlik Ve Tercih Edilirlik Durumu

Soru No	13									
Soru	Gelecekte konsept oldukça popüler ve tercih edilir hale gelecektir.									
Sorunun Amacı	Konseptin gelecekteki popülerlik ve tercih edilirlik durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	16	13	45	99	94	2	16	29	49	47
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%5,99 %4,87 %35,21 %16,85 %37,08					%1,40 %11,19 %32,87 %20,28 %34,27				

Mimarlık öğrencilerinin (%54,68) yarısından fazlası ve mimarların (%61,54) çoğunluğu, konseptin mimarlık ortamında doğru anlaşılmadığını düşünmektedir (Çizelge 5.15.). Bu bağlamda öğrencilerin ve mimarların yapılı çevre izlenimlerinin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca konseptin doğru anlaşılmaması görüşü önceki bilgi sorularıyla birlikte değerlendirildiğinde; katılımcıların, çoğunlukla yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmesiyle ve konsept proje örneklerini takip ettiklerini belirtmesiyle örtüşmemektedir. Bu noktada katılımcıların kişisel görüşleriyle genel görüşün farklı çıkarımlar oluşturduğu söylenebilir.

Çizelge 5.15.: Konseptin Mimarlık Ortamında Doğru Anlaşılmaması Durumu

Soru No	14									
Soru	Konsept, mimarlık ortamında doğru anlaşılmamaktadır.									
Sorunun Amacı	Konseptin mimarlık ortamında doğru anlaşılması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	14	29	78	86	60	7	15	33	49	39
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

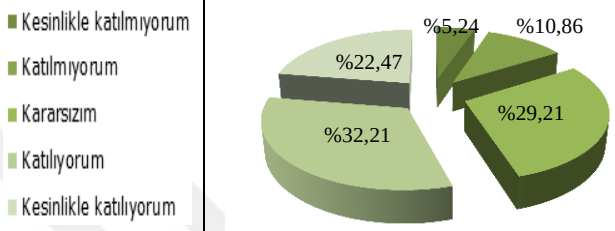

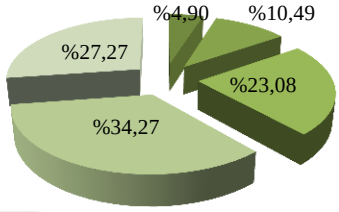

Konsept ile İlgili Kullanım Soruları

Mimarlık öğrencileri ve mimarlarla yapılan anketin likert ölçek sorularında konsept ile ilgili bilgi durumlarının incelenmesi sonrasında, katılımcıların konsept ile ilgili kullanım durumları irdelenmek istenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların, yaptığı tasarımlarda / projelerde konseptin olması durumu, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin işveren tarafından daha kolay kabul görme durumu, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin kullanıcı tarafından daha kolay kabul görme durumu ve konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin konumlandığı çevrede olumlu karşılanma durumu ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Mimarlık öğrencileri (%44,95) çoğunlukla yaptıkları tasarımların konseptinin olduğunu, mimarlar (%37,06) ise çoğunlukla yaptıkları tasarımların konseptinin olmadığını belirtmiştir (Çizelge 5.16.). Bu bağlamda öğrencilerin konsept oluşturma sürecinde mimarlara göre daha yüksek oranda olması, mimarlık eğitimi sürecinde konsept konusuna yer verilmesiyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca mimarlık mesleğinde konsept ile ilgili her hangi bir gerekliliğin olmaması ve buna bağlı olarak mimarların

meslek ortamında konsept konusu ile karşılaşma durumlarının az olması bu sonuçla örtüşmektedir.

Çizelge 5.16.: Yapılan Tasarımlarda Konseptin Olması Durumu

Soru No	15									
Soru	Yaptığım her tasarımın konsepti vardır.									
Sorunun Amacı	Yapılan tasarımlarda konseptin olma durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	12	75	60	85	35	9	44	40	40	10
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

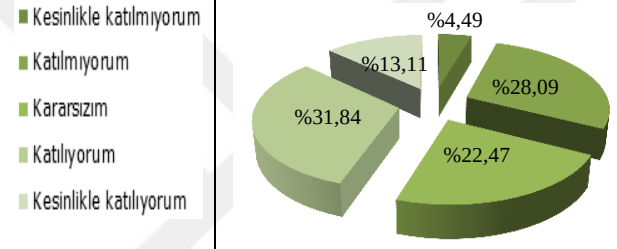

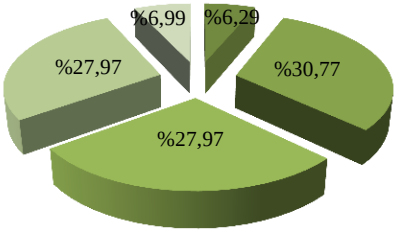

Mimarlık öğrencilerinin (%57,67) yarısından fazlası ve mimarların (%38,46) çoğunluğu, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin işveren tarafından daha kolay kabul göreceğini düşünmektedir (Çizelge 5.17.). Öğrencilerin oran olarak daha yüksek olması, mimarlık eğitim programı ve ders yürütücülerinin bir noktada öğrenciler için işveren konumunda değerlendirilebilmesiyle ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.17.: Konsept Doğrultusunda Yapılan Tasarım ve İşverenin Kabul Durumu

Soru No	16									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje işveren tarafından daha kolay kabul görür.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda yapılan tasarım ve işverenin kabul durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	24	76	109	45	14	26	48	47	8
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

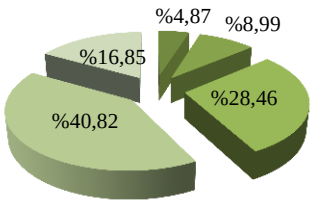

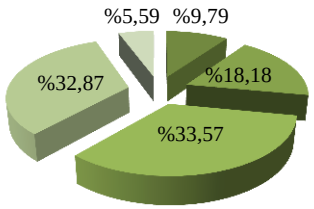

Mimarlık öğrencilerinin (%65,17) büyük çoğunluğu ve mimarların (%52,44) yarısından fazlası, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin kullanıcılar tarafından daha kolay kabul göreceğini düşünmektedir (Çizelge 5.18.). Bu bağlamda katılımcılara göre konseptin, kullanıcılar açısından önemli olduğu düşünülebilir. Öğrencilerin oran olarak daha yüksek olması mimarlık eğitim programında konsept konusunun yer almasıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.18.: Konsept Doğrultusunda Yapılan Tasarım ve Kullanıcının Kabul Durumu

Soru No	17									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje kullanıcı tarafından daha kolay kabul görür.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda yapılan tasarım ve kullanıcının kabul durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	26	54	128	46	8	18	42	52	23
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

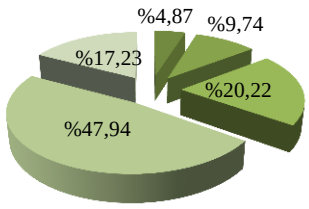

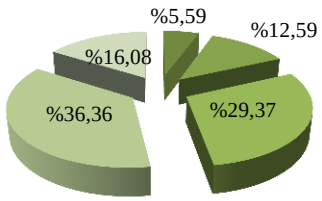

Mimarlık öğrencilerinin (%65,54) çoğunluğu ve mimarların (%58,74) yarısından fazlası, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin konumlandığı çevrede olumlu karşılanacağını düşünmektedir (Çizelge 5.19.). Bu noktada mimarlık öğrencileri ve mimarlara göre konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin, bulunduğu çevre bağlamında olumlu karşılandığı söylenebilir.

Çizelge 5.19.: Konsept Doğrultusunda Yapılan Tasarım ve Bulunduğu Çevre Durumu

Soru No	18									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje, konumlandığı çevrede olumlu karşılanır.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda yapılan tasarım ve bulunduğu çevre durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	14	18	60	113	62	5	14	40	57	27
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

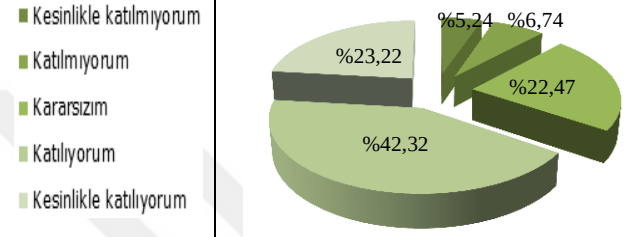

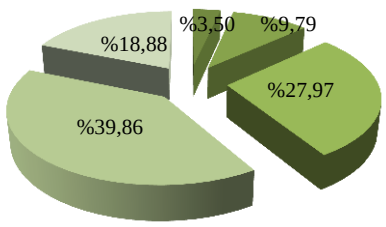

Mimari Tasarım Etkenleri Soruları

Mimarlık öğrencileri ve mimarların konsept konusu ile ilgili görüşleri haricinde mimari tasarımlarla ilgili etkenler hakkındaki görüşleri irdelenmek istenmiştir. Bu noktada katılımcılara göre mimari tasarım fikirlerinde tasarımcı, kullanıcı ve işveren bağlamında hangilerinin etkin olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca mimari tasarımlarda yönetmeliklerin ve kamu kurumlarının (kontrol kurumlarının) bulunduğu konum belirlenmeye çalışılmıştır.

Mimarlık öğrencilerinin (%87,64) ve mimarların (%90,21) büyük çoğunluğu, mimari tasarım fikirlerine tasarımcının karar vermesi gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.20.).

Çizelge 5.20.: Mimari Tasarım Fikirlerine Tasarımcının Karar Vermesi Durumu

Soru No	19									
Soru	Mimari tasarım fikirlerine tasarımcı karar vermelidir.									
Sorunun Amacı	Mimari tasarım fikirlerine tasarımcının karar vermesi durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	11	6	16	131	103	5	5	4	84	45
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

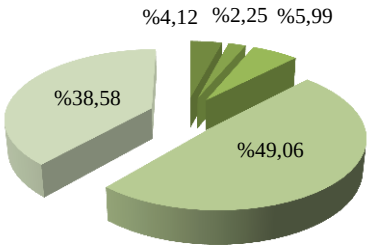

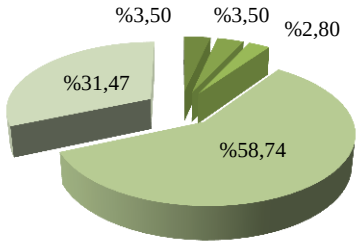

Mimarlık öğrencilerinin (%66,67) ve mimarların (%65,04) çoğunluğu, mimari tasarım fikirlerine işverenin karar vermemesi gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.21.). Bu bağlamda katılımcıların, tasarımların / projelerin tamamıyla işveren kontrolünde olmaması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Ayrıca tasarım fikirlerine "tasarımcı"nın karar verme oranının "işveren" fikirleri oranından yüksek olması; katılımcıların, tasarımcı fikirlerinin işveren fikirlerine oranla daha önemli bir etken olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Çizelge 5.21.: Mimari Tasarım Fikirlerine İşverenin Karar Vermesi Durumu

Soru No	20									
Soru	Mimari tasarım fikirlerine işveren karar vermelidir.									
Sorunun Amacı	Mimari tasarım fikirlerine işverenin karar vermesi durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	79	99	46	42	1	32	61	31	19	-
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

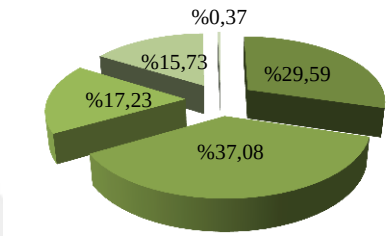

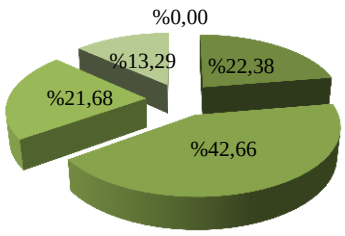

Mimarlık öğrencileri (%49,07) ve mimarlar (%39,16) çoğunlukla, mimari tasarım fikirlerine kullanıcıların karar vermesi gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.22.). Bu bağlamda katılımcıların, tasarım fikirlerinde kullanıcı ihtiyaçlarının önemli olduğunu düşündüğü söylenebilir. Mimarlık öğrencilerinin, mimarlara göre daha yüksek oranda olması, öğrencilerin tasarım fikirleri noktasında kullanıcıları mimarlara göre ön planda tuttuğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca tasarım fikirlerinde "işveren" oranına göre, "kullanıcı" oranının daha yüksek olması; katılımcıların, tasarım etkeni olarak, kullanıcı fikirlerini, işveren fikirlerinden daha önemli bulduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Çizelge 5.22.: Mimari Tasarım Fikirlerine Kullanıcıların Karar Vermesi Durumu

Soru No	21									
Soru	Mimari tasarım fikirlerine kullanıcılar karar vermelidir.									
Sorunun Amacı	Mimari tasarım fikirlerine kullanıcıların karar vermesi durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	19	30	87	114	17	8	24	55	53	3
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%6,37 %7,12 %11,24 %42,70 %32,58					%2,10 %5,59 %16,78 %37,06 %38,46				

Mimarlık öğrencileri (%76,41) ve mimarlar (%81,12) büyük çoğunlukla, tasarımlarda yönetmeliklerin önemli bir etken olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.23.). Mimarların öğrencilere göre daha yüksek oranda olması, projelerini yönetmelikler kapsamında oluşturmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.23.: Tasarımlarda Yönetmeliklerin Önem Durumu

Soru No	22									
Soru	Tasarımlarda yönetmelikler önemli bir etkendir.									
Sorunun Amacı	Tasarımlarda yönetmeliklerin önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	10	40	119	85	2	11	14	69	47
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%4,87 %3,75 %31,84 %14,98 %44,57					%1,40 %7,69 %32,87 %9,79 %48,25				

Mimarlık öğrencileri (%69,66) ve mimarlar (%70,62) büyük çoğunlukla, tasarımlarda kamu kurumlarının (kontrol kurumları) önemli bir etken olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.24.). Mimarların yüksek oranda olması, projelerini kamu kurumlarının (kontrol kurumlarının) denetiminde oluşturmalarıyla açıklanabilir. Ayrıca mimarlık öğrencilerinin yönetmelikler ve kamu kurumları etkenlerinde yüksek oranda olması, öğrencilerin meslek hayatına başlamadan, mesleki proje denetimi ile ilgili bilgiler edindiği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 5.24.: Tasarımlarda Kamu Kurumlarının Önem Durumu

Soru No	23									
Soru	Tasarımlarda kamu kurumları(kontrol kurumları) önemli bir etkendir.									
Sorunun Amacı	Tasarımlarda kamu kurumlarının önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	18	54	113	73	8	16	18	65	36
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

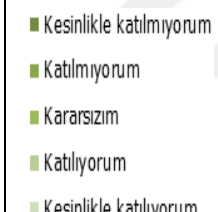

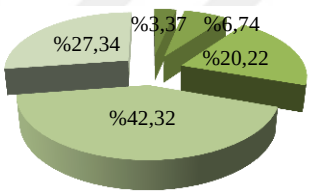

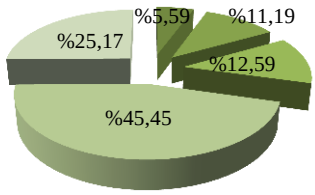

Konsept ile İlgili Tanım Soruları

Katılımcıların, konseptin tanımı ile ilgili görüşleri irdelenmek istenmiştir. Bu bağlamda konseptin; özgünlük, iklimsel, sosyal, coğrafi, teknolojik ve yapılı çevre mimarisi gibi verilere uygun olma durumu ile ilgili görüşleri değerlendirilmek istenmiştir. Ayrıca konseptin, günümüzde mimarlar tarafından ne düzeyde kullanıldığı ve tasarımın kimliği olma durumu ile ilgili düşünceleri incelenmek istenmiştir.

Mimarlık öğrencileri (%83,52) ve mimarlar (%80,32) büyük çoğunlukla, konseptin özgün olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.25.). Bu bağlamda

katılımcıların, tasarım konseptinin tasarımcıya özgü olması gerektiğini düşündüğü söylenebilir.

Çizelge 5.25.: Konsept Özgün Olması Durumu

Soru No	24									
Soru	Konsept, özgün olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konsept özgün olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	7	18	19	99	124	8	10	10	63	52
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

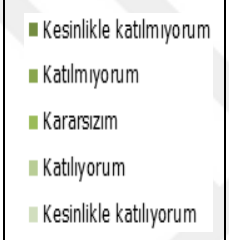

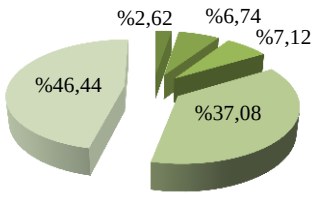

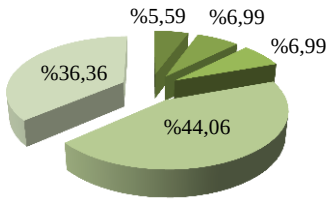

Mimarlık öğrencileri (%89,14) ve mimarlar (%84,61) büyük çoğunlukla, konseptin iklimsel verilere uyumlu olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.26.). Bu bağlamda katılımcılara göre iklimsel verilerin, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 5.26.: Konseptin İklimsel Verilere Uygun Olması Durumu

Soru No	25									
Soru	Konsept, iklimsel verilere uyumlu olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konseptin iklimsel verilere uygun olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	7	6	16	110	128	5	1	16	66	55
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%2,62 %2,25 %5,99 %47,94 %41,20					%3,50 %0,70 %11,19 %38,46 %46,15				

Mimarlık öğrencileri (%90,63) ve mimarlar (%87,41) büyük çoğunlukla, konseptin sosyal verilere uyumlu olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.27.). Bu bağlamda katılımcılara göre sosyal verilerin, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 5.27.: Konseptin Sosyal Verilere Uygun Olması Durumu

Soru No	26									
Soru	Konsept, sosyal verilere uyumlu olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konseptin sosyal verilere uygun olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	3	13	122	120	5	1	12	70	55
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%3,37 %1,12 %4,87 %44,94 %45,69					%3,50 %0,70 %8,39 %38,46 %48,95				

Mimarlık öğrencileri (%90,63) ve mimarlar (%88,11) büyük çoğunlukla, konseptin coğrafi verilere uyumlu olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.28.). Bu bağlamda katılımcılara göre coğrafi verilerin, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 5.28.: Konseptin Coğrafi Verilere Uygun Olması Durumu

Soru No	27									
Soru	Konsept, coğrafi verilere uyumlu olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konseptin coğrafi verilere uygun olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	8	5	12	113	129	2	4	11	66	60
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

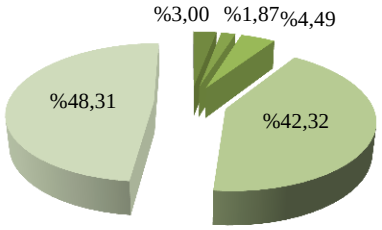

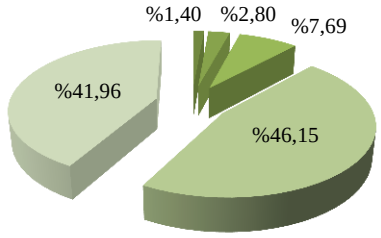

Mimarlık öğrencileri (%81,27) ve mimarlar (%81,12) büyük çoğunlukla, konseptin teknolojik verilere uyumlu olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.29.). Bu bağlamda katılımcılara göre teknolojik verilerin, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 5.29.: Konseptin Teknolojik Verilere Uygun Olması Durumu

Soru No	28									
Soru	Konsept, teknolojik verilere uyumlu olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konseptin teknolojik verilere uygun olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	12	29	102	115	4	6	17	71	45
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

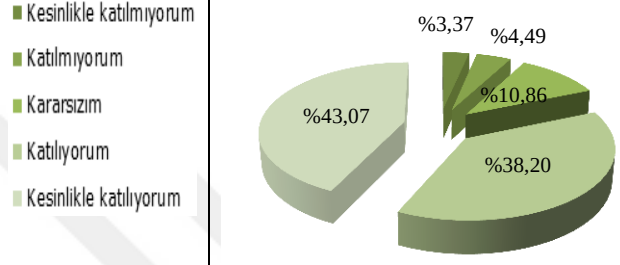

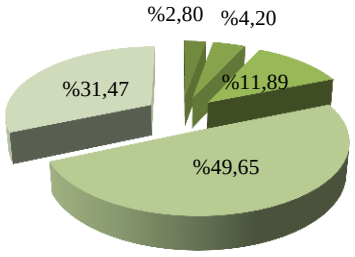

Mimarlık öğrencileri (%88,76) ve mimarlar (%79,02) büyük çoğunlukla, konseptin tasarımın kimliği olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.30.). Mimarlık öğrencilerin mimarlara göre yüksek oranda olması; mimarların, ağırlıklı olarak konut tasarlaması ve öğrencilerin, eğitim sürecinde her dönem farklı tasarımlar yapmasıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.30.: Konseptin Tasarımın Kimliği Olması Durumu

Soru No	29									
Soru	Konsept, tasarımın kimliği olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konseptin tasarımın kimliği olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	5	16	122	115	3	8	19	58	55
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

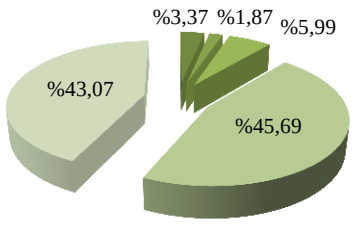

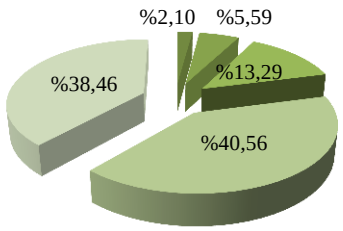

Mimarlık öğrencilerinin (%52,81) yarısından fazlası, günümüzde mimarların tasarımlarına konsept oluşturarak başladığı noktasında kararsız olduğu ve mimarların (%43,36) bu görüşe katılmadığı anlaşılmaktadır (Çizelge 5.31.). Mimarlık öğrencilerinin kararsız olma durumları, meslek hayatında bulunmamalarıyla ilişkilendirilebilir. Mimarların yüksek oranda bu duruma katılmamaları, yapılı çevreyi oluşturan tasarımların konsept süreci değerlendirilmeden yapıldığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bağlamda Çizelge 5.10.'da mimarların tasarımlarında konsept oluşturma durumuna bakıldığında, "mimarların (%78,32) tasarımlarına konsept oluşturarak başladığını" belirtmesi ile bu sonucun örtüşmediği söylenebilir.

Çizelge 5.31.: Günümüzdeki Mimarların Tasarımlarında Konsept Oluşturması Durumu

Soru No	30									
Soru	Günümüzde, mimarlar tasarımlarına konsept oluşturarak başlar.									
Sorunun Amacı	Günümüzdeki mimarların tasarımlarında konsept oluşturması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	20	45	141	43	18	18	44	57	19	5
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

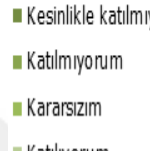

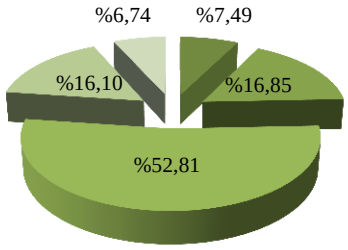

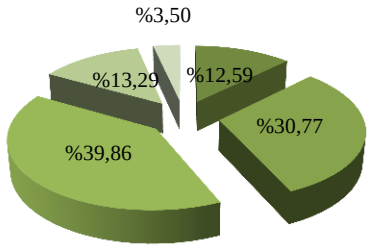

Mimarlık öğrencileri (%70,42) ve mimarlar (%70,63) büyük çoğunlukla, konseptin yapılı çevrenin mimari örnekleri ile ilişkilendirilebilir olması gerektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.32.). Bu bağlamda katılımcılara göre konsept oluşturulurken, yapılı çevrenin mimari örneklerinin dikkate alınması gerektiği söylenebilir.

Çizelge 5.32.: Konseptin Yapılı Çevrenin Mimari Örnekleriyle İlişkilendirilebilir Olması Durumu

Soru No	31									
Soru	Konsept, yapılı çevrenin mimari örnekleri ile ilişkilendirilebilir olmalıdır.									
Sorunun Amacı	Konseptin yapılı çevrenin mimari örnekleriyle ilişkilendirilebilir olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	16	50	125	63	5	14	23	72	29
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

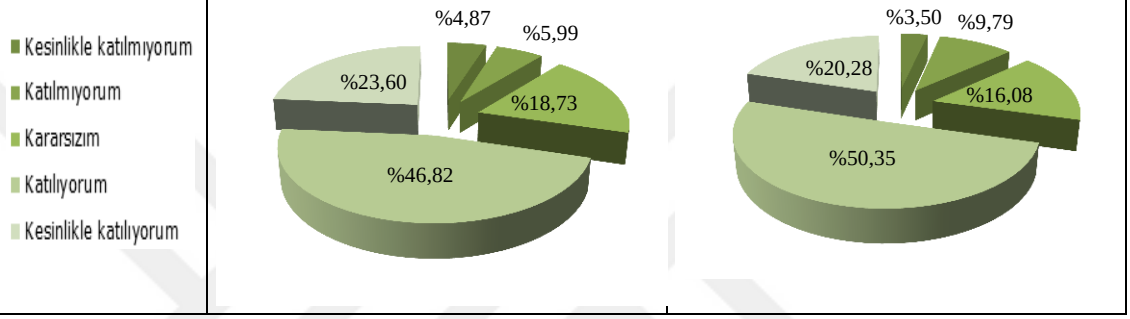

Konsept Belirleme Aşaması Soruları

Katılımcıların, konsept belirleme sürecinde tasarımcıya ait özellikler ve problem verileri ile ilgili görüşleri irdelenmek istenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların; tasarımcı deneyimi, tasarımcının mimari üslubu, tasarım probleminin algılanışı ve tasarım problemine ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçimi ile ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Mimarlık öğrencilerinin (%76,78) ve mimarların (%75,52) büyük çoğunluğu, konseptin belirlenmesi aşamasında tasarımcının deneyiminin önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.33.). Bu bağlamda katılımcılara göre tasarımcı deneyiminin, konsept oluşturma sürecinde önemli olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 5.33.: Konsept Belirleme Aşamasında Tasarımcının Deneyim Durumu

Soru No	32									
Soru	Konsept belirleme aşamasında tasarımcının deneyimi önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept belirleme aşamasında tasarımcının deneyim durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	17	36	131	74	7	8	20	79	29
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

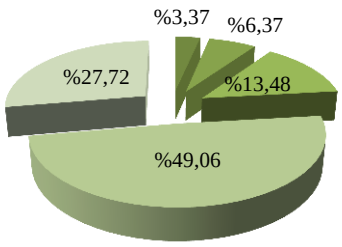

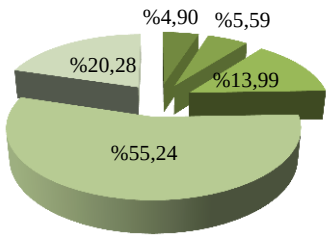

Mimarlık öğrencilerinin (%83,52) ve mimarların (%84,62) büyük çoğunluğu, konseptin belirlenmesi aşamasında tasarımcının mimari üslûbunun önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.34.). Bu bağlamda katılımcılara göre mimari üslubun, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir. Ayrıca bu durum Çizelge 5.33. ile birlikte değerlendirildiğinde; katılımcıların konsept oluşturma sürecinde mimari üslûbu, tasarımcı deneyimlerine oranla daha önemli bulduğu söylenebilir.

Çizelge 5.34.: Konsept Belirleme Aşamasında Mimari Üslûp Durumu

Soru No	33									
Soru	Konsept belirleme aşamasında mimari üslûp önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept belirleme aşamasında mimari üslûp durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	8	10	26	133	90	5	7	10	92	29
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

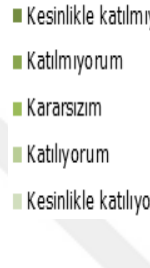

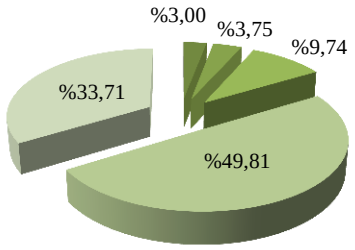

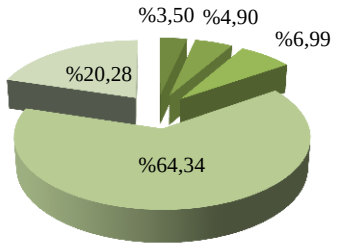

Mimarlık öğrencilerinin (%91,76) ve mimarların (%90,91) büyük çoğunlukla, konseptin belirlenmesi aşamasında problemin algılanışının önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.35.). Bu bağlamda katılımcılara göre problem algılanışının, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir. Ayrıca bu durum Çizelge 5.34. ile birlikte değerlendirildiğinde; katılımcıların konsept oluşturma sürecinde problem algılanışını, mimari üslûba göre daha önemli bulduğu şeklinde söylenebilir.

Çizelge 5.35.: Konsept Belirleme Aşamasında Problemin Algılanış Durumu

Soru No	34									
Soru	Konsept belirleme aşamasında problemin algılanışı önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept belirleme aşamasında problemin algılanış durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	11	5	6	129	116	4	-	9	78	52
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

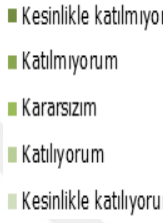

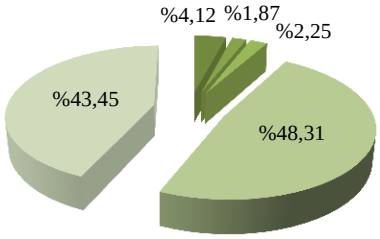

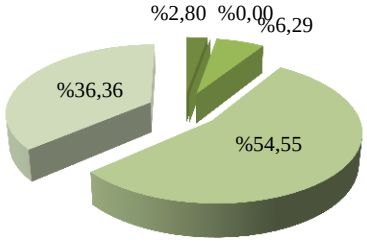

Mimarlık öğrencilerinin (%92,14) ve mimarların (%93,70) büyük çoğunlukla, konseptin belirlenmesi aşamasında probleme ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçiminin önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.36.). Bu bağlamda katılımcılara göre probleme ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçiminin, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu değerlendirilebilir. Ayrıca bu durum Çizelge 5.35. ile birlikte değerlendirildiğinde; katılımcıların konsept oluşturma sürecinde probleme ilişkin öncelikleri ve problemi ele alış biçimini, problemin algılanışına oranla daha önemli bulduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 5.36.: Konsept Belirleme Aşamasında Probleme İlişkin Öncelikler ve Problemi Ele Alış Biçimi Durumu

Soru No	35									
Soru	Konsept belirleme aşamasında probleme ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçimi önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept belirleme aşamasında probleme ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçimi durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	8	5	8	127	119	4	1	4	79	55
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

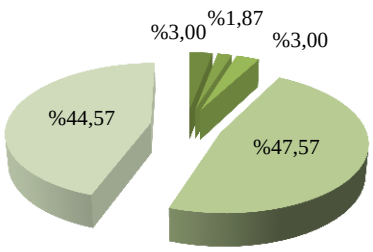

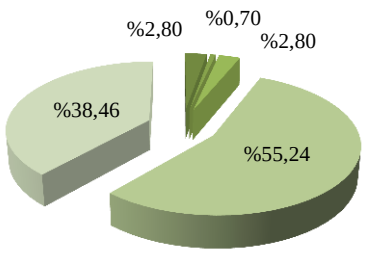

Konseptin Bileşenleri ile İlgili Sorular

Katılımcıların, konsept bileşenleri ile ilgili görüşlerini belirlemek ve konsept bileşenlerinden hangisinin diğerlerine oranla daha önemli olduğu irdelenmek istenmiştir. Bu bağlamda katılımcılara konsept bileşenlerinden; problem tespiti, işveren istekleri, bağlam, tasarımcı düşünceleri ve kullanıcı ihtiyaçları gibi etkenler sunularak görüş belirlemek amaçlanmıştır.

Mimarlık öğrencilerinin (%66,29) çoğunluğu ve mimarların (%58,74) yarısından fazlası, konsept oluşturulma sürecinde 'Problem Tespiti'nin diğer bileşenlerden daha önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.37.). Bu bağlamda mimarlık öğrencileri ve mimarların konsept oluşturma sürecinde problem tespitinin önemli olduğu noktasında benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir. Fakat öğrencilerin oran olarak mimarlardan yüksek olması, eğitim sürecinde tasarım konusu çeşitliliği dolayısıyla da

problem çeşitliliği bulunması, buna karşın mimarların ağırlıklı olarak konut projeleri tasarlamasıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.37.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Problem Tespiti’ Önem Durumu

Soru No	36									
Soru	Konsepti oluşturma sürecinde ‘problem tespiti’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept oluşturma sürecinde ‘problem tespiti’ önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	11	19	60	128	49	7	19	33	68	16
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

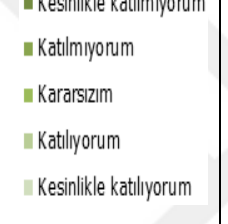

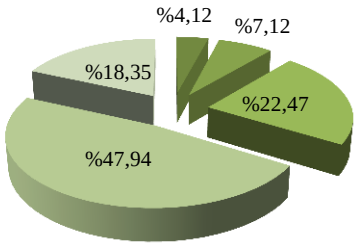

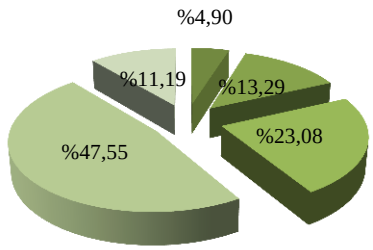

Mimarlık öğrencilerinin (%55,81) ve mimarların (%56,64) yarısından fazlası, konseptin oluşturulma sürecinde ‘İşveren İstekleri’nin diğer bileşenlere oranla daha önemli olmadığı görüşündedir (Çizelge 5.38.). Bu bağlamda katılımcıların tasarım kararlarının alındığı konsept oluşturma sürecinde işveren isteklerinin belirlenen diğer konsept bileşenlerine oranla daha az önemli olduğunu düşündüğü söylenebilir.

Çizelge 5.38.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘İşveren İstekleri’ Önem Durumu

Soru No	37									
Soru	Konsepti oluşturma sürecinde ‘işveren istekleri’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept oluşturma sürecinde ‘işveren istekleri’ önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	55	94	60	47	11	28	53	36	25	1
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

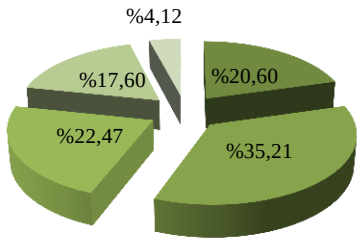

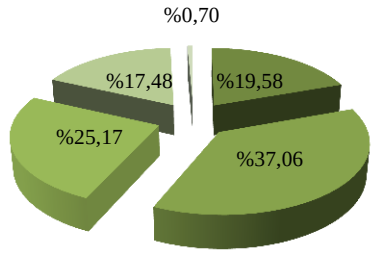

Mimarlık öğrencileri (%49,44) ve mimarlar (%46,85) çoğunlukla, konseptin oluşturulma sürecinde ‘Bağlam’ın diğer bileşenlerden daha önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.39.). Bu noktada katılımcılara göre bağlamın, konsept oluşturma sürecinde oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Çizelge 5.39.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Bağlam’ Önem Durumu

Soru No	38									
Soru	Konsepti oluşturma sürecinde ‘bağlam’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept oluşturma sürecinde ‘bağlam’ önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	15	17	103	112	20	7	16	53	58	9
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

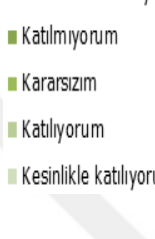

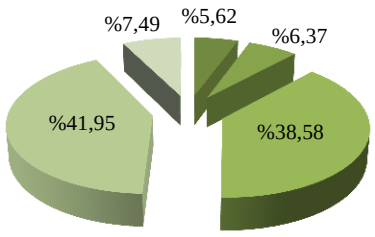

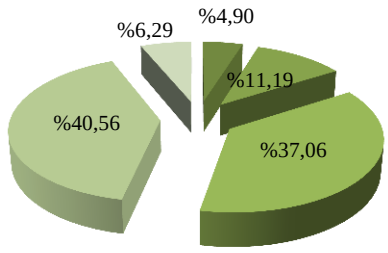

Mimarlık öğrencilerinin (%62,55) çoğunluğu ve mimarların (%54,54) yarısından fazlası, konseptin oluşturulma sürecinde ‘Tasarımcı Düşünceleri’nin diğer bileşenlerden daha önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.40.). Bu bağlamda mimarlık öğrencilerinin mimarlara göre yüksek oranda olması, mimarların meslek pratiği içinde yer alan yönetmelikler ve kontrol kurumları vb. etkenlerin sürece dahil edilmesiyle ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.40.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Tasarımcı Düşünceleri’ Önem Durumu

Soru No	39									
Soru	Konsepti oluşturma sürecinde ‘tasarımcı düşünceleri’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept oluşturma sürecinde ‘tasarımcı düşünceleri’ önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	23	64	117	50	3	17	45	66	12
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

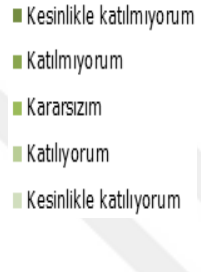

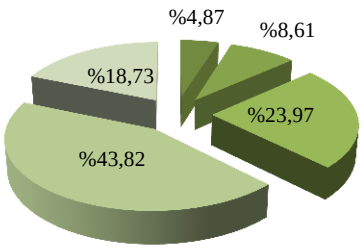

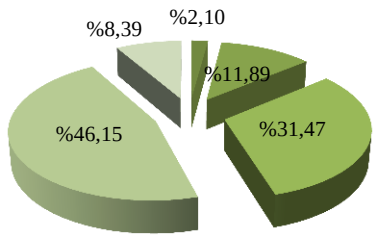

Mimarlık öğrencilerinin (%77,53) ve mimarların (%71,33) büyük çoğunluğu, konseptin oluşturulma sürecinde ‘Kullanıcı İhtiyaçları’nın diğer bileşenlerden daha önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.41.). Bu bağlamda katılımcıların konsept oluşturma sürecinde ‘Kullanıcı İhtiyaçları’nı; ‘Problem Tespiti’, ‘İşveren İstekleri’, ‘Bağlam’ ve ‘Tasarımcı Düşünceleri’ gibi bileşenlerden daha önemli bulduğu söylenebilir. Bu durum Çizelge 5.18.’de ulaşılan ve mimarlık öğrencilerinin (%65,17) ve mimarların (%52,44) “konsept proje doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerinin kullanıcılar tarafından kolay kabul gördüğü” görüşüyle örtüşmektedir.

Çizelge 5.41.: Konsept Oluşturma Sürecinde ‘Kullanıcı İhtiyaçları’ Önem Durumu

Soru No	40									
Soru	Konsepti oluşturma sürecinde ‘kullanıcı ihtiyaçları’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept oluşturma sürecinde ‘kullanıcı ihtiyaçları’ önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	12	10	38	134	73	2	6	33	86	16
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

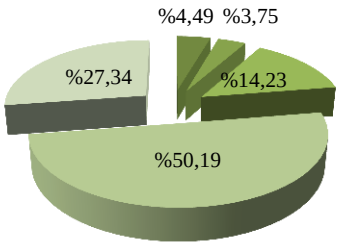

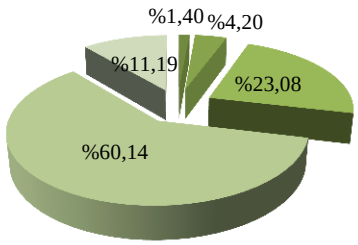

Konseptin Önemi ile İlgili Sorular

Mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konseptin önemi ile ilgili görüşleri incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda katılımcılara, konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar ile diğer projeler / tasarımlar arasında; ilgi çekme, sağlıklı olma, estetik olma ve işveren için önem durumu ile ilgili karşılaştırma yapmaları istenmiştir. Her projenin / tasarımın bir konseptinin olması ve tasarımın / projenin konsepti olmazsa bir şeyin değişmediği görüşü sunularak konu özelindeki düşünceleri incelenmiştir. Ayrıca konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, konunun – içeriğin ve işlevsel gereklilikler - koşulların önemi sorgulanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda katılımcıların, konseptin önemi ile ilgili düşünceleri genel bir çerçevede irdelenmesi amaçlanmıştır.

Mimarlık öğrencileri (%77,16) ve mimarlar (%73,43) büyük çoğunlukla, konsept doğrultusunda üretilmiş projelerin / tasarımların, diğer projelere / tasarımlara oranla daha çok ilgi çektiğini düşünmektedir (Çizelge 5.42.). Bu bağlamda mimarlık

öğrencileri ve mimarların konsepti olan projelerin / tasarımların diğerlerine oranla daha dikkat çekici olduğu noktasında benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 5.42.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla İlgi Çekme Durumu

Soru No	41									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha çok ilgi çeker.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilen projelerin / tasarımların diğer projelere / tasarımlara oranla ilgi çekme durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	14	18	29	127	79	4	14	20	64	41
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

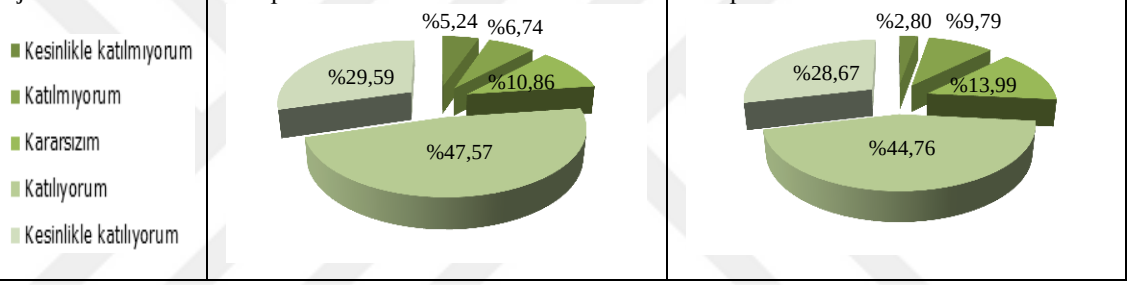

Mimarlık öğrencilerinin (%59,93) ve mimarların (%53,14) yarısından fazlası, konsept doğrultusunda üretilmiş projelerin / tasarımların, diğer projelere / tasarımlara oranla daha sağlıklı olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.43.). Bu bağlamda mimarlık öğrencileri ve mimarların konsepti olan projelerin / tasarımların diğerlerine oranla daha sağlıklı olduğu noktasında benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 5.43.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla Sağlıklı Olma Durumu

Soru No	42									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha sağlıklıdır.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilen projelerin / tasarımların diğer projelere / tasarımlara oranla sağlıklı olma durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	11	30	66	114	46	7	17	43	54	22
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

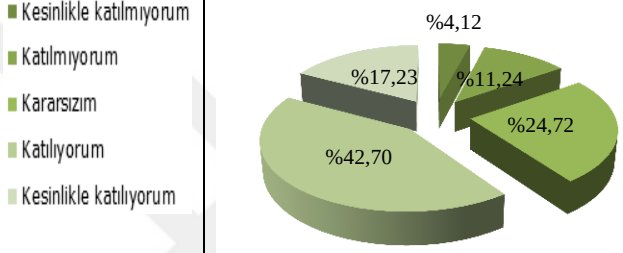

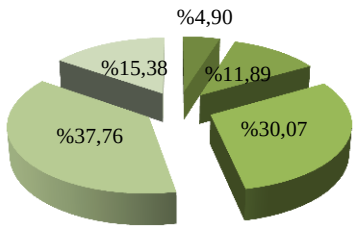

Mimarlık öğrencileri (%63,30) ve mimarlar (%67,83) çoğunlukla, konsept doğrultusunda üretilmiş projelerin / tasarımların, diğer projelere / tasarımlara oranla daha estetik olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.44.). Bu bağlamda mimarlık öğrencileri ve mimarların konsepti olan projelerin / tasarımların diğerlerine oranla daha estetik olduğu noktasında benzer düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 5.44.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla Estetik Olma Durumu

Soru No	43									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha estetiktir.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilen projelerin / tasarımların diğer projelere / tasarımlara oranla estetik olma durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	34	55	106	63	4	19	23	69	28
Lejant Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	Cevap Oranları %3,37 %12,73 %20,60 %39,70 %23,60					Cevap Oranları %2,80 %13,29 %16,08 %48,25 %19,58				

Mimarlık öğrencilerinin (%38,95) çoğunlukla, konsept doğrultusunda üretilmiş projelerin / tasarımların işveren için diğer projelere / tasarımlara oranla daha önemli olduğu noktasında kararsız olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 5.45.). Bu durum mimarlık öğrencilerinin meslek pratiği noktasında deneyimsiz olmaları sebebiyle işverenin düşüncelerini tam olarak değerlendirememeleri ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca bu durumun Çizelge 5.17.'de ulaşılan ve mimarlık öğrencilerinin (%57,67) "konsept proje doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin işveren tarafından kolay kabul gördüğü" görüşüyle örtüşmediği söylenebilir. Mimarların (%41,26) çoğunlukla, konsept doğrultusunda üretilmiş projelerin / tasarımların işveren için diğer projelere / tasarımlara oranla daha önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.45.). Bu bağlamda mimarların, işverenin konsepti olan projelere önem verdiğini düşündüğü söylenebilir. Ayrıca bu durumun Çizelge 5.17.'de ulaşılan ve mimarların (%38,46) "konsept proje

doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin işveren tarafından kolay kabul gördüğü" görüşüyle örtüşmektedir.

Çizelge 5.45.: Konsept Doğrultusunda Üretilen Projelerin / Tasarımların İşveren İçin, Diğer Projelere / Tasarımlara Oranla Daha Önemli Olması Durumu

Soru No	44									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar işveren için diğer projelere / tasarımlara oranla daha önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilen projelerin / tasarımların işveren için, diğer projelere / tasarımlara oranla daha önemli olması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	26	40	104	67	30	11	28	45	52	7
Lejant Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	Cevap Oranları 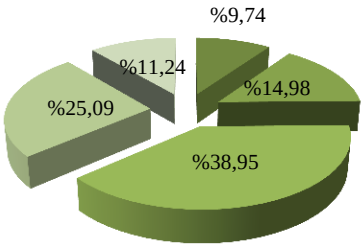 					Cevap Oranları 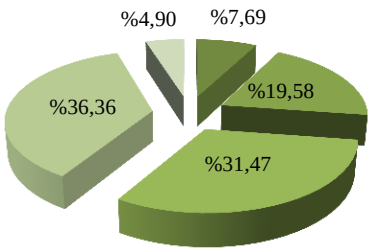 				

Mimarlık öğrencilerinin (%55,43) yarısından fazlası ve mimarların (%65,73) çoğunluğu, her projenin / tasarımın bir konsepti olmasının gerekli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.46.). Bu durum Çizelge 5.10. ile birlikte değerlendirildiğinde, mimarların (%43,36), "mimarların tasarımlarına konsept oluşturarak başlamadığı" görüşüyle örtüştüğü söylenebilir. Bu bağlamda mimarların tasarımlarda konsept oluşturarak başlamadığını fakat konsept oluşturularak başlanması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Çizelge 5.46.: Her Projenin / Tasarımın Bir Konsepti Olması Gerektiği Durumu

Soru No	45									
Soru	Her projenin / tasarımın bir konseptinin olması gerekir.									
Sorunun Amacı	Her projenin / tasarımın bir konsepti olması gerektiği durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	23	36	60	89	59	10	16	23	68	26
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				
Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	%8,61 %22,10 %13,48 %33,33 %22,47					%6,99 %18,18 %11,19 %16,08 %47,55				

Mimarlık öğrencilerinin (%50,56) yarısından fazlası ve mimarların (%64,33) çoğunluğu, tasarımın / projenin konsepti olmazsa bir şey değişmez görüşüne katılmadığını belirtmektedir (Çizelge 5.47.). Bu bağlamda mimarlık öğrencileri ve mimarlar konsept sürecinin tasarımlarda / projelerde farklılıklar oluşturduğunu düşündüğü söylenebilir. Bu noktada mimarların daha yüksek oranda olması, mimarlık eğitimi ve meslek pratiği açısından deneyimli olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.47.: Tasarımın / Projenin Konseptinin Olmaması Durumu

Soru No	46									
Soru	Tasarımın / Projenin konsepti olmazsa bir şey değişmez.									
Sorunun Amacı	Tasarımın / Projenin konseptinin olmaması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	58	77	83	39	10	41	51	33	15	3
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

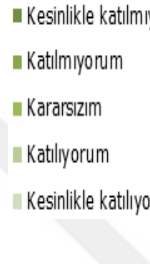

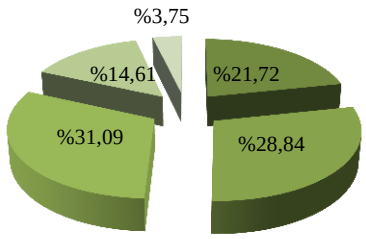

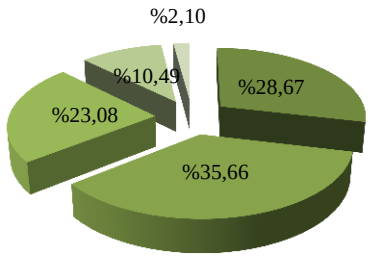

Mimarlık öğrencileri (%82,02) ve mimarlar (%83,22) büyük çoğunlukla konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde konu ve içeriğin önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.48.).

Çizelge 5.48.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımlarda / Projelerde Konu ve İçerik Önem Durumu

Soru No	47									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, konu ve içerik önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde konu ve içerik önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	6	29	152	67	4	-	20	84	35
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

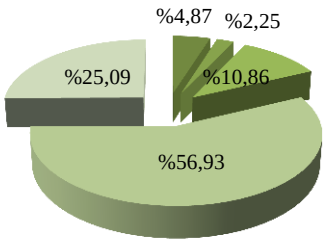

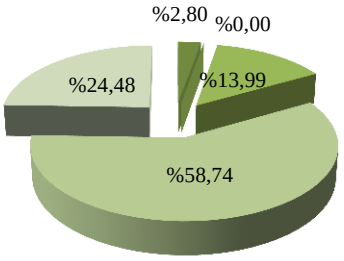

Mimarlık öğrencilerinin (%81,87) ve mimarların (%79,72) büyük çoğunluğu, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde işlevsel gerekliliklerin ve koşulların önemli olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.49.).

Çizelge 5.49.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımlarda / Projelerde İşlevsel Gereklilikler ve Koşulların Önem Durumu

Soru No	48									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, işlevsel gereklilikler ve koşullar önemlidir.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde işlevsel gereklilikler ve koşulların önem durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	13	7	30	128	89	4	3	22	67	47
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

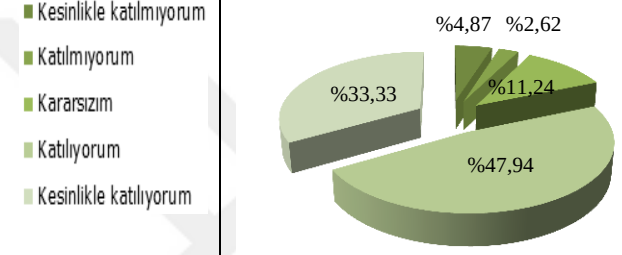

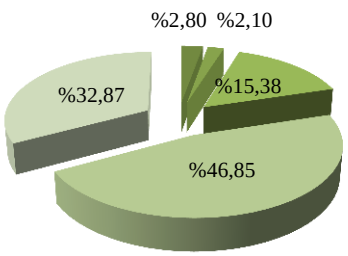

Konseptin Tercih Edilme Durumuyla İlgili Sorular

Mimarlık öğrencileri ve mimarlarla yapılan anketin likert ölçek sorularının son bölümünde katılımcıların konsepti tercih etme durumları incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda katılımcılara konsept doğrultusunda üretilmiş projenin / tasarımın tercih edilmesinde; tasarımcı, işveren ve kullanıcı gibi faktörlerin etki durumları sorularak, konseptin tercih edilmesinde hangi faktörlerin etkin olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca "Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin diğer tasarımlardan / projelerden bir farkı yoktur." görüşü sunularak katılımcıların konsepti olan ve olmayan projelerin farklılık durumu hakkındaki düşünceleri incelenmek istenmiştir.

Mimarlık öğrencilerinin (%83,15) ve mimarların (%81,82) büyük çoğunluğu, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin tercih edilmesinde tasarımcının etkili bir faktör olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.50.).

Çizelge 5.50.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımların / Projelerin Tercih Edilmesinde Tasarımcının Etki Durumu

Soru No	49									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş projenin / tasarımın tercih edilmesinde tasarımcı etkili bir faktördür.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin tercih edilmesinde tasarımcının etki durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	11	7	27	126	96	7	4	15	84	33
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

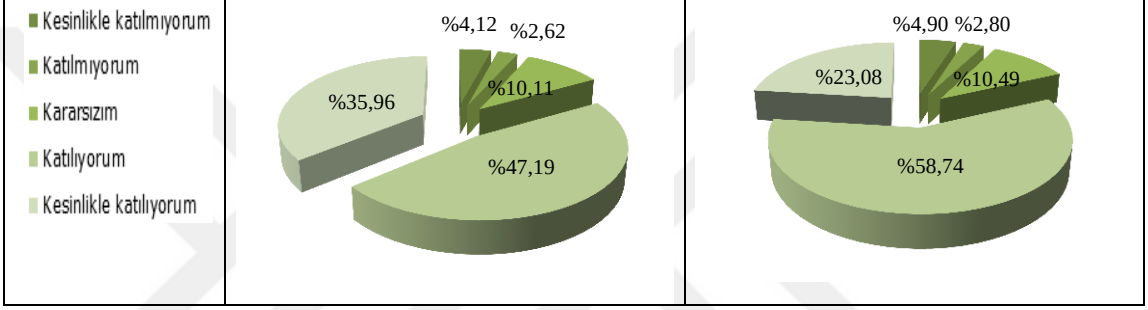

Mimarlık öğrencileri (%41,20) ve mimarlar (%44,05) çoğunlukla, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin tercih edilmesinde işverenin etkili bir faktör olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.51.). Bu durumun, Çizelge 5.17.'de ulaşılan ve mimarlık öğrencilerinin (%57,67) ve mimarların (%38,46) "konsept proje doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin işveren tarafından kolay kabul gördüğü" görüşüyle örtüştüğü söylenebilir.

Çizelge 5.51.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımların / Projelerin Tercih Edilmesinde İşverenin Etki Durumu

Soru No	50									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin tercih edilmesinde işveren etkili bir faktördür.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin tercih edilmesinde işverenin etki durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	26	46	85	94	16	16	28	36	52	11
Lejant Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	Cevap Oranları 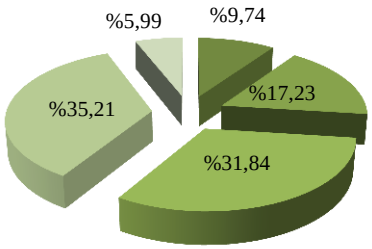					Cevap Oranları 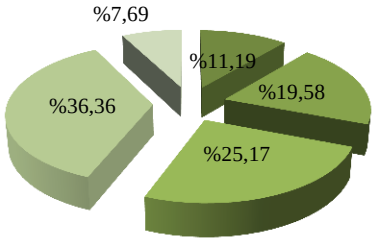				

Mimarlık öğrencileri (%71,91) büyük çoğunlukla ve mimarlar (%60,84) çoğunlukla, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin tercih edilmesinde kullanıcıların etkili bir faktör olduğunu düşünmektedir (Çizelge 5.52.). Öğrencilerin, mimarlara göre daha yüksek oranda olması, öğrencilerin kullanıcıları konsept oluşturma noktasında daha önemli bir etken olarak gördükleri şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca bu durum Çizelge 5.18. ile birlikte değerlendirildiğinde, mimarlık öğrencilerinin (%65,17) ve mimarların (%52,44) "konsept proje doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin kullanıcılar tarafından kolay kabul gördüğü" görüşüyle örtüştüğü söylenebilir.

Çizelge 5.52.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Tasarımların / Projelerin Tercih Edilmesinde Kullanıcıların Etki Durumu

Soru No	51									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin tercih edilmesinde kullanıcılar etkili bir faktördür.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin tercih edilmesinde kullanıcıların etki durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	9	15	51	149	43	8	14	34	73	14
Lejant	Cevap Oranları					Cevap Oranları				

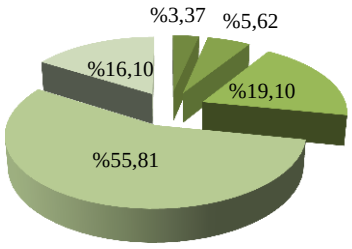

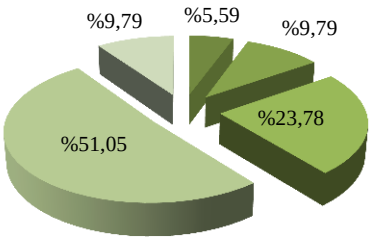

Mimarlık öğrencilerinin (%68,54) ve mimarların (%83,22) büyük çoğunluğu, konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin diğer tasarımlardan / projelerden farklı olduğu görüşündedir (Çizelge 5.53.). Bu bağlamda mimarlık öğrencileri ve mimarlara göre konseptin, tasarımlarda / projelerde farklılık oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca mimarların öğrencilere göre daha yüksek oranda olması, mimarların eğitim sürecini tamamlamış olması ve öğrencilere göre daha fazla tasarım / proje deneyimlerinin bulunmasıyla ilişkilendirilebilir.

Çizelge 5.53.: Konsept Doğrultusunda Üretilmiş Projelerin / Tasarımların Diğer Projelerden / Tasarımlardan Farkının Olmaması Durumu

Soru No	52									
Soru	Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin diğer tasarımlardan / projelerden bir farkı yoktur.									
Sorunun Amacı	Konsept doğrultusunda üretilmiş projelerin / tasarımların diğer projelerden / tasarımlardan farkının olmaması durumunu öğrenme.									
Katılımcı Profili	Öğrenci					Mimar				
Cevap Seçenekleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kişi Sayıları	94	89	41	38	5	55	64	15	7	2
Lejant Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum	Cevap Oranları 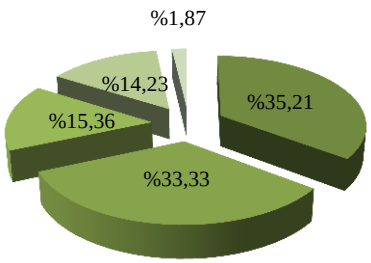					Cevap Oranları 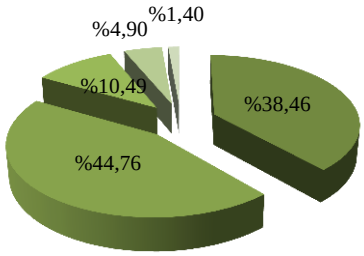				

BÖLÜM 6

GENEL DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇ

21. yüzyılda yaşanan teknolojik temelli gelişmeler, nüfusun hızla artması dolayısıyla kentleşmenin ve yapılaşmanın hızlanması; yeni tasarım anlayışlarını çoğunlukla da hızlı üretimi destekleyen, biçim odaklı ve ranta dayalı niteliksiz yapılaşmayı beraberinde getirmiştir. Teknolojik gelişmelerle beraber gelen hızlı üretim, pek çok ihtiyacın karşılanabilmesi bakımından kabul edilmekle birlikte, özellikle mimari tasarım konusunda önemli bir yeri olan konsept oluşturma sürecinin göz ardı edilmesiyle, tasarım anlayışında anlam eksikliği ve tekdüzelik gibi olumsuz etkilerin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Mimari tasarımda konsept oluşturma sürecinin ve bu sürecin içinde barındırdığı düşünsel - kavramsal süreçlerin irdelendiği bu çalışmada; mimari tasarımda konseptin, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleğindeki izdüşümü incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan değerlendirmeler sonucunda, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleği adına aşağıdaki çıkarımlara ve önerilere ulaşılmıştır;

- Kavram ve yaratıcı düşünce süreçleri, bağlam, soyutlama ve somutlaştırma kavramlarının konsept oluşturma sürecinde önemli bir konumda olduğu ve konsept oluşturabilmek ve konsept konusunu anlayabilmek için öncelikle bu kavramların mekân tasarımındaki yerinin öğrenilmesi gerektiği düşünülebilir.
- Tasarımda, konseptin oluşturulabilmesi için; tasarımcının, tasarım problemi karşısında tasarım konusuyla ilgili verileri toplayıp, analiz etmesi; içselleştirmesi; bu verileri deneyimi ve birikimleriyle yorumlayıp yeni kavramlar oluşturması ve son olarak, ulaştığı kavramsal çözümü somutlaştırdıktan sonra biçimsel karşılığını geliştirmesi, gerekmektedir.
- Konseptin mimari tasarım özelinde tasarımın başlangıcını oluşturduğu ve düşünsel - kavramsal süreçlerin tamamını kapsadığı düşünüldüğünde; sadece kimi tasarım ofisleri ve görece önemli - özel olduğu düşünülen tasarım

konularında değil, yapılı çevreyi oluşturan bütün mimari tasarımlarda değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda konsept konusunun mimarlık eğitiminde, tasarım konusu ayırt edilmeksizin bulunduğu gibi, mimarlık mesleğinde de yer alması (yapılı çevrede yeterli sayıda olmadığından) önerilebilir. Bu noktada mimarlık eğitiminde konsept ile ilgili az sayıda olan derslerin arttırılması ve mimarlık mesleğinde de kanun ve yönetmelikler kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

- Tez çalışmasının 5. Bölümünde mimarlık öğrencileri ve mimarlar için hazırlanan anket kapsamında; konsept ile ilgili ders alan katılımcıların konseptin meslek pratiği adına faydalı olduğunu düşünmesi; mimarlık öğrencileri ve mimarlara göre konseptin, mimarlıkta önemli olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda konseptin, mimarlık eğitimi sürecinde daha fazla yer alması, mimarlık ortamı adına olumlu çıkarımlar oluşturabilir.

Mimarlık Eğitimi Noktasında Çıkarım ve Öneriler;

- Tez kapsamında 5. Bölümde hazırlanan anket dikkate alındığında, mimarlık öğrencilerinin konsept ile ilgili bilgi, tanımlama ve kullanma alanlarında mimarlara oranla daha bilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda mimarlık eğitimi sürecinde konsept ile ilgili ders sayısının az olmasına rağmen öğrencilerin konsepte daha ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca eğitim sürecinde konsept konusunun işlenmesinin meslek adına yararlı olduğu ve öğrencilerinde konsept konusunu öğrenme noktasında istekli oldukları düşünülebilir.
- Tez çalışmasının 4. Bölümünde Türkiye'de bulunan YÖK'e bağlı üniversitelerin Mimarlık Bölümlerinin ders içerikleri göz önünde bulundurularak hazırlanan Çizelge 4.1. incelendiğinde, üniversitelerin mimarlık bölümü programlarında konsept ile ilgili olan zorunlu / seçmeli derslerin sayıca çok az olduğu görülmektedir (110 üniversitede 6 üniversitenin ders programında, %5,45'lik bir oranla, seçmeli olarak konsept dersi bulunmaktadır). Ayrıca ders programında konsept ile ilgili ders bulunduran Trakya Üniversitesi'nde eğitim gören mimarlık öğrencilerinin bile, 5. Bölümde konsept ile ilgili görüş belirleyebilmek adına düzenlenen anketteki konsept ile ilgili görüşlerinin tamamıyla yeterli olmadığı

düşünülebilir. Bu durum konseptin seçmeli ders niteliğinde olması ve her dönem eğitim programı içinde bulunmaması (önceki tarihlere bakıldığında ders programında yer almadığı dönemlerde bulunmaktadır); temel tasarım derslerinin, I. ve II. yarıyılda bulunması; mimari proje derslerinin, ilerleyen dönemlere göre kapsamının artmasıyla, öğrencilerin eğitim sürecinde konsept konusuna yeterince zaman ayrılamaması ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda tez çalışması genelinde konseptin mimari tasarımlardaki konumu ve önemi düşünüldüğünde, üniversitelerin ders programlarında konsept ile ilgili seçmeli ve zorunlu ders sayısının arttırılması ve konsept konusunun ders içinde yer alan bir konu olmasından ziyade ayrı bir ders olarak eğitim programı içinde değerlendirilmesi önerilmektedir.

Mimarlık Mesleği Noktasında Çıkarım ve Öneriler;

- 5. bölümde hazırlanan anket verileri incelendiğinde, konsept ile ilgili ders alan veya tasarımlarında / projelerinde konsept oluşturan mimarlık öğrencilerinin ve mimarların büyük çoğunluğunun konsept konusunun eğitim programı içinde olmasının, meslek pratiği adına faydalı olduğunu düşünmesi, tez çalışmasında da vurgulandığı üzere; konseptin, mimarlık eğitimi ve mimarlık mesleğindeki önemini desteklemektedir.
- Tez kapsamında 5. Bölümde hazırlanan anket dikkate alındığında, mimarların konsept ile ilgili bilgi, tanımlama ve kullanma alanlarında mimarlık öğrencilerine oranla daha az bilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum konseptin, mimarlık ile ilgili herhangi bir yönetmelik veya kanun maddesinde yer almamasıyla ilişkilendirilebilir. Mimarların konsept konusunda öğrencilere oranla daha az bilgiye sahip olması, konseptin sadece eğitim alanında değil mimarlık mesleğinde de yer alması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda mimarlar odası, üniversiteler ya da ilgili kurumlar sempozyum, sergi, workshop, konferans, panel, seminer, söyleşi vb. bilgilendirme yöntemlerini kullanılarak; mimarların, konsept konusunda gelişim göstermesinde katkı sağlayabilir. Ayrıca mimarların, belirtilen bilgilendirme yöntemlerini kişisel anlamda değerlendirerek de konsept konusunda mesleki gelişimlerini sağlayabileceği düşünülebilir.

- Fikir ve sanat eserleri kanunun amacı, fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmektir (Resmî Gazete Sayısı: 7981). Bu durumda mesleki bir konunun, uygulamalarda yer alabilmesi için, belirtilen konunun meslekle ilgili kanun ve yönetmeliklerde yer alması gerektiği düşünülebilir. Bu bağlamda tez çalışması kapsamında sıkça önemine değinilen konsept konusunun mimarlık mesleğiyle ilgili kanun ve yönetmeliklerde açık bir şekilde tanımlanması ve gerekliliğinin nedenleri ile birlikte belirtilmesinin gerekli olduğu düşünülebilir. Çünkü tez kapsamında da değinildiği üzere; konsept oluşturma süreci tasarım problelerinin tasarımcıya özgü çözümler oluşturmasıyla gerçekleşmektedir. Tasarımcıya özgü çözümlerin korunması ve tasarımcının hak talebinde bulunabilmesi adına konsept, somut ifadeler barındarın ve tasarımcının aldığı kararların incelenebileceği / denetlenebileceği bir süreçtir. Fakat mimarlık ile ilgili olan planlı alanlar imar yönetmeliğinde ve fikir ve sanat eserleri kanununda, mimari projelerin kavramsal – düşünsel boyutunu oluşturan ve tasarımcının, çok sayıdaki tasarım problemlerini bir arada değerlendirerek kendine özgü çözümler oluşturduğu "konsept" ile ilgili her hangi bir madde bulunmamaktadır. Bu sebeple de yapılı çevrenin mimari örneklerinde estetik kaygısı, niteliği ve yapı çeşitliliği az olan, tekdüze yapı örneklerinin bulunduğu söylenebilir. Bu bağlamda mimarlıkla ilgili "Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği"nde ve "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu"nda "konsept" ile ilgili maddelerin eklenmesi önerilebilir. Ayrıca, planlı alanlar imar yönetmeliğine ve fikir ve sanat eserleri kanununa "konsept" ile ilgili madde / maddeler eklenmesiyle, tasarımcıya özgü tasarım kararlarının ortaya çıkması sağlanabilir. Bu bağlamda konsepti olan tasarımların denetlenmesinin (konsept sürecinde tasarımcının aldığı tasarım kararlarının belirtilmesiyle) ve aynı - benzer tasarım örneklerinin engellenmesinin (tasarım kararları ve tasarım çözümleri tasarımcıya özgü olduğundan) sağlanabileceği düşünülebilir.
- Mimari projeler, "İlim Ve Edebiyat Eserleri" grubunda ve mimarlık eserleri, "Güzel Sanat Eserleri" grubunda değerlendirilen; Fikir Ve Sanat Eserleri

Kanununda: Eser, "sahibinin özelliklerini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her çeşit fikir ve sanat ürünlerini ifade eder" şeklinde tanımlanmaktadır (Resmî Gazete Sayısı: 7981). 5846 sayılı kanunda, tasarım projesi ve tasarım uygulaması olan yapı, eser olarak değerlendirildiğinden, mimari proje ve mimari yapılara özgü farklılıkların olması gerektiği düşünülmektedir. Tez çalışması kapsamında değinildiği üzere; mimari tasarım, sadece teknik çözümlerin yer aldığı bir süreci (ihtiyaçların karşılanması ve tasarımcıdan bağımsız olan tasarıma ait problemler) değil, aynı zamanda düşünsel – kavramsal boyutuyla sanatla ilişkilendirilen çözümlerin (tasarıma - tasarımcıya özgü ve estetik kaygısı olan) de bulunmasını gerektiren bir süreci tarif etmektedir. Bu bakımdan konseptin, tasarımcıya özgü fikirler - çözümler oluşturmasıyla, tasarım sürecinde önemli bir yeri olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda 5846 sayılı kanunda "İlim Ve Edebiyat Eserleri" kapsamında değerlendirilen "Mimari Projeler" maddesine, konsept ile ilgili maddelerin eklenmesiyle, "Güzel Sanat Eserleri" kapsamında tasarımcıya ait özellikler ve estetik değerler taşıması beklenen "Mimari Eserler"in sayıca artış gösterebileceği düşünülebilir.

Sonuç olarak bu çalışma; konseptin, mimarlık eğitimindeki ve mimarlık mesleğindeki önemini ve mimarlığa katkısını göstermektedir. 5. Bölümde yapılan anketten anlaşıldığı üzere; mimarlık öğrencilerinin ve mimarların konseptin ileriki dönemlerde daha popüler olacağını düşünmeleri; mimarlık eğitimi sürecinde, mimarlık mesleğinde ve ilgili kanunlarda konsept konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiği düşüncesiyle örtüşmektedir. Bu bağlamda konseptin, mimarlık eğitiminde, mimarlık mesleğinde ve mesleki kanun ve yönetmeliklerde daha çok yer alması; yapılı çevrede, sağlıklı, estetik kaygı taşıyan, özgün çözümleri olan, toplum tarafından farklılıkları ayırt edilebilen ve çeşitlilik içeren; ayrıca farklılıkları doğrultusunda denetimleri sağlanabilen tasarımlar oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

EK-1 ANKET

MİMARLIKTA KONSEPT KAVRAMI ANKETİ

Sayın katılımcı,
Bu çalışma, Trakya Üniversitesi F.B.E. Mimarlık ABD'de yürütülmekte olan "Mimari Tasarım Eğitiminde Konsept Kavramının Mimarlık Mesleğinde Yerinin Sorgulanması" isimli yüksek lisans tezine veri oluşturmak amacıyla, mimarlık öğrencisi ve mimarların Konsept Kavramı hakkındaki düşüncelerini almak üzere hazırlanmıştır. Bu amaçla toplanan bilgiler etik kurallar temelinde değerlendirilecektir.

1- Mimarlık lisans öğrencisi misiniz?

EVET HAYIR

2- Kaçıncı sınıftasınız?

1. Sınıf, 2. Sınıf, 3. Sınıf, 4. Sınıf

3- Mimar mısınız?

EVET HAYIR

4- Hangi kurumda çalışıyorsunuz?

Özel Sektör Kamu Sektörü Akademi Şuan Çalışmıyorum

5- Mesleki deneyiminiz?

0-5 yıl, 5 yıl üzeri-10 yıl, 10 yıl üzeri-15 yıl, 15 yıl üzeri-20 yıl, 20 yıl üzeri-25 yıl, 25 yıl üzeri-30 yıl, + 30 yıl

6- Mimarlık eğitimi süresince konsept adında ya da içeriğinde konsept kavramını barındıran bir ders aldım.

EVET HAYIR

7- Konsept ile ilgili aldığınız bu dersin meslek pratiğiniz adına faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?

EVET HAYIR KARARSIZIM

8- Mimari bir tasarım / proje için neler konsept olarak değerlendirilebilir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

Çıkış noktası, Tema, Senaryo, Çözüm, Kavram, Bağlam

9- Tasarlama sürecinde, konsept oluşturmayı tercih ediyor musunuz?

EVET HAYIR

10- Konsept oluşturma sürecini, tasarımın başlangıç aşamasında mı sunum aşamasında mı belirliyorsunuz? (9. soruya evet diyenler)

BAŞLANGIÇ SUNUM

11- Aşağıdaki konsept ile ilgili bilgi sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Konsept kavramıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.

Dünyadaki konsept proje örneklerini takip ederim.

Tasarımda konsept oldukça popüler ve tercih edilir hale gelmiştir.

Gelecekte konsept oldukça popüler ve tercih edilir hale gelecektir.

Konsept, mimarlık ortamında doğru anlaşılmamaktadır.

12- Aşağıdaki konsept ile ilgili kullanım sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Yaptığım her tasarımın konsepti vardır.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje işveren tarafından daha kolay kabul görür.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje kullanıcı tarafından daha kolay kabul görür.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarım / proje, konumlandığı çevrede olumlu karşılanır.

13- Aşağıdaki konsept ile ilgili tasarım etkenleri sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Mimari tasarım fikirlerine tasarımcı karar vermelidir.

Mimari tasarım fikirlerine işveren karar vermelidir.

Mimari tasarım fikirlerine kullanıcılar karar vermelidir.

Tasarımlarda yönetmelikler önemli bir etkendir.

Tasarımlarda kamu kurumları (kontrol kurumları) önemli bir etkendir.

14- Aşağıdaki konsept ile ilgili tanım sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Konsept, özgün olmalıdır.

Konsept, iklimsel verilere uyumlu olmalıdır.

Konsept, sosyal verilere uyumlu olmalıdır.

Konsept, coğrafi verilere uyumlu olmalıdır.

Konsept, teknolojik verilere uyumlu olmalıdır.

Konsept, tasarımın kimliği olmalıdır.

Günümüzde, mimarlar tasarımlarına konsept oluşturarak başlar.

Konsept, yapılı çevrenin mimari örnekleri ile ilişkilendirilebilir olmalıdır.

15- Aşağıdaki konsept ile ilgili belirleme aşaması sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Konsept belirleme aşamasında tasarımcının deneyimi önemlidir.

Konsept belirleme aşamasında mimari üslup önemlidir.

Konsept belirleme aşamasında problemin algılanışı önemlidir.

Konsept belirleme aşamasında probleme ilişkin öncelikler ve problemi ele alış biçimi önemlidir.

16- Aşağıdaki konsept ile ilgili bileşen sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Konsepti oluşturma sürecinde ‘problem tespiti’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.

Konsepti oluşturma sürecinde ‘işveren istekleri’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.

Konsepti oluşturma sürecinde ‘bağlam’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.

Konsepti oluşturma sürecinde ‘tasarımcı düşünceleri’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.

Konsepti oluşturma sürecinde ‘kullanıcı ihtiyaçları’ diğer bileşenlerden daha önemlidir.

17- Aşağıdaki konsept ile ilgili önem sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha çok ilgi çeker.

Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha sağlıklıdır.

Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar, diğer projelere / tasarımlara oranla daha estetiktir.

Konsept doğrultusunda üretilmiş projeler / tasarımlar işveren için diğer projelere / tasarımlara oranla daha önemlidir.

Her projenin / tasarımın bir konseptinin olması gerekir.

Tasarımın / Projenin konsepti olmazsa bir şey değişmez.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, konu ve içerik önemlidir.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımlarda / projelerde, işlevsel gereklilikler ve koşullar önemlidir.

18- Aşağıdaki konsept ile ilgili tercih sorularını cevaplar mısınız?

Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kararsızım Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum

Konsept doğrultusunda üretilmiş projenin / tasarımın tercih edilmesinde tasarımcı etkili bir faktördür.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin tercih edilmesinde işveren etkili bir faktördür.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımın / projenin tercih edilmesinde kullanıcılar etkili bir faktördür.

Konsept doğrultusunda üretilmiş tasarımların / projelerin diğer tasarımlardan / projelerden bir farkı yoktur.

KAYNAKLAR

Alsaç, Ü. (1997). *Theoretical Observations on Architecture*. K.K.T.C.: Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* Sakarya: Sakarya.

Anderson, J. (2011). *Mimarlık Temelleri - Mimari Tasarım.* İstanbul: Literatür.

Archer, L.B. (1979). *Design as a Dicipline*. Design Studies, 1, 17-20.

Atakan, G. (2014). *Yaratıcı Tasarım Sürecinde Bilişsel Yaklaşım Ve Üstbilişsel Farkındalık.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Atakan, G. (2019). *Mekân Tasarımında Konsept Geliştirilmesi Aşaması İçin Yaratıcı Düşünme Eğitim Modeli*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi.

Aydınlı, S. (1992). *Mimarlıkta Görsel Analiz*. İstanbul: İTÜ Baskı Atölyesi.

Aydınlı, S. (1993). *Mimarlıkta Estetik Değerler.* İstanbul: İTÜ Baskı Atölyesi.

Aydınlı, S. (2015). *Tasarım Eğitiminde Yapılandırıcı Paradigma: 'Öğrenmeyi Öğrenme'*. Tasarım+Kuram, 20. Sayı.

Balkan, E. A. (2005). *Mimari Tasarımda Konsept*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

Baran, M. 2006. *Halk Mimarisinin Halkbilimi Bağlamında Değerlendirilmesine Harran Evleri Örneği*. Millî Folklor Dergisi, 72. Sayı.

Başaranoğlu, K. (2018). *Mimar Kimliğinin İnşası ve Mimarlık Medyasında Temsili.* İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Bielefeld, B., El Khouli, S. (2012). *Adım Adım Tasarım Fikirleri.* İstanbul: YEM.

Bilir, S. (2013). *Mekân Tasarımında Kavram Geliştirme Sürecine Analitik Bir Yaklaşım*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Bingöl, Ö.(2007). *Mimarlıkta Tip Kavramı ve Tipoloji*. İstanbul: MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Box, H. (2007). *Think Like An Architect.* USA: University of Texas Press.

Burat, E. Ş. (2012) "*Taşı Taş Gibi, Ahşabı Ahşap Gibi Göstermek": Frank Lloyd Wright'ın Malzeme Teorisi.* METU JFA 2012/1., 29:1. 321-338.

Buzan, T., Buzan, B. (2012) *Zihin Haritaları*. G. Tercanlı (Çev.). İstanbul: Alfa.

Büyükarda, B. (2000). *İç Mekân Tasarımında Tasarım Dilinin Oluşumuna Bir Yaklaşım*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Caldecotte, V. (1979). *Investment In New Product Development*. Journal of the Royal Society of Arts, Cilt, 127.

Corbusier, L. (2007). *Bir Mimarlığa Doğru.* İstanbul: YKY.

Çelik, M., & Turgay, O. (2001). *Tasarım Eğitiminde Kavram Oluşturma ve Kavrama Ulaşma*. İstanbul: Mimari Tasarım Eğitimi: Bütünleşme 2, Ulusal Sempozyum.

De Bakleer, J.W. (1989). *Languages of Parallel Architecture*. New York: Willey Co.

Denel, B.(1981). *Temel Tasarım ve Yaratıcılık*. Ankara: Odtü Mimarlık Fakültesi Basım İşliği.

Dil Derneği. (2005) *Türkçe Sözlük*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.

Doğan, Ç.E. (2009). *Mimarinin Görselliği ve Temsil*. Ankara: Mimarlık ve Mekan Algısı, 32-36.

Erdoğdu Sarıoğlu, G.P. (2016). *Temel Tasarım Eğitimi: Bir Ders Planı Örneği.* Planlama, 26 (1), 7-19.

Erkman, F. (1987) *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Alan Yayıncılık

Erman, O., & Yılmaz, N. (2017) *Mimari Tasarımda Konsept Ve Bağlam İlişkisi Üzerine.* MTD. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.012.x.

Ertürk, Z. (1981). *Mimari Tasarlama: Süreçler, Görsel Modeller ve Teknikler Açısından Bir İnceleme*. Trabzon: KTÜ Mimarlık Bölümü. Doçentlik Tezi.

Günay, B. (2007). *Gestalt Theory and City Planning Education*. METU Journal of Faculty of Architecture, 24(1), 93-113.

Gündoğdu, İ.E. (2011). *Mimarlıkta Ve Mimarlık Eğitiminde Aktivizm,* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Güney, D., & Yürekli, H. (2004). *Mimarlığın Tanımı Üzerine Bir Deneme*. İtü Dergisi-Mart, 31-42.

Gürer, L. (1976). *Mimarlıkta Yaratıcılık ve Eğitim.* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.

Hançerlioğlu, O. (1980). *Felsefe Ansiklopedisi.* İstanbul: Remzi.

Hançerlioğlu, O. (2011). *Felsefe Sözlüğü.* İstanbul: Remzi.

Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (7.bs.). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi.

Higgins, J. (2005 Revisied Edition). *101 Creative Problem Solving Techniques: The Handbook of New Ideas for Business.* New York: New Management Publishing Co.

Ibrahim, N., & Utaberta, N. (2012). *Learning in Architecture Design Studio*. UKM Teaching and Learning Congress. *60*, s. 30-35.

İnceoğlu, N., Soygeniş, M., & Çil, E. (1997). *Tasarımda Eskizler*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım - Yayın Merkezi.

Jormakka, K. (2008). *Adım Adım Tasarım Yöntemleri*. İstanbul: YEM Yayın.

Karatani, K. (2005). *Metafor Olarak Mimari*. İstanbul: Metis.

Koçkan, P. (2012). *Tasarımcı Araştırmaları Bağlamında Tasarımcı Düşünme ve Tasarım Süreci.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Kortan, E. (1986). *Yirminci Yüzyıl Mimarisine Estetik Bir Bakış*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Mimarlık Bölümü.

Köknar, S. A., & Erdem, A. (2010). *Tasarlama Eyleminin Tasarım Araçları Modeli Üzerinden Bir Okuması.* İstanbul: İTÜ Dergisi Cilt 9, Say:2, 51-62.

Lawson, B. (1980). *How Designers Think*. London: Architectural Press.

Morgan, T.C. (1980). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü.

Newell, A., & Simon, H. (1972). *Human Problem Solving.* New Jersey: Prentice-Hall.

Novak, J. D. (2011). *A Theory Of Educatıon: Meaningful Learning Underlies The Constructive Integratıon Of Thinking, Feeling. And Acting Leading To Empowerment For Commitment And Responsibility*. Meaningful Learning Review, 1(2), s. 1-14.

Onat, E. (2010). *Mimarlığa Yolculuk.* İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.

Özcan, S. (2009). *Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünmelerine ve Proje Geliştirmelerine Etkisi.* Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve Öğretme* (11. Basım b.). Ankara: Pagem Akademi.

Özyılmaz, H., Dağtekin, E., & Payaslı Oğuz, P. (2008) *Sivil Toplum Kuruluşları Ve Meslek Örgütlerince Mimarlık*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Güz-2008 C.7 S.26 (206-222) ISSN:1304-0278.

Pile, J. (1997). *A History of Interior Designer.* John Willey&Sons Inc.

Ramirez, J. A. (2007). *Gaudi'den Le Corbusier'ye Arı Kovanı Metaforu*. Ankara: Dost.

Resmî Gazete Sayısı: 7981, 30113.

Sayın, T. (2007). *Mimari Tasarım Eğitimine Bütüncül / Metaforik Bir Yaklaşım.* İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.

Solso, R., Maclin, K., & Maclin, O. (2011). *Bilişsel psikoloji.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Svengren, L. (1997). Industrial design as a strategic resource: a study of industrial design methods and approaches for companies' strategic development. The Design Journal, 0 (1), 3-11.(21.04.2021)

Şahin Karagöz, B. (2015). *Performans Tabanlı Tasarıma Bütünleşik Yaklaşım*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Şentürer, A. (1995). *Mimaride Estetik Olgusu*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atöyesi.

Şentürer, A. (2002). *Mimarlıkta Felsefe Nerede Duruyor?*. İstanbul: Mimarlık ve Felsefe. Yapı.

Tekel, A., Görer Tamer, N., Memlük, O., & Ceylan Kızıltaş, A. (2015). *Temel Tasarım Eğitiminde Öğrencilerin Görsel Algı Becerilerinin Gelişim Sürecinin Sorgulanması*. Ankara: Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyum ve Çalıştayı Disiplinler arası Tasarım, 22-27 Nisan 2015.

Theunıssen, K. (2010). *Flows From Early Modernism into the Interior Streets of Venturi, Rauch and Scott Brown*. Theory arq., vol.14, no.1, p.53-62

TMMOB Mimarlar Odası Edirne Temsilciliği, 2021

Tolman, E. (1948). *Cognitive maps in rats and men*. Psychological Review, 189-208.

Tunalı, İ. (2004). *Tasarım Felsefesine Giriş*. İstanbul: Yapı.

Turan, N. K. (2002). *Tasarım Sürecinde Bilişsel Yeti Olarak İmgelem ve Kavram*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora tezi.

Turan, N. K., & Altaş, N. (2003). *Tasarım Sürecinde Kavram*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.

Turuthan, U. T. (1987). *Tasarlama Faaliyeti ve Tasarımcı Nitelikleri Üzerine Bir İnceleme.* Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.

Tümer, G. (1984). *İnsan Mekân İlişkisi ve Kafka*. İstanbul: Sanat – Koop.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Mimarlar Odası Serbest Mimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil ve Mesleki Denetim Yönetmeliği

Trakya Üniversiyresi Mimarlık Fakültesi Öğrenci İşleri Birimi, 2020.

Uluoğlu, B. (1990). *Mimari Tasarım Eğitimi: Tasarım Bilgisi Bağlamında Stüdyo Eleştrileri.* İstanbul: İTÜ. Doktora Tezi.

Ungers, O. M. (2012). *Morphologie City Metaphors*. Germany: Verlag der Buchandlung Walther König.

Uraz, T. U. (1990). *Mimari Tasarımda Concept*. İstanbul: Yapı Dergisi. No:107, S. 37 - 42.

Url-1 http://www.mimarlarodasi.org.tr/?sayfa=belge&sub=list&bid=220&mid=220, alındığı tarih 01.02.2021.

Url-2 http://www.arkiv.com.tr/proje/b2-evi/1858, alındığı tarih 02.04.2020

Ülgen, G. (2004). *Kavram Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Venturi, R. (1991). *Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki*. Çeviren: Özaloğlu, S. M.. Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı.

Wasserman, B., Sullivan P., & Palermo G., 2000: *Ethics and The Practice of Architecture*, New York: Willey , 47,156,159

Waugh, N., & Norman, D. (1965). *Primary Memory*. Psychological Review, 89-104.

Wynn, D., & Clarkson, J. (2004). *Chapter 1 Models of Designing. J. Clarkson, & C. Eckert içinde,* Design Process Improvement (s. 34 - 59). Cambridge: University of Cambridge.

Wright, F. L. (1975). *In The Cause Of Architecture*, New York: Architectural Record Books.

Yüksek Öğretim Kanunu 1981; 2020.

Yurtsever, B. (2017). *Mimari Tasarım Eğitiminde Eleştirel Düşünme Becerisinin Rolüne İlişkin Sorgulama.* Megaron, 12(3), 385-394

Zeisel, J. (1981). *Inquiry by Design: Tools for Environment-Behaviour Research*. California: Brooks / Cole Publishing Company Monterey.

Zelanski, P. (1987). *Design Principles and Problems*. New York: Holt, Rinehart and Winston Co.

Zelanski, P., & Fisher, M. P. (1987). *Shaping Space*. New York: Holt, Rinehart and Winston Co.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı: Hüseyin KÜRÜM

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Öğrenim Durumu

Lise	2009:	Aksu Anadolu Öğretmen Lisesi
Lisans	2013:	T.Ü. Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü